

Wetenschapswinkel

WoesteLand

Effecten en motieven bij vijftig jaar natuurbeschermingskampen voor jongeren

Fransje Langers, Agnes van den Berg, Joke Luttk en Bram ten Cate

rapport 286
november 2012

WAGENINGEN UR
For quality of life

Wetenschapswinkel

WoesteLand

Effecten en motieven bij vijftig jaar natuurbeschermingskampen
voor jongeren

rapport 286
november 2012

Fransje Langers, Agnes van den Berg, Joke Luttik en Bram ten Cate

WAGENINGEN UR
For quality of life

Colofon

Titel	WoesteLand, Effecten en motieven bij vijftig jaar natuur- beschermingskampen voor jongeren
Trefwoorden	Natuur, milieu, natuur- en milieueducatie, jeugd- en jongerenwerk
Keywords	Nature, environment, nature education, youth organisation
Opdrachtgever	Jaap van Netten en Job van den Assem, WoesteLand
Projectuitvoering	Fransje Langers, Alterra Wageningen UR Agnes van den Berg, Alterra Wageningen UR
Projectcoördinatie	Bram ten Cate, Wageningen UR, Environmental Sciences Group (ESG)
Financiële ondersteuning	Wageningen UR, Wetenschapswinkel
Begeleidingscommissie	Jaap van Netten, WoesteLand Job van den Assem, WoesteLand Peter Mol, IVN, projectleider Consulentschappen Noord- en Zuid-Holland Fred de Jong, IVN, regiodirecteur Noord Arjen Wals, Wageningen University, Leerstoelgroep Educatie- en Compentiestudies Gerard Straver, coördinator Wageningen UR, Wetenschapswinkel Bram ten Cate, projectleider Wageningen UR, Wetenschapswinkel/ESG Joke Luttkik, onderzoeker Alterra Wageningen UR (vanaf juli 2012)

Fotoverantwoording	De foto's, kaartjes en figuren zijn vervaardigd door de auteurs of de meewerkende studenten, tenzij anders aangegeven
Foto omslag	Mariët Botman
Lay-out en omslagontwerp	Wageningen UR, Communication Services
Druk	RICOH, 's-Hertogenbosch
Bronvermelding	Verspreiding van het rapport en overname van gedeelten eruit wordt aangemoedigd, mits voorzien van deugdelijke bronvermelding
ISBN	978-90-8585-742-6

Wageningen UR, Wetenschapswinkel rapport 286

WoesteLand

Effecten en motieven bij vijftig jaar natuurbeschermingskampen voor jongeren

Rapportnummer 286

Langers, F., A.E. van den Berg, J. Luttik en B. ten Cate, Wageningen, november 2012

WoesteLand

p/a IVN Landelijk Bureau
Postbus 20123
1000 HC Amsterdam
(020) 622 81 15
info@WoesteLand.nl en ivn@ivn.nl
www.WoesteLand.nl en www.ivn.nl

WoesteLand is de landelijke jongerenwerkgroep van het IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid. De werkgroep bestaat uit jonge enthousiaste vrijwilligers die activiteiten voor jongeren organiseren in binnen- en buitenland. WoesteLand wil met haar activiteiten jongeren op een leuke en boeiende manier betrekken bij natuur en milieu. WoesteLand doet vrijwilligerswerk in de natuur. Daarbij wordt vegetarisch en zoveel mogelijk biologisch gegeten. De activiteiten zijn low budget en midden in de natuur, er wordt geslapen in een basic-accommodatie. Iedereen die tussen de 12 en 30 jaar is kan mee.

Alterra Wageningen UR

Postbus 47
6700 AA Wageningen
(0317) 48 07 00
info.alterra@wur.nl
www.alterra.wur.nl

Alterra Wageningen UR is hét kennisinstituut voor de groene leefomgeving. Alterra levert expertise op het gebied van de groene ruimte en het duurzaam maatschappelijk gebruik ervan. Vele onderzoekers richten zich op vraagstukken met betrekking tot de groene leefomgeving, verdeeld over 14 teams. Het onderzoek is zowel toegepast als strategisch en wordt gebruikt voor het beleid, beheer en ontwerp van de groene ruimte.

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
Summary	11
1 Inleiding	13
1.1 Aanleiding en achtergrond	13
1.2 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	13
1.3 Werkwijze	14
1.4 Opbouw van het rapport	15
2 Werkzame ingrediënten van WoesteLand	17
2.1 Introductie	17
2.2 Opzet workshops	17
2.3 Afbakening en kanttekeningen vooraf	19
2.4 Deelnemers workshop	20
2.4.1 Samenstelling op geslacht en leeftijd	20
2.4.2 Achtergronden van deelnemers	20
2.5 Bevindingen	21
2.5.1 Herinneringen aan WoesteLand	21
2.5.2 Effecten op verdere leven	27
2.5.3 Motieven voor deelname	29
2.6 Samengevat	30
3 Kwantitatieve deelstudie naar invloed van WoesteLand	33
3.1 Algemeen	33
3.2 Ervaringen	34
3.3 Effecten	35
3.4 Beweegredenen	38
3.5 Huidige levensinstelling	44
4 Motivaties van jongeren	51
4.1 Introductie	51
4.2 Achtergrond, doel en opzet	51
4.3 Verschillende profielen	53
4.4 Conclusies en aanbevelingen	54
4.4.1 Reflectie op de methode	54
4.4.2 Zichtbaarheid van WoesteLand	54
4.4.3 Toekomstige scenario's	55

5	Conclusies en aanbevelingen	59
6	Literatuur	63
Bijlagen		
1	Programma workshop natuurervaringen	65
2	Online survey (Internetvragenlijst)	67

Woord vooraf

In 2011 is WoesteLand haar vijftigste levensjaar ingegaan. Om dit jubileum te vieren hebben we in mei van dat jaar een grote reünie georganiseerd. Meer dan 200 mensen van alle leeftijden die de afgelopen vijftig jaar actief zijn geweest, hebben met elkaar een geweldig weekend gehad in de bossen van Ommen. De sfeer van de WoesteLand-kampen was weer helemaal terug.

Tijdens het organiseren van deze reünie kwamen allerlei verhalen naar boven. Deze verhalen vertoonden opmerkelijke overeenkomsten in motivaties om mee te doen aan de kampen en in het effect dat meedoen heeft op de rest van je leven. Het leek daardoor alsof er in die vijftig jaar nauwelijks iets veranderd is. Maar aan de andere kant constateerden wij als coördinatoren van de reünie ook grote verschillen. Hierdoor stelden we onszelf een aantal vragen die we graag wetenschappelijk beantwoord wilden hebben.

De Wetenschapswinkel van Wageningen UR heeft ons geholpen om deze vragen om te zetten in toetsbare onderzoeksvragen. Vervolgens heeft de Wetenschapswinkel bij Alterra Wageningen UR (in het vervolg kortweg Alterra) onderzoekers gevonden om dat onderzoek ook daadwerkelijk uit te voeren. Dit rapport is daarvan het resultaat. In aanvulling op het onderzoek dat Alterra uitvoerde, heeft een groep van zes internationale studenten ook naar het WoesteLand anno nu gekeken. Zij deden dat als onderdeel van hun studie aan Wageningen University. De resultaten daarvan zijn in een eerder rapport beschreven en worden door het huidige bestuur van WoesteLand ter harte genomen bij hun streven de organisatie te verbeteren. Een samenvatting van hun onderzoek is te vinden in hoofdstuk 4 van dit rapport.

Graag willen we hier onze dank uitspreken naar de betrokkenen bij dit onderzoek:

- de Wetenschapswinkel, voor het oppakken van onze vraag en het – samen met Alterra – vertalen ervan naar een wetenschappelijk probleem;
- de onderzoekers van Alterra voor het uitvoeren van het onderzoek;
- de studenten van Wageningen University, voor hun deel van dit onderzoek;
- de leden van de begeleidingscommissie, voor hun kritische meedenken tijdens de uitvoering van het project.

De resultaten van het onderzoek dragen ertoe bij dat WoesteLand inzichtelijk heeft kunnen maken wat voor effect zij al vijftig jaar heeft op jongeren. Hierdoor heeft WoesteLand een nog duidelijkere plek kunnen verwerven binnen IVN, en heeft WoesteLand zelf handvatten gekregen om hier nog minstens vijftig jaar mee door te gaan.

Jaap van Netten en Job van den Assem

Coördinatoren van de reünie '50 jaar, van WVK tot WoesteLand'

Samenvatting

WoesteLand is de landelijke jongerenwerkgroep van het IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid. De werkgroep organiseert al vijftig jaar activiteiten in de natuur voor en door jongeren van 12 tot 30 jaar. Tijdens de kampen wordt vrijwilligerswerk in de natuur gedaan. Bij WoesteLand staat het gezamenlijk beleven en genieten van de natuur centraal. De activiteiten van WoesteLand worden door enthousiaste jonge vrijwilligers begeleid.

Dit rapport doet verslag van een onderzoek naar de langetermijngevolgen van deelname aan WoesteLand-zomerkampen voor het welzijn en de levenshouding van deelnemers¹. Verder is inzicht verkregen in de motieven die de afgelopen vijftig jaar een rol hebben gespeeld in de beslissing van jongeren om deel te nemen aan de kampen. Het blijkt dat deelnemers heel positief zijn over hun ervaringen met WoesteLand. Dat is een sterke troefkaart. Het enthousiasme van de deelnemers weerlegt de stelling dat jongeren van 12 tot 30 jaar in het algemeen geen belangstelling hebben voor natuur. WoesteLand biedt naast de natuurervaring ook een sociale ervaring, en die combinatie werkt goed bij deze doelgroep. WoesteLanders hebben en houden hart voor de natuur. Dit uit zich in opleidings- en beroepskeuze, in levensstijl en in de opvoeding die zij hun kinderen geven. Daarmee werkt het door naar de volgende generaties. Een relatief groot deel van hen wordt lid van een natuurorganisatie. Daarmee is WoesteLand een mooie kweekvijver voor vrijwilligers voor natuur, waaronder voor IVN. Daarmee heeft IVN met WoesteLand goud in handen.

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd door Alterra en de Wetenschapswinkel van Wageningen UR en bestond uit meer onderdelen. In 2011 zijn groeps gesprekken met deelnemers gevoerd tijdens de reünie ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van WoesteLand. Deze gesprekken leverden veel informatie op over zomerkampervaringen. Daarnaast is een 'online survey' (internetvragenlijst) uitgezet onder circa 300 deelnemers om na te gaan of WoesteLand effect heeft gehad op hun (latere) leven. Ten slotte zijn jongeren bevraagd, zowel deelnemers als niet-deelnemers, om na te gaan welke motieven spelen om aan zomerkampen van WoesteLand mee te doen.

Invloed van WoesteLand op de lange termijn

Voor vrijwel alle respondenten is WoesteLand belangrijk geweest. Sommigen spreken zelfs van een levenswending. Het effect verloopt grofweg via vier richtingen: persoonlijke groei, sociale netwerk, milieubewust handelen en groene carrière. Persoonlijke groei slaat op het vormende karakter dat betrokkenheid bij WoesteLand heeft gehad, met name in de periode van actief zijn als groepsleider. Sommigen groeiden uit van onzekere, stille en teruggetrokken jongeren naar persoonlijkheden die moeiteloos voor een groep durfden te staan en mensen geboeid konden houden. Dit werkte door in de professionele carrière. De opgedane vaardigheden en de passie voor het werken met mensen vormden het zetje om ook in het beroepsleven keuzes in deze richting te maken. In sociaal opzicht was het kamp ook van belang. Er zijn vrienden voor het leven gemaakt en opvallend veel respondenten vonden hun levenspartner tijdens een kamp. Milieubewust handelen heeft betrekking op het bewust maken van keuzes in het leven, en voor sommigen ook in het weinig belang hechten aan materiële zaken.

De meeste WoesteLanders hebben een sterke binding met natuur en hebben een levensstijl waarin natuur en milieu belangrijk zijn. Gemiddeld genomen komen ze redelijk vaak in de natuur. Ze zijn ook veel vaker lid van natuurorganisaties dan de gemiddelde Nederlander. Hoewel de meesten voor Natuurmonumenten hebben gekozen, is ook een relatief groot deel lid van het IVN. Bij behoorlijk veel respondenten hebben kampen van WoesteLand invloed gehad op de opleidingskeuze en beroepskeuze. Ook hebben zij een overwegend milieubewuste levensstijl. Vrijwel iedereen geeft aan dat de deelname aan WoesteLand van invloed is geweest op de manier waarop de kinderen worden opgevoed. WoesteLanders geven kennis over natuur en natuurervaringen door aan hun kinderen.

1 Met deelnemers worden de respondenten bedoeld die aan het onderzoek hebben meegedaan. Dit betreft zowel huidige deelnemers als oud-deelnemers. Verder zijn alle deelnemers (respondenten) kampbegeleider (geweest).

Herinneringen en topervaringen

In de herinnering van de respondenten staan de kampen van WoesteLand voor plezier, gezelligheid en humor. Ze voelden zich er veilig en gewaardeerd, ze waren onder gelijkgestemden, en voor sommigen had dat een grote impact. Voor het eerst in hun tienertijd hadden zij het gevoel zichzelf te kunnen zijn, geaccepteerd te worden om wie ze waren. Dat in combinatie met het werken in de natuur en de bijzondere locaties van de kampen, maakte deelname aan WoesteLand tot een indrukwekkende ervaring. Veel respondenten benoemden een topervaring, opgedaan tijdens een WoesteLand-kamp. Het natuurbeheerwerk kon een gebeurtenis tot topervaring maken, vooral vanwege de intensiteit van het opgaan in de natuur. Ook gevoelens van schrik, angst en spanning die omsloegen in plezier maakten gebeurtenissen tot verpletterende en overweldigende ervaringen.

Beweegredenen om mee te doen

Meer over de natuur leren, werken in de natuur, fysiek bezig zijn, nieuwe mensen leren kennen en op zoek zijn naar gelijkgestemden zijn belangrijke redenen om mee te gaan met kampen van WoesteLand. Soms speelden ook pragmatische redenen omdat het een goedkope vakantie was. Vaak waren ouders de drijvende kracht achter de eerste deelname aan WoesteLand. Maar ook was WoesteLand voor velen een goede gelegenheid om voor het eerst zonder ouders op vakantie te gaan. Bij tweede (of meer) keer deelname zijn er verschuivingen in redenen. Het op zoek zijn naar gelijkgestemden blijkt nog belangrijker, daarnaast zijn 'het willen leven naar eigen idealen', en 'mijn vrienden gingen ook mee' nog belangrijker geworden. Kennelijk zijn de vriendschappen die ontstaan zijn tijdens WoesteLand belangrijk geworden als reden om te blijven deelnemen.

Samenhang tussen motieven en ervaringen

Respondenten die willen leren over natuur hechten aan een gedegen organisatie en goede opleiding van begeleiders. Daarbij gaat het om het gevoel dat er nuttig werk wordt verricht, dat er unieke natuurervaringen worden opgedaan en dat er een voldaan gevoel is na afloop. Het motief fysiek bezig zijn hangt positief samen met het belang dat een WoesteLander hecht aan nuttig werk verrichten en moe zijn na afloop. Het motief goedkope vakantie hangt positief samen met het belang dat wordt gehecht aan doen wat thuis niet mag. Binnen WoesteLand zijn vier subgroepen te onderscheiden:

- Gedeelde idealen: gelijkgestemden ontmoeten en offers brengen voor natuur;
- Gezelligheid tegen leuke prijs: vrienden voor het leven maken;
- Eén met de natuur: lekker bezig zijn in de natuur;
- Combinatiegroep: gelijkgestemden ontmoeten en lekker bezig zijn in de natuur.

Effectieve communicatie naar potentiële deelnemers

De uitkomsten van het onderzoek kunnen worden benut om effectief met potentiële deelnemers te communiceren. Inzicht in de herinneringen en ervaringen van de respondenten uit het onderzoek kunnen daarbij worden benut. Op basis daarvan zijn verschillende suggesties te geven om potentiële deelnemers te werven:

- Maak gebruik van netwerken van vrienden en familie van deelnemers;
- Inventariseer de mogelijkheden om mond tot mond-benaderingen meer effectief in te zetten voor PR-doeleinden, bijvoorbeeld via sociale netwerken;
- Zoek samenwerking met andere organisaties binnen hetzelfde groene interesseveld met het oog op toegang tot nieuw publiek;
- Vergroot de zichtbaarheid tijdens populaire jeugdfestivals en andersoortige bijeenkomsten waar de doelgroep op afkomt;
- Geef een heldere boodschap af over het profiel van WoesteLand en geef duidelijke informatie over de inhoud van de activiteiten;
- Creëer een aanbod aan activiteiten dat verschillende typen deelnemers aanspreekt zoals kampen met specifiek aandacht voor het werken in de natuur, educatie, vrije tijd of een andere focus.
- Benadruk de sterkste 'selling points': het 'familiegevoel', het gezamenlijk werken in de natuur, de bijzondere locaties... en wellicht ook de goedkope vakantie;
- Laat zien dat WoesteLand niet alleen een puur-natuur ervaring is, maar juist ook een hele belangrijke sociale ervaring;
- Topervaringen blijven een leven lang bij. Buit 'de verpletterende ervaring' uit in de communicatie;
- En ten slotte, vergeet de ouders niet: een deel van de deelnemers komt WoesteLand op het spoor via de ouders.

Summary

WoesteLand is the national youth working group of IVN, the Dutch institute for education on nature and the environment. For the last fifty years, the working group has been organising activity camps in nature conservation areas for young people between the ages of 12 and 30, where they take part in volunteer conservation work. The WoesteLand group particularly wants to offer participants opportunities to experience and enjoy nature together. WoesteLand's activities are supervised by enthusiastic young volunteers.

This report is based on a research study of the long-term effects of participation in WoesteLand's summer camps on the well-being of participants² and their attitude to life. The study also examined the motives behind the participants' decision to take part in the camps over the past fifty years. The findings show that the participants greatly enjoy their WoesteLand experiences, which is a strong argument in favour of the camps. The participants' enthusiasm contradicts the views of those who claim that today's young people generally take little interest in nature. The WoesteLand activities offer not only enjoyment of nature but are also a social experience. The participants take a keen interest in nature, and continue to do so in later life. This is reflected in the types of education and profession they choose, in their lifestyle and in the way they raise their children. As such, their enthusiasm persists into the next generations. A relatively large proportion of the participants later join nature conservation organisations, making the WoesteLand camps a useful breeding ground for volunteer conservationists, including those working for IVN itself. Thus, WoesteLand is a highly valuable asset for IVN.

Study design

The study was carried out by Alterra and the Wageningen UR Science Shop, and consisted of several components. Group interviews were held at a reunion of summer camp participants on the occasion of the fiftieth anniversary of WoesteLand. These interviews yielded much information about the experiences of summer camp participants. In addition, a questionnaire was sent to about 300 participants to assess whether the WoesteLand experience had had a lasting effect on their later lives. Finally, a sample of young people, including both WoesteLand participants and non-participants, were interviewed to identify motives that influence their decision to participate in the summer camps or not.

Long-term effects of WoesteLand camps

WoesteLand proved to have been important for nearly all participants, some of whom even called it a life-changing experience. The effect is roughly based on four dimensions: personal growth, social network, making environmentally conscious choices and a career in 'green' professions. Personal growth refers to the educational character of the WoesteLand camps. Some participants had developed from insecure, shy and withdrawn youths to self-confident personalities who had no problems standing in front of an audience and capturing their attention. This had also helped them in their professional careers. The skills they learned at the camps, and the passion for working with people they developed there, had induced them to choose career options where these characteristics would be useful. The camps had also been important from a social point of view. They had resulted in lifelong friendships, and a considerable number of participants had met their life partner there. Environmentally conscious choices refers to opting for environment-friendly behaviours in life, and for some it also meant attaching less value to material issues.

Most of the participants felt closely connected to nature and had adopted a lifestyle in which nature and the environment are important factors. On average, they spent much time outdoors. Compared to the Dutch population as a whole, a much larger percentage of them were members of conservation organisations. Quite a few of the participants reported that the WoesteLand camps had influenced the choices they had made in terms of education and profession. Most of them had adopted a mostly environment-conscious lifestyle. Virtually all respondents reported that WoesteLand had influenced the way they raised their children.

² Including both current and former participants. All respondents are also, or have also been, camp supervisors.

Memories and outstanding experiences

In the participants' memories, the WoesteLand summer camps were characterised by pleasure, conviviality and fun. They had felt secure and appreciated there. They were among like-minded people, which had a great impact on some of them. They had felt that, for the first time in their teenage years, they were able to be themselves and were accepted for who they were. Together with the joy of working in a natural environment at unique locations, this had made their participation in the summer camps a powerful experience. Many participants recalled having had unforgettable times at the camps. The conservation work at times resulted in events that became peak experiences, through an intense sense of unity with nature. Certain events involved sudden changes from feelings of anxiety and tension to joyful feelings, turning them into overwhelming experiences.

Motives for joining

The main reasons participants mentioned for joining the WoesteLand camps including the desire to learn more about nature, to work outdoors, to be physically active, to get to know new people and to find like-minded people. Some also gave more pragmatic reasons, such as it being a cheap holiday. Many respondents reported that their parents had been the driving force behind their first participation, but on the other hand, a WoesteLand summer camp was for many of them the first opportunity to go on holiday without their parents. The reasons they gave for joining a second or subsequent camp were partly different. The idea of finding like-minded people became even more important, while the desire to 'live by my own ideals' and 'because my friends were going too' had also become more important. This shows that the friendships established at the camps became important reasons to go on participating in them.

Relations between motives and experiences

Participants who were motivated by a desire to learn about nature appreciated a well-run organisation and well-trained supervisors. This relates to a sense of doing useful work, having unique experiences in nature and a sense of satisfaction afterwards. The motive of being physically active was positively associated with the value attached by respondents to doing useful work and feeling tired afterwards. The motive of having a cheap holiday was positively associated with the value respondents attached to doing things they were not allowed to do at home. Four subgroups can be distinguished within the group of WoesteLand participants:

- shared ideals: like-minded people meeting and making an effort for nature;
- fun and pleasure at a reasonable price: making friends for life;
- being one with nature: joy of working outdoors;
- a combination of being among like-minded people and the joy of working outdoors.

How to effectively promote the camps among potential participants

The findings of this study can be used to improve the effectiveness of communication with potential participants, by utilising the information that was gained about the memories and experiences shared by previous participants. The findings suggest various options to attract new participants:

- Use the networks of friends and relatives of present or previous participants;
- Identify opportunities to use word-of-mouth more effectively for PR purposes (a.o. social networks);
- Establish collaborations with other organisations operating in the field of environmental and ecological issues, in order to reach new audiences;
- Draw more attention to the WoesteLand camps at popular youth festivals and other events attended by the target group;
- Send clear messages about WoesteLand's profile and offer clear information about the activities;
- Offer a variety of activities that appeal to different types of potential participants, e.g. camps that focus on working outdoors, education, leisure or other aspects;
- Emphasise the main 'selling points': the 'sense of family', the joy of working outdoors with others, the unique locations, and perhaps even the aspect of a cheap holiday;
- Show that WoesteLand camps not merely enable participants to experience nature, but also represent a major social experience;
- Communicate the finding that the camps provide overwhelming experiences and lifelong memories;
- And finally, do not forget to address the parents, as some of the participants were first made aware of WoesteLand by their parents.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

WoesteLand is de landelijke jongerenwerkgroep van het IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid. De werkgroep organiseert al vijftig jaar activiteiten in de natuur voor en door jongeren van 12 tot 30 jaar. Tijdens de kampen wordt vrijwilligerswerk in de natuur gedaan. Bij WoesteLand staat het beleven en genieten van de natuur centraal. De activiteiten van WoesteLand worden door enthousiaste jonge vrijwilligers begeleid.

In 2011 heeft WoesteLand in Ommen een grote reünie georganiseerd ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan. Hieraan hebben meer dan 200 mensen meegedaan. Tijdens de voorbereiding van de reünie kwamen verhalen van oud-deelnemers naar voren die opmerkelijke overeenkomsten vertoonden in het effect dat deelname heeft op de rest van het leven van mensen, zoals keuze voor vegetarisch eten en geen autobezit. De organisatoren van de reünie kwamen daardoor op het idee dat het interessant zou zijn om dit soort effecten op een meer systematische wijze in kaart te brengen. WoesteLand wilde ook graag meer te weten komen over de motieven van jongeren om deel te nemen aan de zomerkampen. Deze kennis kan worden benut om effectief met potentiële deelnemers te communiceren, zodat de belangstelling voor WoesteLand op peil blijft.

Mede door het onderzoek van Agnes van den Berg (Van den Berg & De Hek, 2009) over het belang van contact met natuur voor kinderen, kwamen de organisatoren van de reünie in contact met onderzoekers van Wageningen UR. Dit was de aanleiding om aan de Wetenschapswinkel van Wageningen UR te vragen een onderzoek uit te voeren.

1.2 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het hoofddoel van het onderzoek is om inzicht te verkrijgen in de langetermijngevolgen van deelname aan WoesteLand-zomerkampen voor het welzijn en de levenshouding van deelnemers³. Een nevendoeel van het onderzoek is om meer inzicht te verkrijgen in de motieven die de afgelopen vijftig jaar een rol hebben gespeeld in de beslissing van jongeren om deel te nemen aan de kampen.

Om deze doelen te bereiken zijn drie activiteiten uitgevoerd:

- een workshop tijdens de reünie waarin oud-deelnemers herinneringen ophalen aan WoesteLand;
- een 'online survey' (internetvragenlijst) onder ca. 300 oud-deelnemers om na te gaan of WoesteLand effect heeft gehad op hun (latere) leven;
- een onderzoek onder jongeren, zowel (oud)-deelnemers als niet-deelnemers om na te gaan welke motieven spelen om aan zomerkampen van WoesteLand mee te doen.

Via deze drie onderzoeksactiviteiten vonden we antwoorden op de volgende vragen:

- 1 Hoe herinneren de deelnemers zich hun ervaringen tijdens WoesteLand? Zijn er bepaalde 'topervaringen' die direct boven komen drijven, of is het moeilijk om herinneringen op te halen?
- 2 In hoeverre denken deelnemers zelf dat hun deelname aan WoesteLand van invloed is geweest op hun verdere leven? Welke onderdelen/aspecten van WoesteLand-activiteiten zijn daarbij naar hun eigen mening van invloed geweest?
- 3 Wat waren destijds de redenen/motieven om mee te gaan doen aan WoesteLand? Zijn er verbanden tussen deze motieven en de manier waarop men zich WoesteLand-activiteiten herinnert?

³ In dit onderzoek wordt onder deelnemers verstaan de begeleiders van WoesteLand-kampen

-
- 4 Hoe staan de oud-deelnemers nu in het leven? Zijn zij nog actief binnen de natuur- en milieuwereeld, hebben zij een 'groen beroep'? Wat is hun houding/gedrag t.a.v. natuur en milieu? Welke waarden geven zij hun kinderen mee in het leven? Hoe staat het met hun gezondheid/welzijn?
 - 5 In hoeverre is er sprake van het bestaan van subgroepen van (oud-)deelnemers die samenhangen met hun redenen/motieven om betrokken te zijn bij WoesteLand? Indien subgroepen kunnen worden onderscheiden, wat valt er dan te zeggen over de omvang van de groepen? En hoe zijn de groepen te typeren: doen zich verschillen voor tussen groepen in hun ervaringen met en herinneringen aan WoesteLand, en in de manier waarop (oud-)deelnemers nu in het leven staan?⁴
 - 6 Hoe denken huidige jongeren, zowel (oud-)deelnemers als niet-deelnemers, over meedoen aan zomerkampen van WoesteLand? Wat zijn hun motieven?
 - 7 Op welke wijze kan WoesteLand het effectiefst communiceren met jongeren om in de toekomst aan zomerkampen deel te nemen?

De resultaten van het onderzoek kunnen worden gebruikt om de positie van de jongerenorganisatie WoesteLand te verantwoorden aan de 'moederorganisatie' IVN. Daarnaast kan inzicht in de motivaties van deelnemers WoesteLand helpen bij het vinden van nieuwe mensen die actief willen zijn in de organisatie, maar ook in andere vergelijkbare jongerenorganisaties in relatie tot natuur en milieu.

1.3 Werkwijze

Zoals eerder vermeld is het onderzoek gesplitst in drie activiteiten: workshops, een 'online survey' (internetvragenlijst) en een onderzoek onder jongeren. De reünie is benut om het onderzoek via internet aan te kondigen en om een aantal workshops te organiseren waarin groepjes deelnemers onder leiding van onderzoekers van Alterra herinneringen aan zomerkampen konden uitwisselen. De resultaten van deze workshops zijn in de eerste plaats een bouwsteen voor de kwantitatieve 'online survey'. Daarnaast zijn ze ook te gebruiken als een aanvulling op, en verdieping van, de kwantitatieve gegevens uit de 'online survey'. In deze internetvragenlijst is zowel op directe als indirecte wijze gevraagd naar de invloed van deelname aan WoesteLand op het verdere leven van de deelnemers. Ruim na afloop van de reünie zijn oud-deelnemers van WoesteLand via de mail benaderd om aan de 'online survey' mee te doen.

De derde activiteit betrof een kwalitatief onderzoek onder jongeren om te identificeren welke motieven jongeren hebben om wel of niet deel te nemen aan activiteiten in de natuur, zoals kampen. Dit onderzoek is uitgevoerd door een ACT (Academic Consultancy Training)-groep van Wageningen University. Hiervoor zijn interviews gehouden met deelnemers van WoesteLand-kampen van de afgelopen vijf jaar (2006-2011), en met mensen die nog nooit van WoesteLand hadden gehoord.

Het door ons uitgevoerde onderzoek levert aanwijzingen op voor mogelijke effecten van WoesteLand, en factoren die hierop van invloed kunnen zijn. Het onderzoek leent zich niet voor het doen van uitspraken over causale effecten van deelname aan WoesteLand. Daarvoor is langjarig onderzoek met controlegroepen nodig, waarin de ontwikkeling van mensen gedurende een aantal jaren gevolgd wordt. Dat is niet mogelijk binnen dit onderzoeksproject.

⁴ Deze vraag is gedurende het onderzoek in samenspraak met de Begeleidingscommissie geformuleerd, en komt in plaats van de vraag: In hoeverre zijn mogelijke verschillen in welzijn en 'levenshouding' tussen oud-deelnemers te relateren aan verschillen in ervaringen tijdens WoesteLand (bijv. periode en leeftijd dat men actief was, intensiteit ervaringen)?

Foto: Bernahu Wondmagegn

1.4 Opbouw van het rapport

Hoofdstuk 2 is gebaseerd op de workshops die gehouden zijn tijdens de reünie in mei 2011. Het heeft betrekking op ervaringen met WoesteLand in de afgelopen vijftig jaar. Het gaat over herinneringen aan WoesteLand, over de ervaringen van de deelnemers en de invloed die WoesteLand had op hun verdere leven: welke ervaringen zijn de deelnemers bijgebleven? Waarom deden ze mee, en hoe werkt deelname aan WoesteLand door in de keuzes die zij later maakten?

Hoofdstuk 3 bespreekt de kwantitatieve deelstudie naar de invloed van WoesteLand. Deze deelstudie is gebaseerd op een vragenlijst die aan ongeveer 300 WoesteLanders is voorgelegd die de afgelopen vijftig jaar hebben deelgenomen aan kampen.

Hoofdstuk 4 gaat over de motieven die deelnemers de afgelopen vijf jaar hadden om al dan niet mee te doen aan WoesteLand. Het geeft concrete aanbevelingen om jongeren aan te trekken en geïnteresseerd te houden in WoesteLand. Dit hoofdstuk is een samenvatting van het werk van de ACT-groep; een uitgebreide beschrijving is te vinden in een zelfstandig leesbaar rapport in de Engelse taal (Van den Berg *et al.*, 2011).

Hoofdstuk 5 ten slotte vat alle conclusies nog eens samen en presenteert een serie aanbevelingen die grotendeels gericht zijn op verbetering van de communicatiestrategie van WoesteLand.

Workshop 'Natuurervaringen' tijdens de reünie in mei 2011. (Foto: Fransje Langers)

Impressie van een WoesteLand-kamp. (Foto: Susan Anema)

Impressie van een WoesteLand-kamp. (Foto: Simon Christiaanse)

2 Werkzame ingrediënten van WoesteLand

2.1 Introductie

Het hart van onderhavig onderzoek naar de langetermijneffecten van actief zijn bij WoesteLand (voorheen: de WVK⁵) wordt gevormd door de uitkomsten van een 'online survey' (internetvragenlijst) onder oud-deelnemers aan de (zomer)kampen die WoesteLand in de afgelopen vijftig jaar heeft georganiseerd voor jongeren van 15-30 jaar. In deze vragenlijst wordt op systematische wijze gevraagd naar de invloed van deelname aan de (zomer)kampen op het verdere leven van de deelnemers. Belangrijke bouwsteen voor de 'online survey' vormt een workshop over natuurervaringen in de jonge jaren (tot 30 jaar), die door Alterra georganiseerd is tijdens de reünie ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van WoesteLand. Tijdens deze workshop hebben deelnemers onder leiding van onderzoekers van Alterra herinneringen uitgewisseld over de zomerkampen en met elkaar gesproken over de eventuele impact die de kampen hebben gehad op hun verdere leven. Dit hoofdstuk doet verslag van de opzet en bevindingen van deze workshop. Het hoofdstuk sluit af met een samenvatting.

2.2 Opzet workshops

In mei 2011 heeft WoesteLand een grote reünie georganiseerd in Ommen, die bezocht is door ruim 200 (oud-)deelnemers van de WoesteLand-zomerkampen. Het middagprogramma (14-17 uur) van de eerste dag van de reünie werd gevormd door workshops. Een aanzienlijk deel van de deelnemers heeft de workshop *beheerwerk* gevolgd, die de hele middag in beslag nam. Parallel aan deze workshop heeft Alterra de workshop *natuurervaringen: wat doet het met je?* georganiseerd.

Het doel van de workshop natuurervaringen is als volgt geformuleerd:

Wat zijn mogelijkwijs de betekenissen die betrokkenen toeschrijven aan WoesteLand?

Voor de opzet van de workshop Natuurervaringen is gebruik gemaakt van een methode die eerder met succes door Wageningen UR is toegepast in colleges en workshops. De inhoud is daarbij aangepast aan de insteek van het onderzoek, te weten de eerste vier onderzoeksvragen (zie hoofdstuk 1).

Herinneringen aan de WoesteLand-kampen en de gevolgen van deelname aan de zomerkampen op het verdere leven vormden de kern van de workshop. Ook topervaringen kwamen aan de orde. De gedachte daarbij is dat het uitwisselen van topervaringen een sfeer van vertrouwelijkheid kan creëren, die stimuleert dat in de verdere workshop meer persoonlijke informatie loskomt. De workshop bestond uit zes onderdelen/gespreksronden:

5 Waar in deze rapportage gesproken wordt over WoesteLand, wordt (tenzij anders vermeld) ook haar voorloper de WVK bedoeld. WVK is de afkorting van: Werkgroep van Kampbegeleiders.

1 *De rol van natuur in de jeugd/tienerjaren*

Elke deelnemer beschrijft kort waar hij⁶ is opgegroeid, hoe vaak en waar hij buiten speelde, en wat de houding was van de ouders/opvoeders in het al dan niet stimuleren van contact met de natuur.

2 *Topervaring met natuur*

Elke deelnemer beschrijft een indrukwekkende ervaring die hij als kind of in zijn jonge jaren in of met de natuur heeft meegemaakt en die hem altijd is bijgebleven.

3 *Kennismaking met WoesteLand*

Elke deelnemer beschrijft hoe hij in aanraking is gekomen met WoesteLand, wat de redenen waren om mee te gaan op kamp, hoe vaak hij is meegeweest en of hij ook ervaringen heeft met andere organisaties die natuurkampen voor kinderen/jongeren organiseren.

4 *Herinneringen aan WoesteLand*

Elke deelnemer geeft in een paar steekwoorden aan hoe hij zich de zomerkampen herinnert, beschrijft een gedenkwaardige gebeurtenis die plaatsvond tijdens een zomerkamp en benoemt eventuele negatieve herinneringen aan de zomerkampen.

5 *Gevolgen zomerkampen voor je verdere leven*

In deze ronde geeft elke deelnemer aan of en hoe deelname aan WoesteLand-activiteiten van invloed zijn geweest op zijn verdere leven.

6 *Evaluatie workshop*

In de laatste ronde krijgt elke deelnemer de mogelijkheid om aan te geven hoe hij de workshop ervaren heeft: wat vond hij herkenbaar en heeft de workshop hem persoonlijk iets opgeleverd?

Per gespreksronde is een serie vragen geformuleerd (zie bijlage 1). De insteek per ronde is dat elke deelnemer aan de hand van de vragen zijn persoonlijke verhaal vertelt, voordat de volgende deelnemer aan de beurt is. De workshop heeft dus niet de opzet van een groepsdiscussie, maar er is wel ruimte om ervaringen te delen en op elkaars herinneringen voort te bouwen.

De workshop werd in de week voorafgaand aan de reünie aangekondigd, via een mail aan allen die zich hebben aangemeld voor de reünie, met een link naar de website voor verdere informatie (zie figuur 2.1). Het programma van de workshop, met daarin een overzicht van de vragen per gespreksronde, lag 's ochtends voor de deelnemers klaar bij inschrijving voor de workshop. Op deze manier hadden deelnemers de gelegenheid zich alvast te verdiepen in de gespreksthema's en konden mogelijk weggegladen herinneringen weer opgerakeld worden.

De duur van de workshop bedroeg circa 1,5 - 2 uur. Aanvankelijk was het de bedoeling om twee parallelle workshops te organiseren, beide begeleid door een onderzoeker van Alterra. Vanwege de grote belangstelling is tijdens de reünie besloten om het aantal workshops uit te breiden naar vier. Om niet in tijdnood te komen, werd het aantal deelnemers per workshop gesteld op maximaal 6-7.

De gesprekken tijdens de workshops zijn vastgelegd op voicerecorder⁷. Voor de analyse van de resultaten zijn de workshops uitgeschreven aan de hand van een daartoe ontwikkeld format. Gespreksronden 4 en 5 zijn waar mogelijk woordelijk uitgeschreven, de overige ronden zijn bondig uitgewerkt, tenzij ze directe relevantie hebben voor het onderzoek (denk aan topervaringen die betrekking hebben op WoesteLand). Ook in die gevallen is gekozen voor woordelijke uitschrijving. De resultaten zijn vervolgens (anoniem) verwerkt tot een verslag (paragraaf 2.5) met als uitgangspunt de onderzoeksvragen zoals vermeld in hoofdstuk 1.

6 Daar waar hij (zijn) staat, wordt hij/zij (zijn/haar) bedoeld

7 De groeps gesprekken zijn mede begeleid en geanalyseerd door Mirjam van der Hoek. Zij heeft als pro-deo-onderzoeker meegewerkt in dit project.

Figuur 2.1 Aankondiging workshop op website WoesteLand.

2.3 Afbakening en kanttekeningen vooraf

Met de workshop wilden we de '*variatie*' aan betekenissen die WoesteLand voor deelnemers kan hebben in beeld te krijgen. Representativiteit was geen doel van de workshop. Ofwel: we wilden wél weten wat voor mogelijke effecten deelnemers toeschrijven aan WoesteLand, maar niet *hoeveel* van de deelnemers ieder van deze effecten ervaart. Voor een representatief kwantitatief beeld moet de 'online survey' (internetvragenlijst) zorgen, die onder de volledige onderzoekspopulatie werd uitgezet.

Om de variatie (inclusief uitersten/extremen) aan betekenissen in beeld te krijgen, is het van belang dat de deelnemers aan de workshop een enigszins gemêleerd gezelschap vormen. In verschillende opzichten is dit gelukt (zie paragraaf 2.4.1), maar in een aantal opzichten wellicht niet. Het is aannemelijk dat de deelnemers van de workshops een minder heterogeen of gemêleerd gezelschap vormen dan de onderzoekspopulatie als geheel, in een aantal opzichten:

- In de eerste plaats beperkte de groep zich tot reüniegangers, waarvan het reëel is dat zij een grotere betrokkenheid hebben bij WoesteLand dan de genodigden die de reünie niet hebben bezocht.
- Ten tweede zal de keuze voor de workshop ingegeven zijn door het onderwerp. Het ligt voor de hand dat de workshop een grotere aantrekkingskracht heeft uitgeoefend op degenen die effecten ervaren. In het verlengde daarvan is het aannemelijk dat het belang van natuurwerk enigszins onderbelicht is, aangezien de reüniegangers die hun plezier/motivatie uit het beheerwerk halen, voor de workshop beheerwerk zullen hebben gekozen.

Wat kunnen de gevolgen zijn van de constatering dat de workshops met name aantrekkingskracht uitoefenen op WoesteLanders voor wie deelname aan de kampen impact heeft gehad op hun verdere leven, zoals kampleiders? Wij verwachten dat dit nauwelijks negatieve gevolgen heeft, wellicht eerder positieve. Immers, het gewenste inzicht in uitersten/extremen aan ervaringen en invloeden op het leven zou juist via ook de groep van langdurig en intensief betrokken mensen bij WoesteLand naar boven moeten komen.

2.4 Deelnemers workshop

2.4.1 Samenstelling op geslacht en leeftijd

Aan de vier workshops hebben in totaal 28 mensen deelgenomen: 11 mannen en 17 vrouwen, zo laat tabel 2.1 zien. (Ook) qua leeftijd vormen de deelnemers een heterogene groep. De jongste deelnemer is 22 jaar, de oudste 67 jaar, en bijna alle generaties (leeftijdsgroepen van 10 jaar) zijn vertegenwoordigd, de meeste via minimaal vier respondenten. De grootste generatiegroep die aan de workshop deelnam vormen de 50-plussers. Alleen de oudste oud-deelnemers, de 70-plussers, ontbreken.

Tabel 2.1 Samenstelling workshopsdeelnemers naar geslacht en leeftijd.

Workshop	Verdeling naar geslacht		Verdeling naar leeftijd					
	Aantal man	Aantal vrouw	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+
1	3	5	1	3	3	1	-	-
2	2	4	1	2	1	1	1	-
3	4	3	-	-	2	5	-	-
4	2	5	2	1	1	2	1	-
Totaal	11	17	4	6	7	9	2	-

Het geschetste beeld voor de deelnemers als geheel komt in grote lijnen ook terug in de afzonderlijke workshops. Eén workshop wijkt daarvan af, want deze bestaat enkel uit deelnemers in de leeftijdscategorie 40-60 jaar. Kortom: de samenstelling van de deelnemers op geslacht en leeftijd is gevarieerd en grotendeels vergelijkbaar voor de afzonderlijke workshops.

2.4.2 Achtergronden van deelnemers

De workshop startte met een introductieronde waarin deelnemers de gelegenheid kregen om iets te vertellen over hun (natuurgerelateerde) achtergrond, en dan meer concreet de rol van natuur in hun kinder- en tienerjaren. Specifiek werd gevraagd naar (1) de al dan niet groene omgeving waarin men als kind opgegroeide, (2) of men zichzelf als natuurkind zou typeren en (3) wat de rol van de ouders was: stimuleerden zij om de natuur in te gaan of was hier weinig aandacht voor. De drie genoemde aspecten worden onderstaand kort en in samenhang besproken.

De verhalen overziend, kan worden geconstateerd dat een enkele workshop-deelnemer als kind niks had met de natuur, maar de meesten overduidelijk wel. Zij herinneren zich dat zij in hun jeugd veel buiten waren. Sommigen refereren daarbij naar vakanties die ze hebben beleefd, maar velen ook naar het buiten zijn in de directe woonomgeving, in de tuin of in de woonplaats. Ook bezoeken aan natuurgebieden (bos, heide, duin), veelal in gezinsverband worden regelmatig genoemd.

Ik groeide op in de Haarlemmermeerpolder: een weidse, open polder, waar wij als kind vloten maakten. We waren altijd buiten aan het klooiën.

Herinneringen gaan veelal over specifieke activiteiten die zijn bijgebleven, zoals het bouwen van hutten, in bomen klimmen, kikkers en salamanders vangen, adelaarsvarens plukken, dennenappels verzamelen, het bouwen van vloten, indianengevechten en het in de weer zijn met dammetjes. Opvallend is dat de verhalen van WoesteLanders die opgroeiden in een groene, landelijke omgeving (of met een grote tuin) niet wezenlijk verschillen van die van stadskinderen. Workshopdeelnemers die in de stad opgroeiden, hadden in hun directe woonomgeving wel minder vrijheden: ze mochten als kind minder vaak onbegeleid naar buiten. Als uitvalsbasis wordt door hen de wat grotere groengebieden in (parken) en rondom de stad genoemd, die zij dan veelal met ouders in de weekenden bezochten. Ook de Jeugd Natuurwacht wordt door verscheidene WoesteLanders die in de stad opgroeiden ter sprake gebracht.

Hoewel vrijwel alle deelnemers iets hebben met natuur, zien slechts weinigen zich als natuurkind. Opvallend daarbij is dat de argumentatie van degenen die zich wel associëren met de term natuurkind, nauwelijks afwijkt van degenen die zich niet als natuurkind beschouwen. Onderstaand citaat illustreert dit.

Ik was een echt natuurkind, want was altijd buiten bezig.

Vrouw, 30 jaar

versus

Ik zie mezelf niet als natuurkind, maar wel echt als een buitenkind.

Man, 58 jaar

Ouders speelden over het algemeen een wezenlijke rol in het overbrengen van een positieve houding ten opzichte van natuur. Sommige ouders waren heel bewust hiermee bezig, hadden ook veel kennis van planten en dieren. Maar de meeste ouders gaven hun liefde voor de natuur op een andere manier door: door er in de weekenden op uit te trekken, door te kamperen en soms ook door een back-to-basic levensstijl.

Mijn vader was en is nog steeds een echt buitenmens. Hij heeft mij niet alleen gestimuleerd, maar echt voorgeleefd: als hij naar buiten ging, dan ging ik mee op pad.

Vrouw, 34 jaar

Mijn vader was degene die mij vaak mee naar buiten nam. Mijn eerste herinneringen gaan terug naar ik als kind in het kinderzitje op de fiets naar Fort Rijnouwen. Later gingen pa en ik elke zondag naar de Waterleidingduinen.

Man, 65 jaar

2.5 Bevindingen

Voor de beschrijving van de bevindingen van de workshop vormen de onderzoeksvragen van deze studie (zie hoofdstuk 1) de grondslag. Deze paragraaf is dan ook zoveel mogelijk langs deze vragen opgebouwd. In de tekst wordt aangegeven welke onderdelen van de workshop bijdragen aan de beantwoording van de onderzoeksvraag, die besproken wordt. De bespreking van de onderzoeksvragen is in het besef dat op basis van de workshop de vragen niet in zijn volledigheid beantwoord kunnen worden.

2.5.1 Herinneringen aan WoesteLand

Onderzoeksvraag 1: Hoe herinneren de deelnemers zich hun ervaringen tijdens het WoesteLand? Zijn er bepaalde 'topervaringen' die direct boven komen drijven, of is het moeilijk om herinneringen op te halen?

Onderzoeksvraag 1 wordt beantwoord aan de hand van het tweede en vierde onderdeel van de workshop, waarin respectievelijk topervaringen en herinneringen aan WoesteLand zijn besproken.

Verscheidenheid aan herinneringen

De herinneringen die deelnemers hebben aan de kampen zijn zeer divers. Onderstaand zijn de steekwoorden die in de workshops naar voren kwamen gegroepeerd en nader toegelicht aan de hand van de verhalen die deelnemers in de workshops met elkaar deelden.

Relaxed, gezellig, leuk, dol, dwaas, humor, koken

Kampen worden herinnerd als leuk en fun. Er was veel vrolijkheid, plezier en gezelligheid, en ook veel humor. Het sociale aspect blijkt belangrijk voor veel deelnemers. Onder meer de kookmomenten in de kampen waren belangrijk om ruimte te geven aan de onderlinge gezelligheid.

Uniek, indrukwekkend, heftig, handen uit de mouwen, vol ervaringen, grensverleggend, nuttig, intens

Deze herinneringen hebben veelal betrekking op de activiteiten in de natuur en refereren soms ook naar de topervaringen die later in deze alinea worden besproken. Tijdens de kampen kwamen de deelnemers op bijzondere plekken terecht, waar ze anders nooit zouden komen en waar ze ook vaak niet bekend mee waren. Dat kon het trilveen zijn, maar dat konden ook de omstandigheden zijn. Zo zijn verschillende keren weersomstandigheden genoemd, die het verblijven in de natuur tot een indrukwekkende ervaring maken: heftige regens en onweersbuien, de winterkampen die fysiek zwaar waren door de kou, maar ook tijdens zomerkampen het wakker worden in een mistige en heilige omgeving. Ook wordt gerefereerd naar omstandigheden die bewust door de kampleiding werd gecreëerd. Zoals tijdens oerkampen.

Oerkampen zijn mij het meeste bijgebleven. We moesten alles inleveren: horloges af, in de schaapskooi slapen. Een gat in de grond was de wc. Voor mij zelf was dat wel grensverleggend.

Vrouw, 30 jaar

Ook het feit dat je primitief leeft, geeft een enorme verbondenheid. Je bent even helemaal uit de normale wereld, ik moest altijd echt ontkampen als ik thuiskwam.

Vrouw, 38 jaar

Intensief, moe, heftig, zwaar

De WoesteLand-kampen worden herinnerd als een intensieve tijd. Dat slaat in eerste instantie op de rol als begeleider. Als leiding had men geen moment rust, het was aldoor doorgaan, improviseren. Elke dag weer, elk uur weer. Aan het eind van een kamp was de leiding helemaal kapot. Men ervoer die vermoeidheid overigens niet per definitie als negatief: het was een karakteristiek van het kamp, dat meespeelde bij het tot stand komen van een gevoel van onderlinge verbondenheid.

De zomerkampen waren heel intensief. Het was aldoor doorgaan doorgaan doorgaan, alles in de gaten houden. Maar dat gaf ook een ontzettende kick, dat dat lukte.

Vrouw, 40 jaar

Gelijkwaardig, jezelf kunnen zijn, groepsgevoel

Meerdere mensen hebben speciale herinneringen aan de kampen, met name omdat zij – soms voor het eerst in hun tienertijd – het gevoel hadden zichzelf te kunnen zijn, en geaccepteerd te worden om wie ze waren: men werd niet op uiterlijk of achtergrond beoordeeld, en dat voelde goed. Deelnemers gaven aan dat ze zich veilig voelden in de groep: je kunt zijn wie je bent, je bent onder gelijkgestemden. Door het zelfvertrouwen dat de kampen hen bracht, hebben de kampen ook verschillende deelnemers gevormd in hun verdere leven (zie ook paragraaf 2.5.2).

Mensen die misschien een hele kleine minderheid vormen in Nederland, mensen die ieder op zich als individu misschien niet meetelt of een beetje raar aangekeken wordt. Dan kom je die mensen tegen die op dezelfde manier denken, die dezelfde overtuiging hebben, dezelfde levensinstelling, en dat hoort bij elkaar, dat klikt met elkaar. Je bent onder je eigen mensen.

Man, 65 jaar

Ook het functioneren als groep wordt geroemd: het accent in de kampen lag heel erg op samenwerken, en veel minder op het opleggen van regels door de groepsleiding aan deelnemers. Deelnemers hadden ook nauwelijks door wie nu begeleider was en wie deelnam: de kleine leeftijdsverschillen, het aspect van voor en door leeftijdsgenoten, maakten dat deelnemers al snel het idee hadden dat het allemaal vanzelf ging. Eén van de oudere deelnemers geeft aan dat in de jaren zeventig hard is gevochten om dit stuk democratisering ingevoerd te krijgen. In die periode was er nog wel een strikte hiërarchie: als beginnend Kampcommissie-lid werd je al snel duidelijk gemaakt dat jouw ideeën niet telden. Een andere deelnemer, die ook betrokken is geweest bij een 'concurrerende' natuurorganisatie die natuurkampen voor jongeren organiseert wijst er op dat WoesteLand veel meer dan de andere organisatie hiërarchische elementen in zich heeft. Hij ervaart dat overigens als een kracht van WoesteLand: het proces dat iemand moet doorlopen om begeleider te worden – inclusief een jaar lang volgen van de BKT (basiskadertraining – de training om tot begeleider opgeleid te worden) en de ceremonie rondom de benoeming – maakt dat men zich ook nauw verbonden voelt wanneer deze periode is volbracht.

Tot slot is ook de sociale interactie diverse keren naar voren gebracht. Onder de groepsleiding, maar ook onder deelnemers voltrok zich een sociaal proces. Bij de start van een kamp was de meerderheid van de deelnemers volledig onbekend voor elkaar. Aan het eind van de week hadden de deelnemers zich gevormd tot een hechte groep. Men vond het mooi om te ervaren hoe de deelnemers zich in de loop van een week tot een groep smeedden en de groep zich vormde, dat zij na verloop van tijd lieten merken dat ze een groep wilden zijn en dat de sociale betrokkenheid naar elkaar toe tot uiting kwam.

Het hele groepsgebeuren vond ik altijd een enorm feest. [...] Aan het eind van de week ben je een groep met mensen, waarbij je het gevoel hebt dat je iedereen al je hele leven kent.

Vrouw, 38 jaar

Goed geoliede machine

Verschillende keren is opgemerkt dat de organisatie goed in elkaar zat. Daarbij doelden de workshop-deelnemers op de voorbereiding op de kampen en de verantwoordelijkheden die de kampleiding had en ook oppakte. De kampleiding wist wat te doen. Dat beperkte zich niet tot het in elkaar zetten van programma's en het ruim vooraf aan het begin van het kamp al aanwezig zijn om te zorgen dat alles in orde was wanneer de eerste deelnemers arriveerden, maar gold ook voor andersoortige zaken die van belang waren om een kamp tot een goed einde te brengen. Denk aan het weten hoe te handelen als EHBO-er, het controleren van gereedschappen en weten hoe gereedschapsinstructies te geven, het voorkomen van brandgevaar in de keuken. De basis hiervoor werd in de jaren tachtig gelegd, met het initiatief van een aantal begeleiders om een handboek uit te brengen over praktische aspecten op de WVK-kampen. Zoals gezegd, heeft dit doorgewerkt in het beleid van de WVK: sindsdien is er veel aandacht voor zaken om de veiligheid te waarborgen.

Sommige deelnemers gaven aan dat de 'goed geoliede machine' na vele kampen te hebben geleid, ook zijn keerzijde had: het nieuwe ging er van af, de uitdaging verdween. Op een gegeven moment ontstond bij hen het gevoel dat ze niets meer deden dan het programma afdraaien, dat alles erg voorspelbaar werd en dat er patroontjes ontstonden, bijvoorbeeld in de rolverdeling van kampleiding die elkaar al langer kende.

Als je elkaar dan weer tegenkomt, kun je al heel erg voorspellen hoe zo'n dag of weekend zal verlopen. Jammer dat mensen niet iets nieuws op zich nemen, steeds voor het zelfde kiezen.

Vrouw, 39 jaar

Negatieve herinneringen

Herinneringen zijn over het algemeen positief, maar ook een aantal negatieve herinneringen is naar voren gebracht. Negatieve ervaringen komen voornamelijk voort uit de onevenwichtige samenstelling van de groep, en dan met name de aanwezigheid van jongeren die gestuurd zijn door hun ouders of verzorgers en om uiteenlopende redenen een zware wissel trekken op de leiding.

Zo is er een periode geweest dat de zomerkampen van WoesteLand ontdekt waren door ouders van jongeren met een verstandelijke beperking.

Een gehandicapte jongen ging elk jaar met ons mee. Daar waren we allemaal gek op. Dat was er ook maar eentje, daar konden we wel voor zorgen. Maar op een gegeven waren er vier verstandelijk gehandicapten op een kamp. Dan functioneert een groep niet meer zoals het zou moeten. [...] Ik was alleen maar bezig met het wassen en verzorgen van die gehandicapten. Ik dacht: ja ik ben ook maar vrijwilliger, ik heb hier geen zin in. Ik heb niet zo'n trek meer om kampen te begeleiden. In die periode ben ik ook afgehaakt.

Vrouw, 25 jaar

Ook andersoortige groepen zijn genoemd. Zo begeleidde een workshopdeelnemer een kamp waar een aantal minderjarige asielzoekers zich voor hadden aangemeld, en een ander maakte een groepje mee dat was doorverwezen naar bureau Halt: terwijl andere deelnemers voor hun vakantie op kamp gingen, waren deze laatstgenoemde jongeren op kamp als onderdeel van hun (werk)straf. Dat klopte niet en gaf ook problemen. Verder kwam het zo nu en dan voor dat op het kamp jongens verschenen, veelal van een laag opleidingsniveau, die gestuurd werden door hun ouders, haantjesgedrag vertoonden en alleen maar bezig waren om de boel op stelten te zetten en te kijken tot hoe ver zij konden gaan bij de kampleiding.

Daar had ik het heel erg moeilijk mee. Dat waren mensen waar ik niet goed mee kon communiceren, die dachten zo anders dan wij, de kampcommissie.

Man, 65 jaar

Ook wanneer er van beide kanten goede wil was, kon de klik ontbreken.

Mijn laatste zomerkamp was met pubers van 12 tot 15 jaar. Daarvan had ik het gevoel dat wij de plank totaal hadden misgeslagen. Als werkgroep wisten wij niet op hen in te spelen. Het werkte niet. [...]. Het was voor het eerst dat niet het vanzelfsprekende gevoel ontstond van 'wij doen het leuk'. Er heerste veel meer een wij versus zij-sfeer van kampleiders versus deelnemers.

Vrouw, 38 jaar

Ook kan het mislopen wanneer individuele deelnemers geen aansluiting kunnen vinden bij de groep. Enkele workshopdeelnemers hebben als leiding het besluit moeten nemen om iemand van het kamp te verwijderen. De gevallen betroffen steeds sociaal zeer zwakke jongeren, die geen aansluiting vonden bij de groep en zich agressief gingen gedragen. Deze ervaringen waren heftig.

Het leuke aan WoesteLand is dat groepen altijd heel erg betrokken en gelijkwaardig waren, het klinkt erg halleluja, maar zo was het echt. Iedereen deed heel erg zijn best om deze jongen op zijn gemak te stellen en hem in de groep op te nemen. [...] Uiteindelijk ging het fout. Hij werd agressief. Ik als meest ervaren begeleider schrok ervoor terug om hem in bedwang te houden. We hebben de politie erbij gehaald om hem te laten verwijderen. Het voelde als een nederlaag. Je doet je uiterste best om het niet te laten gebeuren, en dan gebeurt het toch.

Man, 47 jaar

Je weet niet wie er op een kamp afkomt. Op een gegeven moment merk je dat er een draadje los zit aan zo'n jongen. Je houdt hem een beetje in de gaten. Hij was ergens boos over, stond met een grote plagschop te zwaaien. Hij was een grote sterke jongen, zijn agressie konden we niet beteugelen. Dat was de aanleiding om die jongen naar huis te sturen.

Vrouw, 46 jaar

Een andere deelnemer heeft het heftige besluit dat na veel wikken en wegen is genomen om een jongen te verwijderen, ook als positief ervaren.

Het was heel vervelend op dat moment, maar tegelijkertijd ook voor mij een groeimoment: jeetje, dit kan en durf ik. De kick achteraf dat we dit besluit toch met elkaar hebben genomen, dat dit toch de minst slechte optie voor het kamp als geheel was. Voor mij was het een overwinning dat ik dit had gedurfd, dat ik een bijdrage had geleverd aan iets wat positief op de groep had uitgekapt.

Vrouw, 34 jaar

Machogedrag, geen klik, wij-zij gevoel, jongeren moeten verwijderen

Topervaringen

Bij de opzet van de workshops is ervoor gekozen om reeds in het begin te vragen naar topervaringen. Hierdoor staan de gedachten nog niet zo naar WoesteLand. In het kader van deze studie gaat de aandacht uit naar de topervaringen die verband houden met WoesteLand. In welke mate grijpen deelnemers min of meer spontaan terug op de WoesteLand-kampen bij het ophalen van indrukwekkende ervaringen in hun jonge jaren, die hen altijd zijn bijgebleven?

Een inventarisatie van de topervaringen laat zien dat circa de helft van de deelnemers een topervaring noemt die plaatsvond tijdens een WoesteLand-kamp. Deelnemers die niet verhalen over WoesteLand noemen veelal een gebeurtenis in hun jongere jaren, bijvoorbeeld in gezinsverband.

Wat direct opvalt aan de topervaringen rondom WoesteLand is dat mensen vaak hun eerste kamp noemen, dus een kamp dat ze als deelnemer hebben meegemaakt. Ook opvallend is dat de ervaring een omslagpunt kan betekenen voor de manier waarop ze in het leven staan, of in ieder geval dat de ervaring ertoe leidt dat de houding ten opzichte van natuur, andere mensen of zichzelf in positieve zin verandert: men ervaart een bredere blik op aspecten van het leven. In paragraaf 2.5.2 wordt hier uitgebreider aandacht aan besteed.

De intensiteit van topervaringen blijkt groot: ze worden omschreven als verpletterende ervaring, unieke ervaring, overweldigende ervaring. Ook termen als opwinding en verwondering zijn voor sommigen synoniem met de ervaring. Veel topervaringen zijn zo sprekend beschreven door deelnemers, dat ervoor gekozen is om de bevindingen uit de workshops voornamelijk te verwoorden aan de hand van een selectie van deze verhalen. De citaten die onderstaand worden uitgelicht, zijn zodanig gekozen dat ze een aspect illustreren dat in meerdere verhalen terugkwam. In de introducerende tekst voorafgaand aan het citaat, wordt dit aspect kort toegelicht.

Het natuurbeheerwerk speelt een rol, en dan met name de intensiteit van het opgaan in de natuur.

Ik kies voor mijn eerste IVN-kamp, omdat dat een keerpunt in mijn leven vormde. Tot mijn 20^e had ik helemaal niets met natuur. Tijdens dat kamp gingen we veenputten uitdiepen. Het was een enorme kuil, helemaal vol met modder. Daar zat allemaal wollegras in, moeilijk door te steken spul. We stonden drie dagen lang in die veenputten modder te scheppen. Dat vond ik al indrukwekkend: je komt heel erg met natuur in aanraking. Maar ook het hele sociale gebeuren maakte veel indruk.

Man, 47 jaar

De verwondering over natuur, het besef van de rijkheid en grootsheid van natuur en van haar oerkrachten, kan tot een topervaring leiden.

We liepen een tweeweekse wandeltocht. We waren al een poos onderweg: een dag of tien. Dan ben je al aardig in de stemming van kamperen. We gingen een magic spot doen: op een vroege avond mochten we allemaal een plekje in het bos zoeken waar je dan alleen zat; tegen een boom, een kwartiertje lang. Ik kreeg een wauw-gevoel, door het besef dat de natuur ook zonder jou doorgaat en dat je daar onzichtbaar in bent. Het opvallende was dat er eigenlijk niks bijzonders aan die plek was: het was de combinatie van even alleen zijn, terwijl je al zo lang met elkaar op pad bent. Ik was voor die ervaring eigenlijk nooit alleen, en als ik al alleen was kon ik daar eigenlijk niet echt van genieten. Ik heb me toen voorgenomen vaker dat soort momenten op te zoeken.

Vrouw, 34 jaar

Dat is het buiten slapen in de natuur. Ik heb het vaker met een kamp gedaan, maar ik kan me er eentje herinneren, aan de Drentse Aa, dat me heel erg is bijgebleven. Vooral het 's morgens wakker worden in de natuur: de stilte in combinatie met het slaperige gevoel. Als de zon dan op je hoofd schijnt en je een beetje broeierig wordt. Ja, die rust denk ik, is wat het zo intens maakt. Intens tevreden, een moment van bewustwording, dat je heel intens de natuur beleeft.

Vrouw, 32 jaar

In verschillende anekdotes van topervaringen wordt gesproken over gevoelens van schrik, angst en spanning die omslaan in plezier.

Het was mijn allereerste kamp. We maakten een wandeling in een getijdegebied in Zeeland. Het was helemaal te gek: het enige wat ik zag was een grote halfpipe aan blubber, waar je heel goed lange slidings in kon maken. Binnen een minuut was iedereen bedekt met modder. Langzaam tijdens de wandeling liep de rivier vol. Toen gingen we zwemmend verder. We hadden heel veel plezier, pret. Een leuke gids die ons rondleidde, zei dat ze dit ook wel het ruisende moeras noemen. En wel om de volgende reden. Toen haalde hij zijn stok uit de modder. De stok zat vol met kleine beestjes. We schrokken er van: shit, die zitten dus ook allemaal op ons. We waren ook weer snel over de schrik heen. Het plezier dat ik toen heb gehad, heeft aangezet tot een gevoel van: ik wil heel graag buiten zijn.

Vrouw, 25 jaar

Vaak gaat het om grensverleggende ervaringen: doen wat van huis uit niet mag, of wat niet in overeenstemming is met de vaste patronen.

Ik zag dat bij iedereen de kleren uit gingen. Eén voor één sprongen ze in de Drentse Aa. Toen had ik zo iets van: hè, wat gebeurt er? Zal ik dat ook doen? Ik vond het allemaal een beetje eng. Uiteindelijk dacht ik: maakt mij ook eigenlijk helemaal niks uit. Ik sprong er achter aan. Het was gewoon een hartstikke mooie avond. Gewoon een topervaring voor mij.

Vrouw, 39 jaar

Ook dat je met voedsel speelt. Ik ben heel erg opgevoed dat je dat niet doet. Ik heb met vla gegooid, me gestort in chocoladesausgevechten. Ik had nooit gedacht dat ik dat leuk zou kunnen vinden, maar dat vond ik dus wel. Dat is gedenkwaardig, dat je daar zoveel lol aan beleefde. Ik ben in het dagelijks leven best wel een net meisje, en ik merk dat als ik op zo'n kamp ben ik dat helemaal van me af kan gooien. Dat kan in het dagelijks leven ook wel, maar dan heb ik daar weer geen behoefte aan. Dat is gescheiden bij mij, en dat vind ik prima.

Vrouw, 30 jaar

2.5.2 Effecten op verdere leven

Onderzoeksvraag 2: In hoeverre denken deelnemers zelf dat hun deelname aan WoesteLand van invloed is geweest op hun verdere leven? Welke onderdelen/aspecten van de WoesteLand-activiteiten zijn daarbij naar hun eigen mening van invloed geweest?

Onderzoeksvraag 4: Hoe staan de oud-deelnemers nu in het leven? Zijn zij nog actief binnen de natuur- en milieuwereeld, hebben zij een 'groen beroep'? Wat is hun houding/gedrag voor natuur en milieu? Welke waarden geven zij hun kinderen mee in het leven? Hoe staat het met hun gezondheid/welzijn?

Onderzoeksvraag 2 en 4 overlappen in enige mate en zijn in de opzet van de workshops ook in dezelfde (vijfde) ronde aan de orde gekomen. Deelnemers aan de workshops bleken het lastig te vinden om de vraag die betrekking heeft op onderzoeksvraag 4 (stel dat je nooit had meegedaan aan de kampen, had je leven er dan anders uitgezien), te beantwoorden. Zij vielen vaak terug op antwoorden die zij eerder in ronde 5 hadden gegeven. Om die reden is ervoor gekozen de bevindingen uit de workshops die betrekking hebben op de twee onderzoeksvragen tot één verslag te verwerken.

Invloed op verdere leven

Aan workshop-deelnemers is gevraagd om in een cijfer uit te drukken hoe belangrijk WoesteLand voor hen is geweest. Hoewel de betekenis van een cijfer niet altijd helder is en soms meer zegt over de levenshouding van iemand in het algemeen ('ik geef nooit een tien, want...') of de sfeer tijdens de workshop⁸ dan over het belang zelf zijn de antwoorden toch interessant genoeg om een indruk te krijgen van de betekenis van WoesteLand voor de deelnemers.

Over alle workshops heen is gemiddeld een 8,3 gegeven. Een getal dat duidt op een redelijk groot belang. Dat het belang inderdaad groot was voor de workshopdeelnemers blijkt uit de toelichtingen:

- Ook mensen uit de 'lage cijfers'-workshop die het belang met een (relatief lage) 7 beoordelen, geven aan dat WoesteLand heel belangrijk voor hen is geweest.
- Een acht is gegeven, omdat WoesteLand wel degelijk een grote invloed heeft gehad, maar was deze persoon niet met WoesteLand meegegaan, dan was het wel met een andere natuurclub die in gelijke mate bepalend zou zijn geweest.
- Het cijfer 5, de uitschieter naar beneden, is gegeven door iemand die zeer actief was binnen WoesteLand. Zijn motivatie om een 5 te geven, was dat de WVK paste in het geheel waar hij al mee bezig was: studie, jeugdbond, zorg voor milieu. De WVK veranderde daar niet veel aan.
- Sommigen spreken van een levenswending op hun verdere leven.

Uit de antwoorden blijkt dat de vraag verschillend wordt geïnterpreteerd. Sommige mensen vatten de vraag als: hoe belangrijk was WoesteLand destijds, en gaan in op de vrije tijd die men destijds besteedde aan WoesteLand of de interesse in natuur die zich in die tijd sterk heeft ontwikkeld. Anderen vatten de vraag op als: hoeveel effect heeft je betrokkenheid bij WoesteLand gehad op je verdere leven.

Uit de toelichtingen van deelnemers blijkt dat het effect van WoesteLand op het verdere leven grofweg vier richtingen op gaat.

1 Persoonlijke groei

Voor veel deelnemers is WoesteLand een vormende periode in hun leven geweest, waarin ze een andere kant van zichzelf hebben ontdekt. Zo groeiden deelnemers die zichzelf typeren als onzeker, stil en teruggetrokken ten tijde van hun eerste kennismaking met WoesteLand in hun periode van betrokkenheid uit tot zelfverzekerde persoonlijkheden. Zij schrijven deze 'gedaantewisseling' vooral toe aan de tijd dat zij als groepsleiding betrokken waren: het leren voor een groep staan, mensen mobiliseren en enthousiasmeren, kennis overbrengen, mensen geboeid houden, ontdekken wat ik wil en kan.

⁸ Tijdens de workshops viel het op dat degene die het eerste aan de beurt was om een cijfer te geven, vaak de toon zette voor de andere workshop-deelnemers. Zo was in één workshop het eerste cijfer een 11 (later door de deelnemer bijgesteld tot een 10). In die workshop werden in totaal drie tienen gegeven en geen cijfer lager dan een acht. In een andere workshop gebeurde het omgekeerde: de eerste persoon gaf een vijf. Gemiddeld kwam het oordeel hier uit op een 7,6, waar bij de eerder genoemde workshop het gemiddelde op een 9,2 lag.

Als deelnemer zag ik de begeleiders: jeetje, dat je dat durft. Een aantal jaar later ging ik dat zelf doen. Toen had ik de verwondering die [andere deelnemer] ook schetste: he, wat is dat nou: ze luisteren naar mij. Ik kon het.

Man, 47 jaar

2 Sociale netwerk

Verschillende deelnemers hebben tijdens de kampen vrienden voor het leven gemaakt, hebben hier hun hartsvriendinnen ontmoet. Ook hebben opvallend veel workshopdeelnemers hun latere partner op een kamp leren kennen (en kinderen op de wereld gezet met zuiver WVK-bloed, aldus één van hen). Het kamp was voor diverse deelnemers een eerste uitgelezen kans om te experimenteren in de liefde.

Ik heb mijn beste vrienden er aan overgehouden. Die paar mensen uit mijn WVK en NJN tijd, dat zijn die mensen die bij mij horen. We zoeken elkaar vaak op. Al die anderen die gekomen zijn ervoor en erna, uit mijn studententijd bijvoorbeeld, die zijn niet zo belangrijk voor mij als deze jongens.

Man, 65 jaar

3 Milieubewust handelen

Voor veel deelnemers heeft de passie voor natuur en milieu zich (verder) ontwikkeld door deelname aan WoesteLand. Sommigen geven aan dat dit uiting heeft gekregen in milieubewust handelen: afval scheiden, biologisch eten, geen autobezit, en in algemene zin: bewuster gaan kijken naar jezelf en de keuzes die je maakt. Ook het weinig belang hechten aan materialistische zaken komt voor sommigen voort uit hun betrokkenheid bij WoesteLand.

Ik ben ook niet zo materialistisch. Dat heeft denk ik ook te maken met de houding die je hebt geleerd of opgedaan bij de WVK. Want hier hoeft het allemaal niet: de nieuwste iphone, de dikste auto. Daar wordt je eerder op afgerekend.

Man, 47 jaar

4 Groene carrière

De betrokkenheid bij WoesteLand als deelnemer kreeg bij alle workshopsdeelnemers gevolg in de zin van dat zij opklommen tot groepsleider. Sommigen werden nadien actief (a) in het bestuur van WoesteLand, (b) in de (regionale) afdeling of (c) binnen het IVN.

Ik ben er heel erg wakker door geworden. Ik ben een laatbloeiër en de WVK heeft een hele cruciale rol gespeeld. Ik heb een hele WVK-carrière doorlopen: deelnemer, begeleider, bestuur en uiteindelijk ook voorzitter.

Man, 47 jaar

Naast een groene carrière die voornamelijk speelde in de vrije tijd van deelnemers, had WoesteLand soms ook effect in professionele keuzes die gemaakt werden. Zo zijn circa drie van de workshopdeelnemers geswitcht van studie: zij ontdekten de passie voor natuur en milieu en kozen uiteindelijk voor een groene studie. Verder zijn redelijk wat deelnemers nadien gaan werken bij semi-groene organisaties als IVN, TNO en in de NME-wereld. Hoewel deze loopbaan lang niet altijd enkel aan WoesteLand is toe te schrijven, wordt wel aangegeven dat men een invloed ervaart: WoesteLand heeft een zetje in de goede richting gegeven.

Ik durf haast de stelling aan dat ik dankzij mijn ervaringen bij de WVK ben aangenomen bij een grote uitvoeringsorganisatie van de overheid in 1995. Ik was een van de 136 kandidaten en ze zochten een bèta. Ik viel op omdat ik bij de WVK voor een groep had gestaan, educatie had bedacht, om die ervaringen heeft de organisatie mij aangenomen.

Vrouw, 40 jaar

Die invloed loopt ook op een andere manier binnen de professionele loopbaan van sommige deelnemers. Door de ervaringen als begeleider bij WoesteLand hebben zij ook de – voor de WoesteLand-tijd niet voor de hand liggende – meer sociale, meer mensgerichte hoek binnen hun organisatie opgezocht: managen, voorlichting geven.

Daar heb ik ook nog steeds in mijn werk heel concreet profijt van. Ik leer uit mijn didactische ervaringskennis en -vaardigheden van die kampen: het bedenken van aansprekende programma's, hoe je dat op een groep kunt overbrengen. Ik ben uiteindelijk docent geworden, terwijl ik daar nooit een opleiding voor heb gedaan.
Vrouw, 38 jaar

Werkzame ingrediënten van WoesteLand

In het voorgaande, en ook in de eerdere paragraaf 2.5.1 zijn tussen de regels door al heel wat aspecten genoemd die deelnemers ervaren als werkzame ingrediënten van WoesteLand. In figuur 2.2 zijn de elementen die deelnemers noemden samengevat weergegeven. De figuur bevat een grove schets van termen en uitdrukkingen die in de workshops meermalen werden genoemd op de vraag naar werkzame ingrediënten.

Figuur 2.2 Werkzame ingrediënten WoesteLand-kampen volgens workshop-deelnemers.

2.5.3 Motieven voor deelname

Onderzoeksvraag 3: Wat waren destijds de redenen/motieven om mee te gaan doen aan het WoesteLand? Zijn er verbanden tussen deze motieven en de manier waarop men zich de WoesteLand-activiteiten herinnert?

Onderzoeksvraag 3 kan niet volledig aan de hand van de workshops beantwoord worden. Met name de samenhang tussen motieven en herinneringen is lastig om helder te krijgen. Bij de beantwoording van deze derde onderzoeksvraag gaat de aandacht in eerste instantie uit naar het scala aan motieven die workshopdeelnemers hebben genoemd. Deze vraag is in de derde ronde van de workshop aan de orde gekomen.

Tijdens de workshops bleek dat het lastig was voor deelnemers om het aanvankelijke motief voor deelname aan het eerste kamp terug te halen. Veel workshopdeelnemers noemden hun motief om betrokken te blijven, nadat zij al een of enkele kampen hadden meegemaakt als deelnemer of begeleider. Toch is geprobeerd hier een onderscheid in te maken, omdat uit de verhalen zo nu en dan naar voren kwam dat motieven in de loop van de tijd verschoven.

Grofweg worden drie typen motieven genoemd:

- natuur;
- gezelligheid, sociale contacten;
- prijs.

Enige verbondenheid met natuur, het buiten zijn speelde voor vrijwel iedereen. Waarbij gezegd moet worden dat de interesse voor en kennis van flora en fauna varieerde. Voor sommigen was het idealisme en de bevlogenheid de drijfveer. Waar zij veel kennis van natuur en milieu hadden en daar ook wat mee wilden binnen het kamp, zich nuttig wilden maken, ging het anderen veel meer om het genieten van het buiten zijn.

Het sociale motief lijkt maar voor weinigen de voornaamste overweging bij inschrijving voor een eerste kamp: aanvankelijk was de verbondenheid met natuur meer dominant. Dat het sociale motief in belang toeneemt en voor verschillende deelnemers uiteindelijk zwaarder weegt dan het motief van in de natuur bezig zijn, komt zo nu en dan naar voren in de workshops.

Zowel sociaal als natuur. In eerste instantie ga ik er altijd heen voor de natuur, maar dan kom ik bij een kamp en dan merk ik dat velen bioloog zijn of in Wageningen studeren. Die gedetailleerde interesse heb ik nooit gehad. Ik vind het gewoon heel fijn om in de natuur te zijn, en uiteindelijk ben ik veel meer sociaal geïnteresseerd.

Vrouw, 30 jaar

Het sociale motief wordt ook veel genoemd door deelnemers voor wie de sociale opbrengst groot is: mensen die in hun dagelijkse leven (school, leefomgeving, woonplaats) aansluiting missen met leeftijdsgenoten.

Mijn reden: zoeken naar gelijkgestemde zielen. In zo'n boerendorp waar cultuur niet al te veel leefde, was je als natuurliefhebber een beetje een uitzondering. Op het kamp kwam je in aanraking met mensen die dezelfde belangstelling hadden, en dat leek me wel wat. Dat is het ook gebleken: het eerste kamp is voor mij echt een eye-opener geweest.

Man, 65 jaar

Ook de professionaliteit die WoesteLand kenmerkte gaat na verloop van tijd meespelen.

Het werken in de natuur en gezelligheid waren natuurlijk wel belangrijk, maar ik was in die tijd actief in de milieueducatie, en dat sprak me toen heel erg aan. En ook de kwaliteit: je was daar niet zomaar met een groep, het was niet zomaar gezellig, maar er zat een gedegen programma en gedegen organisatie achter, en dat sprak me heel erg aan: de kwaliteit van hoe je werd opgeleid. Het zat goed in elkaar, en dat vond ik leuk eraan.

Vrouw, 40 jaar

Tot slot, de lage kosten die aan kampdeelname zijn verbonden, zijn verschillende keren naar voren gebracht, maar dan met name in relatie tot groepen jongeren die aangetrokken werden, waar geen klik mee was. Maar weinig workshopdeelnemers geven aan dat de lage prijs voor henzelf doorslaggevend was, hoewel dat mogelijk wel meespeelde. De meesten van hen zaten immers op school of studeerden. Vaak waren het ouders die op de prijs letten.

Deels denk ik ook wel omdat mijn ouders het een goedkope vakantie vonden. Zij hadden dan een weekje vrij van zorg. Het was ook wel cool om op vakantie te gaan zonder ouders. Zo is het begonnen.

Vrouw, 25 jaar

2.6 Samengevat

In mei 2011 heeft Alterra tijdens een reünie ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van WoesteLand, de jongeren van IVN, vier workshops georganiseerd. De workshops vormden de eerste fase van een onderzoek dat Alterra op verzoek van de Wetenschapswinkel uitvoerde, om zicht te krijgen in de langetermijngevolgen van actief zijn bij de kampen van WoesteLand op het verdere leven. In totaal 28 mensen namen deel. Qua geslacht en leeftijd vormden de deelnemers een heterogene groep. Het is evenwel aannemelijk dat een zekere mate van zelfselectie is opgetreden in relatie tot de onderzoekspopulatie, doordat alleen reüniegangers zijn bereikt waarvan het aannemelijk is dat zij een relatief grote betrokkenheid hebben bij WoesteLand. Ook ligt het voor de hand dat de

workshops een grotere aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op WoesteLanders die effecten ervaren en omgekeerd dat het belang van natuurwerk tijdens de kampen enigszins onderbelicht is, aangezien reüniegangers die hun plezier uit beheerwerk halen, een andere workshop hebben gevolgd.

De WoesteLand-kampen worden herinnerd als een periode van plezier, gezelligheid en humor, en ook als een intensieve, vermoeiende tijd. Deelnemers voelden zich er veilig en gewaardeerd. Men was onder gelijkgestemden, en voor sommigen had dat een grote impact: voor het eerst in hun tienertijd hadden zij het gevoel zichzelf te kunnen zijn, geaccepteerd te worden om wie ze waren. Ook slaan herinneringen terug op de natuur: de bijzondere locaties van de kampen, en ook het beheerwerk, dat onder soms fysiek zware omstandigheden moest worden uitgevoerd. Ook dit maakte de kampen tot een indrukwekkende ervaring, en schepte tegelijkertijd een gevoel van verbondenheid. Primitieve omstandigheden werden soms ook bewust gecreëerd, zoals tijdens oerkampen. Verschillende deelnemers refereren hiernaar bij het ophalen van herinneringen. Tot slot herinneren deelnemers WoesteLand zich als een goed geoliede machine. Negatieve herinneringen aan de kampen komen voornamelijk voort uit de onevenwichtige samenstelling van de groep, en dan met name de aanwezigheid van jongeren die geen klik hebben met de verdere groep, wat een zware wissel trok op de leiding.

Circa de helft van de deelnemers benoemde een topervaring – een indrukwekkende ervaring die altijd is bijgebleven – uit zijn jonge jaren, die speelde tijdens een WoesteLand-kamp. Opvallend is dat veel van deze topervaringen plaatsvonden op het eerste kamp van de deelnemer. Het natuurbeheerwerk kon een gebeurtenis tot topervaring maken, met name vanwege de intensiteit van het opgaan in de natuur. Ook gevoelens van schrik, angst en spanning die omsloegen in plezier maakten gebeurtenissen tot topervaringen. En meerdere keren zijn grensverleggende ervaringen gedeeld: doen wat van huis uit niet mag, of wat niet in overeenstemming is met vaste patronen. De intensiteit van topervaringen blijkt groot: ze worden omschreven als verpletterende en overweldigende ervaringen.

Bijna zonder uitzondering geven de deelnemers van de workshops aan dat WoesteLand belangrijk voor hen is geweest. Sommigen spreken zelfs van een levenswending. Het effect verloopt grofweg via vier richtingen: (1) persoonlijke groei, (2) sociale netwerk, (3) milieubewust handelen en (4) groene carrière. Persoonlijke groei slaat op het vormende karakter dat betrokkenheid bij WoesteLand heeft gehad, met name in de periode van actief zijn als groepsleider. Sommige deelnemers groeiden uit van onzekere, stille en teruggetrokken jongeren, naar persoonlijkheden die moeiteloos voor een groep durfden te staan en mensen geboeid konden houden. Deze gedaantewisseling had voor verschillende deelnemers ook een impact op hun professionele carrière: de opgedane vaardigheden en de passie voor het werken met mensen vormden het zetje om ook in het beroepsleven keuzes in deze richting te maken. In sociaal opzicht was het kamp ook van belang: vrienden voor het leven werden gemaakt en opvallend veel deelnemers vonden hun levenspartner tijdens een kamp. Milieubewust handelen heeft betrekking op het bewust maken van keuzes in het leven, en voor sommigen ook in het weinig belang hechten aan materiële zaken.

Foto: Jaap van Netten

Foto: Aafke Brinkhuijsen

Foto: Jeroen Groothuismink

Impressies van WoesteLand-kampen.

3 Kwantitatieve deelstudie naar invloed van WoesteLand

3.1 Algemeen

Uit de workshops (hoofdstuk 2) blijkt dat deelname aan WoesteLand een grote invloed kan hebben op het verdere leven van mensen. In de workshops is een beperkt aantal (oud-)begeleiders van kampen aan het woord gelaten. De resultaten uit de workshops hebben daarmee vooral een kwalitatief karakter: ze geven inzicht in wat WoesteLand kan betekenen, maar niet voor hoeveel mensen dit ook het geval is. Om een beter beeld te krijgen van de omvang van de verschillende betekenissen (beweegredenen, ervaringen, effecten), zijn de bevindingen van de workshops gebruikt als bouwsteen voor de ontwikkeling van een vragenlijst. Deze internetvragenlijst is in november 2011 aan alle WoesteLanders voorgelegd die in het bestand van mailadressen van de organisatie voorkomen. Dit mailbestand is recent – met het oog op de jubileumreünie – geactualiseerd en aangevuld. Het bevat 299 mailadressen, en vormt daarmee een redelijk compleet bestand van de populatie van mensen die in de afgelopen vijftig jaar actief zijn geweest bij WoesteLand als begeleider. Mensen hadden zes weken de tijd (tot het eind van het jaar) om de vragenlijst in te vullen. In december zijn twee herinneringsmails verstuurd. In Bijlage 2 zijn de vragen uit de 'online survey' opgenomen.

Het doel van de vragenlijst is een zo goed mogelijk beeld te krijgen van beweegredenen, ervaringen en effecten die WoesteLand op begeleiders van WoesteLand-kampen heeft gehad. De onderzoeksvragen vormen de basis voor de opzet van de vragenlijst. De resultaten van de vragenlijst worden dan ook aan de hand van de onderzoeksvragen besproken. Voordat we de eerste vraag beantwoorden, schetsen we de respons: wie hebben de vragenlijst ingevuld?

Bijna 150 mensen zijn begonnen aan de vragenlijst. Van hen hebben 136 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld. Mannen en vrouwen zijn in gelijke mate vertegenwoordigd, en de gemiddelde leeftijd van de respondenten is 45 jaar. Bijna 60% van de respondenten heeft (één of meer) kinderen. Opvallend is het hoge opleidingsniveau van de respondenten: 88% heeft als opleidingsniveau HBO, universiteit of hoger (postacademisch), zo laat tabel 3.1 zien.

Tabel 3.1 Responsverdeling naar vraag 'Wat is je opleidingsniveau?' (n=136).

Opleidingsniveau	Respons	
	Aantal	%
Lager onderwijs	0	0
LBO/LTS/VMBO	0	0
MAVO/MULO/MBO	10	7
HAVO/VWO	7	5
HBO/Universiteit	103	76
Post-academisch	16	12
Totaal	136	100

Interessant is ook de duur en type betrokkenheid van respondenten bij WoesteLand. Tabel 3.2 maakt duidelijk dat WoesteLand voor weinig respondenten slechts een bevestiging is geweest. Bijna iedereen is meerdere jaren actief geweest bij de kampen: voor ruim 70% gaat het om een betrokkenheid van meer dan vijf jaar, en een kwart is meer dan tien jaar actief (geweest). Dit is opvallend, ook met het oog op de doelgroep van de kampen: voor en door jongeren. Het indiceert dat een vrij fors deel van de respondenten tot 'het einde toe' – toen de leeftijd noodzaakte om te stoppen – actief is gebleven.

Tabel 3.2 Responsverdeling naar vraag 'Hoeveel jaar ben je in totaal actief geweest bij de WVK/WoesteLand?' (n=148).

Actief bij WoesteLand	Respons	
	Aantal	%
1 - 2 jaar	7	5
3 - 5 jaar	33	22
6 - 10 jaar	73	49
Meer dan 10 jaar	35	24
Totaal	148	100

De langdurige betrokkenheid komt naar voren in het aantal kampen waar respondenten aan hebben meegedaan: gemiddeld vier (zomer)kampen als deelnemer en zes (zomer)kampen als begeleider. Het grotere aantal kampen als begeleider kan deels verklaard worden uit het beleid dat WoesteLand tot de jaren tachtig heeft gevoerd. Genoodzaakt door het grote aantal aanmeldingen mocht eenieder slechts eenmaal als deelnemer meedoen, daarna vond doorstroming naar begeleider plaats. Zowel begeleiders als deelnemers zijn niet alleen actief geweest rond zomerkampen. Het animo om regionale activiteiten te begeleiden was bijna vergelijkbaar met het animo om eraan deel te nemen (gemiddeld 5,5 keer). Er waren zelfs meer deelnemers aan regionale activiteiten dan aan zomerkampen, waar men gemiddeld 4,9 keer aan deelnam. Aan kaderkampen namen de respondenten gemiddeld 3,9 keer deel als begeleider en 3,5 keer als deelnemer.

3.2 Ervaringen

Vraag 1: Hoe herinneren de deelnemers zich hun ervaringen tijdens WoesteLand? Zijn er bepaalde 'topervaringen' die direct boven komen drijven, of is het moeilijk om herinneringen op te halen?

In de vragenlijst is niet specifiek naar topervaringen gevraagd. Wel is in algemene zin gevraagd hoe respondenten hun deelname aan WoesteLand hebben ervaren. En dit blijkt bijna uitsluitend positief te zijn. Maar liefst 76% heeft deelname aan WoesteLand als zeer positief ervaren (score 5 op een vijfpuntsschaal, zie tabel 3.3). Voor slechts twee respondenten was WoesteLand een matige (1 keer) of ronduit slechte (1 keer) ervaring.

Tabel 3.3 Responsverdeling naar vraag 'Hoe heb je je deelname aan de WVK/WoesteLand ervaren?' (n=140).

Ervaring deelname	Respons	
	Aantal	%
Zeer negatief (score 1)	1	1
Negatief (score 2)	0	0
Niet negatief of positief (score 3)	1	1
Positief (score 4)	32	23
Zeer positief (score 5)	106	76
Totaal	140	100

Wat verklaart nu waarom zo veel respondenten positief terugkijken op WoesteLand? Twee vragen zijn gesteld, die hier meer duidelijkheid over geven. Deze vragen zijn ook van belang in relatie tot de beantwoording van andere onderzoeksvragen en daarom halen we ze hier slechts kort aan. De antwoorden op de vraag 'Wat vind je typerend voor WoesteLand' kleuren de ervaringen in. Aan de volgende stellingen gaf meer dan de helft van de 140 respondenten het oordeel 'zeer typerend' (score 4 op een vierpuntsschaal) mee:

- Buiten zijn (81%);
- Voor en door jonge mensen georganiseerd (66%);
- Op plekken komen waar je anders niet zou komen (65%);
- Groepsgevoel ervaren (61%);
- Geaccepteerd worden om wie je bent, niet om hoe je eruit ziet (59%);

- Je thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling (57%);
- Unieke natuurervaringen opdoen (52%).

Bij de vraag 'Hoe belangrijk is het aspect voor jou?' zien we ongeveer hetzelfde patroon. De volgende stellingen zijn door meer dan de helft van de 140 respondenten als 'zeer belangrijk' (score 4 op een vierpuntsschaal) aangeduid:

- Je thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling (66%);
- Buiten zijn (63%);
- Het gevoel hebben dat je nuttig werk verricht (58%);
- Een voldaan gevoel na afloop (58%);
- Op plekken komen waar je anders niet zou komen (52%);
- Geaccepteerd worden om wie je bent, niet om hoe je eruit ziet (51%).

3.3 Effecten

Vraag 2: In hoeverre denken deelnemers zelf dat hun deelname aan WoesteLand van invloed is geweest op hun verdere leven? Welke onderdelen/aspecten van WoesteLand-activiteiten zijn daarbij naar hun eigen mening van invloed geweest?

In hoeverre denken deelnemers zelf dat hun deelname aan WoesteLand van invloed is geweest op hun verdere leven?

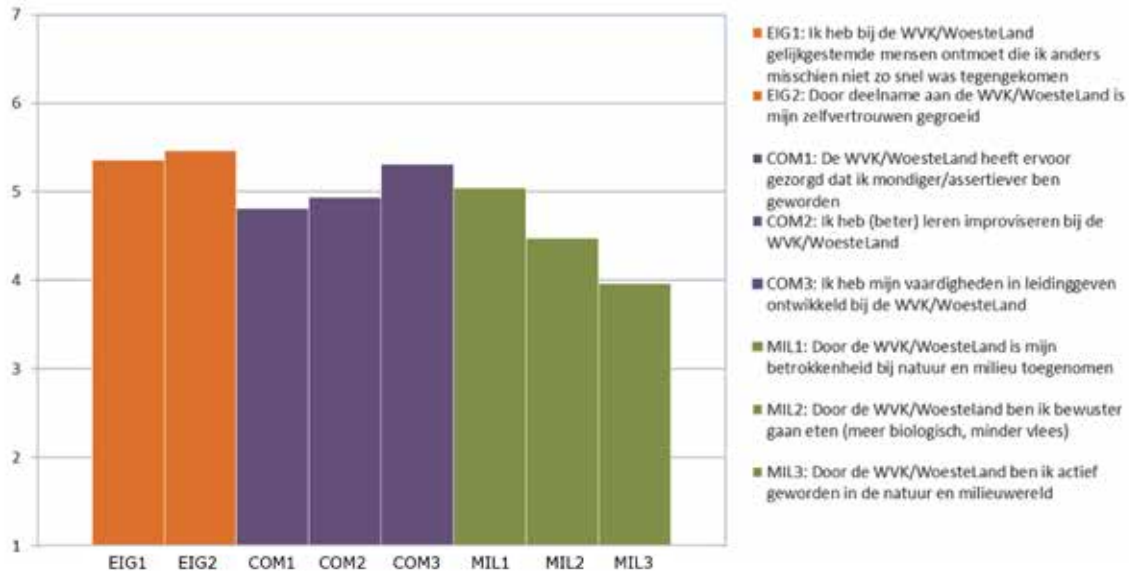
Aan respondenten is gevraagd hoe zij denken dat WoesteLand van invloed is geweest op hun leven. Maar liefst vier op de vijf respondenten (81%) ervaart een groot tot zeer groot effect (zie tabel 3.4). Hieraan liggen vaak meerdere redenen ten grondslag. Belangrijke redenen waarom mensen een groot effect ervaren, zijn dat zij bij WoesteLand vrienden voor het leven hebben gevonden (64%), bij WoesteLand hun vorige partner (34%) of huidige partner (27%) hebben ontmoet en/of deelname aan WoesteLand hen heeft gestimuleerd om vegetariër te worden of te blijven (41%).

Tabel 3.4 Responsverdeling naar vraag 'Hoe groot is het effect van de WVK/WoesteLand op jouw leven geweest?' (n=140).

Effect op leven	Respons	
	Aantal	%
Geen	0	0
Gering	2	1
Redelijk	23	16
Groot	52	37
Zeer groot	62	44
Weet niet	1	1
Totaal	140	100

Uit de workshops kwam naar voren dat voor sommige mensen deelname aan WoesteLand een positieve invloed heeft op hun eigenwaarde, hun competenties en op hun milieubewust gedrag. Om zicht te krijgen op de mate waarin dit speelt voor de populatie als geheel, zijn acht stellingen op deze vlakken aan respondenten voorgelegd. Meest belangrijke winst blijkt te liggen in de toegenomen eigenwaarde: veel respondenten geven aan dat door deelname aan WoesteLand hun zelfvertrouwen is gegroeid (gem. van 5,5 op een zevenpuntsschaal, zie ook figuur 3.1) en bovendien blijkt – in relatie tot eigenwaarde – dat WoesteLand voor respondenten belangrijk is geweest in de zin van dat zij gelijkgestemde mensen hebben ontmoet, die zij anders misschien niet zo snel zouden zijn tegengekomen (gem. 5,4 op een zevenpuntsschaal). Ook heeft deelname aan WoesteLand voor de meerderheid van de respondenten een positief effect op hun competenties gehad: in de eerste plaats hebben zij hier vaardigheden in leidinggeven ontwikkeld (gem. 5,3 op een zevenpuntsschaal), en ook hebben de meeste respondenten door deelname aan WoesteLand beter leren improviseren (gem. 4,9 op een zevenpuntsschaal) én heeft WoesteLand ervoor gezorgd dat zij mondiger/assertiever zijn geworden (gem. 4,8 op een zevenpuntsschaal).

Wat betreft milieubewust gedrag zijn drie stellingen aan respondenten voorgelegd. Voor twee van de drie stellingen geldt dat overall een positief effect van WoesteLand wordt ervaren. In de eerste plaats geven respondenten aan dat door WoesteLand hun betrokkenheid bij natuur en milieu is toegenomen (gem. 5,0 op een zevenpuntsschaal), en ook heeft WoesteLand respondenten gestimuleerd bewuster te gaan eten: meer biologisch en minder vlees (gem. 4,5 op een zevenpuntsschaal). De stelling dat men door WoesteLand actiever is geworden in de natuur en milieuwereld leidt tot verdeeldheid: circa de helft van de respondenten is het hier mee eens, de andere helft niet (gem. 4,0 op een zevenpuntsschaal).

Figuur 3.1 Verdeling van gemiddelde score⁹ stellingen omtrent effect op eigenwaarde (oranje), competenties (paars) en milieubewust handelen (groen) (n=140) op een zevenpuntsschaal.

Tot slot is aan respondenten gevraagd of zij positieve ervaringen tijdens WoesteLand hebben gehad, die hen altijd zijn bijgebleven en omgekeerd: of zij tijdens WoesteLand negatieve ervaringen hebben gehad, die in hun herinnering zijn blijven hangen. Opvallend is het grote verschil hiertussen: bijna alle respondenten hebben 'top'ervaringen meegemaakt en slechts een klein aantal mensen ziet negatieve ervaringen (gem. respectievelijk 6,2 en 2,4 op een zevenpuntsschaal).

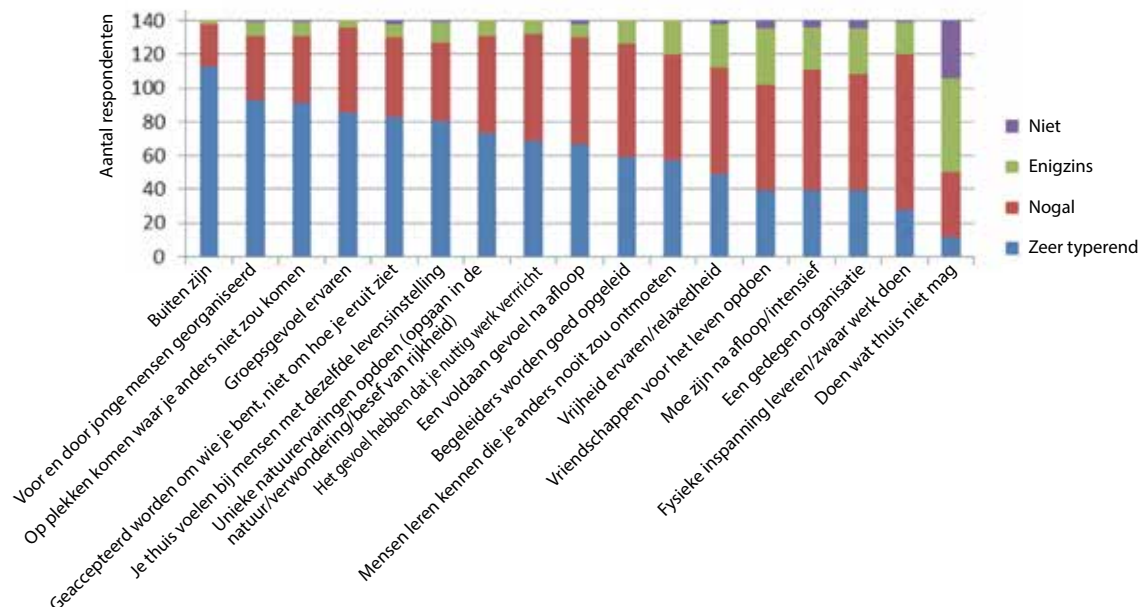
Naast effecten op eigenwaarde, competenties en milieubewust handelen, blijkt deelname aan WoesteLandactiviteiten ook invloed te hebben gehad op de studie- en beroepskeuze van respondenten en op de opvoeding van de eigen kinderen. Hier gaan we uitgebreider op in bij de bespreking van onderzoeksvraag 4 (paragraaf 3.5).

Welke onderdelen/aspecten van WoesteLand-activiteiten zijn daarbij naar hun eigen mening van invloed geweest?

Om inzicht te krijgen in de aspecten van WoesteLand-activiteiten die van invloed zijn geweest, zijn op grond van informatie uit de workshops in totaal 17 mogelijke aspecten onderscheiden. In eerste instantie is aan respondenten gevraagd in hoeverre zij ieder van deze aspecten typerend vinden voor WoesteLand. Vervolgens is gevraagd hoe belangrijk ieder aspect voor henzelf is (geweest).

De resultaten laten zien dat op één na *alle* voorgelegde aspecten door de meerderheid van de respondenten als nogal tot zeer typerend worden gezien (figuur 3.2). De uitzondering betreft de omschrijving 'doen wat thuis niet mag'. Dit is het enige aspect dat verdeeldheid teweegbrengt: 34 respondenten geven aan dat zij de omschrijving 'doen wat thuis niet mag' niet typerend vinden voor WoesteLand, waar de overige omschrijvingen door hooguit vijf respondenten als niet typerend worden gezien. Meest typerend voor WoesteLand is het buiten zijn, gevolgd door de organisatie die zich kenmerkt als voor en door jonge mensen. Op de derde plek van typerende aspecten staat het komen op plekken waar je anders niet zou komen.

⁹ Betreft gemiddelde score op schaal van 1-7. Een gemiddelde score boven 4,0 duidt op een positieve invloed van het aspect op totale respons.

Figuur 3.2 Verdeling van aspecten over mate van typerend zijn voor Woesteland (n=140).

Wat aangemerkt wordt als typerend hoeft niet per definitie voor respondenten ook belangrijk te zijn. In tabel 3.5 zijn beide tegen elkaar afgezet. Wat opvalt is dat respondenten over het algemeen een hogere score aan het typerend zijn toekennen, dan aan het belang dat zij aan het aspect hechten. Meest 'extreem' is dit voor 'moe zijn na afloop': respondenten ervaren het moe zijn als kenmerkend, maar hechten er relatief minder aan. De verschillen zijn echter klein: een belangscore van 2,7 wijst er nog steeds op (omslagpunt ligt bij gemiddelde van 2,5) dat moe zijn na afloop gemiddeld genomen door respondenten als belangrijk kenmerk worden gezien.

Tabel 3.5 Samenhang tussen typerend zijn en belang hechten aan aspecten (n=140).

Aspect	Gemiddelde score typerend	Gemiddelde score belang	Belang +/- typerend
Moe zijn na afloop/intensief	3.0	2.7	-0.3
Doen wat thuis niet mag	2.2	1.8	-0.4
Voor en door jonge mensen georganiseerd	3.6	3.2	-0.4
Fysieke inspanning leveren/zwaar werk doen	3.0	2.7	-0.3
Groepsgevoel ervaren	3.6	3.3	-0.3
Geaccepteerd worden om wie je bent, niet om hoe je eruit ziet	3.5	3.3	-0.2
Buiten zijn	3.6	3.4	-0.2
Op plekken komen waar je anders niet zou komen	3.6	3.4	-0.2
Unieke natuurervaringen opdoen (opgaan in de natuur/verwondering/besef van rijkheid)	3.4	3.3	-0.1
Mensen leren kennen die je anders nooit zou ontmoeten	3.3	3.2	-0.1
Begeleiders worden goed opgeleid	3.3	3.3	0.0
Het gevoel hebben dat je nuttig werk verricht	3.5	3.5	0.0
Vriendschappen voor het leven opdoen	3.0	3.0	0.0
Vrijheid ervaren/relaxedheid	3.1	3.2	0.1
Een gedegen organisatie	3.0	3.1	0.1
Je thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling	3.5	3.6	0.1
Een voldaan gevoel na afloop	3.4	3.5	0.1

In grote lijnen zien we dat de typerende kenmerken ook relatief belangrijk worden gevonden. Uit de vraag naar de drie aspecten die het meest belangrijk zijn geweest, blijkt dat respondenten het meeste belang hechten aan:

- Het zich thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling (54%);
- Het buiten zijn (36%);
- Geaccepteerd worden om wie je bent, niet om hoe je er uit ziet (29%);
- Het gevoel hebben nuttig werk te verrichten (26%);
- Groepsgevoel ervaren (26%).

De top van belangrijke aspecten bevat een redelijke diversiteit aan kenmerken (zich op zijn plek voelen, buiten zijn, nut, groepsgevoel). In relatie tot de effecten valt op dat twee aspecten duidelijk samen lijken te hangen met met name het positieve effect op de *eigenwaarde* van deelnemers. Het is aannemelijk dat de warme gevoelens van zich thuisvoelen bij mensen met dezelfde levensinstelling en van geaccepteerd worden, bijdragen aan de positieve invloed van deelname aan WoesteLand op de eigenwaarde.

3.4 Beweegredenen

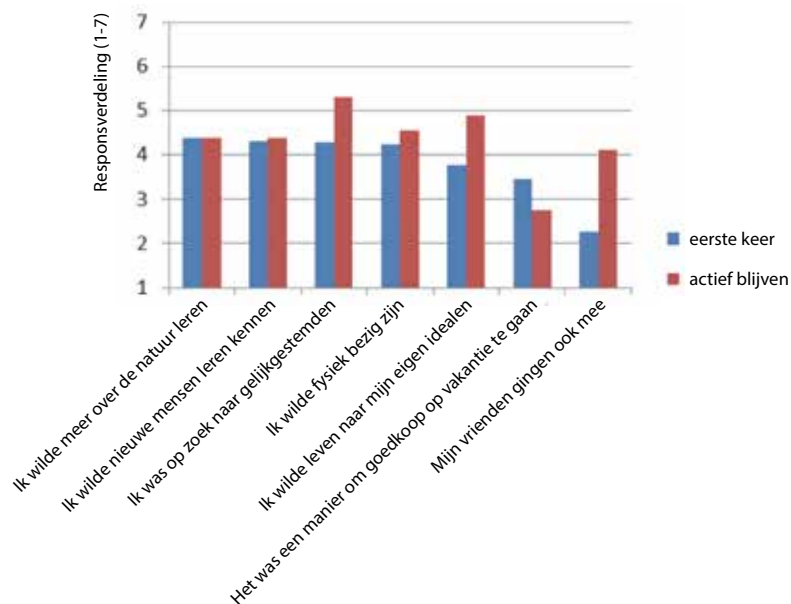
Vraag 3: Wat waren destijds de redenen/motieven om mee te gaan doen aan WoesteLand? Zijn er verbanden tussen deze motieven en de manier waarop men zich WoesteLand-activiteiten herinnert?

Wat waren destijds de redenen/motieven om mee te gaan doen aan WoesteLand?

De vraag 'hoe ben je in aanraking gekomen met WoesteLand?' (meerdere antwoorden mogelijk) laat zien dat veel respondenten WoesteLand op het spoor zijn gekomen op aanraden van bekenden. Soms waren het vrienden of klasgenoten (21%), dan weer ouders (17%) en/of andere familieleden (13%). Via artikelen in kranten en tijdschriften is 21% van de respondenten in aanraking gekomen met WoesteLand. Het bereik via posters (10%), reclamespotjes (3%) en internet (3%) was kleiner. Bij de open antwoorden valt op dat negen respondenten NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie), IVN of CJN (Christelijke Jeugdbond voor Natuurvrienden) (7%) noemen. Een op de tien respondenten weet zich niet meer te herinneren hoe WoesteLand in zijn of haar leven kwam.

Figuur 3.3 laat voor zeven in de vragenlijst voorgelegde mogelijke redenen zien hoe belangrijk ze waren voor de respondenten om voor de eerste keer mee te gaan met WoesteLand (groene staven). De eerstgenoemde vier redenen (meer over de natuur leren, nieuwe mensen leren kennen, op zoek naar gelijkgestemden, fysiek bezig zijn) scoren ongeveer even hoog, tussen 4,2 en 4,3 op een zevenpuntsschaal. De pragmatische reden: 'het was een goedkope vakantie' speelt in iets mindere mate. De reden 'mijn vrienden gingen ook mee' is duidelijk minder belangrijk. Dit laatste is opvallend in relatie tot de rol die vrienden en familie spelen bij het in aanraking komen met WoesteLand (zie hiervoor). Blijkbaar wijzen veel bekenden op het bestaan van WoesteLand, maar nemen zij zelf niet (meer) deel.

Aan respondenten die langer dan twee jaar actief zijn geweest bij WoesteLand, is gevraagd naar hun redenen om actief te blijven. De rode staven van figuur 3.3 geven het belang van iedere reden weer. Wat opvalt zijn de verschuivingen in redenen. Het op zoek zijn naar gelijkgestemden is nog belangrijker geworden. Dat geldt ook voor het willen leven naar eigen idealen, en in iets mindere mate ook voor fysiek bezig zijn. De grootste verandering zit in de reden 'mijn vrienden gingen ook mee'. Kennelijk zijn de vriendschappen die ontstaan zijn tijdens WoesteLand belangrijk geworden als reden om te blijven deelnemen.

Figuur 3.3 Responsverdeling naar vraag belang van redenen om mee te gaan met WoesteLand, voor de eerste keer (blauw, n=143) en om actief te blijven (rood, n=137).

Respondenten konden in een open vraag eventuele andere redenen benoemen. Circa één op de drie respondenten noemde andere redenen om voor de eerste keer mee te gaan, en twee op de drie respondenten noemde andere redenen om actief te blijven.

Bij redenen om voor het eerst deel te nemen is het werken in de natuur (1) een thema dat met nadruk uit de antwoorden naar voren komt, zo illustreren onderstaande citaten.

Ik wilde meehelpen een natuurgebied beheren, dat lijkt me toch de eerste reden!

Lekker in de natuur werken en meewerken aan het bereiken van doelen voor het terreinbeheer.

Actief bezig zijn met natuur, landschap en natuurbeheer.

Ik dacht dat ik iets nuttigs ging doen voor de natuur.

Me inzetten voor natuur.

Een tweede thema is (2) de aansporing door ouders. Diverse ouders waren de drijvende kracht achter de eerste deelname van respondenten aan WoesteLand:

Mijn ouders vonden dat ik moest gaan of

Ik moest van mijn ouders.

Het is aannemelijk dat dit verband houdt met de stimulans die respondenten als kind kregen van hun (groot)ouders/verzorgers om de interesse in natuur te ontwikkelen. Voor 28% van de respondenten gold dat heel sterk, bij 47% was dat aan de orde, en bij 26% een beetje. Op de vraag op welke wijze de ouders/verzorgers dan stimuleerden om de interesse voor natuur te ontwikkelen, blijkt dat één op de vier respondenten gestimuleerd werden door hen lid te maken van een groene vereniging of hen op natuurkamp te sturen (tabel 3.6).

Tabel 3.6 Responsverdeling naar vraag 'werd je als kind/jongere door je (groot)ouders gestimuleerd in het ontwikkelen van een interesse voor de natuur?' (n=140).

Gestimuleerd zijn voor interesse in natuur	Respons	
	Aantal	%
Nee, totaal niet	10	7
Ja, een beetje	36	26
Ja	66	47
Ja, heel sterk	28	20
Totaal	140	100

Een reden die van de deelnemers zelf uitging was (3) dat WoesteLand een goede gelegenheid bood om voor het eerst zonder ouders op vakantie te gaan, juist ook voor degenen die het nog niet aandurfde(n) om alleen op stap te gaan:

Alleen op vakantie, althans zonder ouders.

Als puber geen zin om hele vakantie met pap & mam mee te gaan.

Voor het eerst alleen zonder ouders op vakantie, of ouders ontvluchten is een vaak genoemde reden. Ook was WoesteLand voor sommigen meer in het algemeen een vlucht uit het normale leven.

Naast deze 'push'-redenen, komen er ook veel 'pull'-redenen langs (4): het avontuur lokte, het buiten bezig zijn in de natuur, het samenzijn met anderen:

Het was iets nieuws.

Ervaringen en verhalen van anderen maakten nieuwsgierig.

En ook motieven op het romantische vlak worden genoemd:

Het leek me leuk om meisjes te ontmoeten.

Ik hoopte er wellicht nog iets aan over te houden.

Eerder al constateerden we dat WoesteLand een vruchtbare liefdesbodem is. Zo heeft een aanzienlijke groep respondenten er zijn/haar huidige partner (27%) of een vorige partner (34%) ontmoet (zie paragraaf 3.3).

De redenen die respondenten zelf omschrijven om actief te blijven binnen WoesteLand liggen veelal op het sociale vlak. Daarbinnen kunnen twee hoofdgroepen worden onderscheiden: (1) zelfontplooiing en (2) sociale contacten. Zo komen we in relatie tot zelfontplooiing tegen:

Ik kon me er zelf in ontwikkelen.

Persoonlijke groei.

Het was spannend en uitdagend om kampen te organiseren en te leiden.

Jezelf kunnen zijn.

Toename van zelfvertrouwen.

Er viel ontzettend veel te leren over groepsprocessen, leiding geven, educatieve programma's maken...

Tekenend voor de redenen die met sociale contacten te maken hebben zijn:

Dit waren mijn vrienden geworden.

Ik vond het gewoon heel gezellig.

Belangrijker is dat je je thuis voelt, het sociale aspect.

Ook (3) het natuuraspect wordt genoemd. Vooral het op bijzondere plekken mogen komen is aantrekkelijk:

In natuurgebieden komen waar je anders niet komt.

Wat ook opvalt is de behoefte om de kennis en ervaring uit te dragen, er iets mee te doen om anderen enthousiast te maken voor natuur.

Het ideaal om de natuurbeschermingsgedachte uit te dragen en te verspreiden, vond (en vind) ik belangrijk.

In vergelijking met de redenen om de eerste keer mee te doen valt op dat zelfontplooiing nu genoemd wordt (en eerst niet), dat het uitdragen van idealen belangrijk is geworden, evenals de vriendschappen die zijn ontstaan. Dit laatste wordt bevestigd door het grote aantal respondenten (64%) dat bij WoesteLand vrienden voor het leven heeft gevonden (zie paragraaf 3.3).

Zijn er verbanden tussen motieven en hoe men zich WoesteLand-activiteiten herinnert?

Herinneringen komen voort uit de ervaringen die deelnemers hebben opgedaan tijdens de kampen. Het is aannemelijk dat verschillen in motieven tot op zekere hoogte leiden tot andere herinneringen. Zeker wanneer er geen verplichting is tot deelname aan elk onderdeel van het programma, ligt het voor de hand dat kampbezoekers hun keuze van activiteiten afstemmen op hun motieven om deel te nemen. En de ervaringen van die activiteiten zijn een bron van herinneringen. Voor begeleiders is het mechanisme vergelijkbaar: de activiteiten zullen over het algemeen op zo een manier onder begeleiding worden verdeeld dat eenieder de verantwoordelijkheid krijgt over die onderdelen van het programma waar hij de meeste feeling mee heeft. In figuur 3.4 is het mechanisme achter de samenhang tussen motieven en herinneringen schematisch weergegeven. In de praktijk zal deze samenhang minder rechtlijnig zijn dan hier weergegeven, alleen al omdat respondenten vaak meer dan één motief hebben om actief te zijn voor WoesteLand. Ook speelt mee dat een groot deel van het programma van de WoesteLand-kampen georganiseerd wordt voor alle aanwezigen, ongeacht hun motief. Bovendien zijn de herinneringen die het sterkst naar boven komen, vaak ingegeven door memorabele momenten (topervaringen). Dergelijke momenten vloeien deels voort uit het onverwachte en zijn in de praktijk dan ook niet enkel voorbehouden aan activiteiten die gerelateerd zijn aan het motief. Tot slot speelt nog mee dat in relatie tot *zelf-gerapporteerde* motieven – waar in deze studie sprake van is – de causale keten valt te betwisten: herinneringen kunnen ook de zelf-gerapporteerde motieven inkleuren en beïnvloeden.

Figuur 3.4 Het mechanisme achter de samenhang tussen motieven en herinneringen.

Via statistische analyses zijn we nagegaan of en hoe herinneringen van respondenten samenhangen met hun motieven. Daarbij hebben we ons geconcentreerd op de motieven die voor deelnemers relevant zijn om actief te blijven voor WoesteLand. Gekozen is om deze motieven centraal te stellen – en dus niet motieven om voor de eerste keer mee te gaan – vanwege de eerdere constatering dat een groot deel van de respondenten gedurende een reeks jaren betrokken is (geweest) bij WoesteLand.

Herinneringen van de meeste deelnemers hebben zich gevormd over deze periode van jaren. In relatie tot de analyse van samenhangen ligt het dan voor de hand om te focussen op ook motieven die van belang zijn door de jaren heen.

Een drietal vragen over herinneringen hebben zich geleend voor nadere analyse:

- beoordeling door de respondent van zijn deelname aan WoesteLand;
- mate waarin een respondent kenmerken als typerend voor WoesteLand beschouwt;
- belang dat een respondent hecht aan deze kenmerken.

Op een vijfpuntsschaal (van positief tot negatief) konden respondenten aangeven hoe zij hun deelname aan WoesteLand hebben ervaren. Statistische analyses (Pearson Correlatie) laten zien dat er geen significante samenhang is met het motief: als het belang van een motief toeneemt, neemt het oordeel over de WoesteLand-ervaringen niet toe of af. Anders gezegd: respondenten die kiezen voor WoesteLand omdat het een goedkope manier is om op vakantie te gaan, kijken niet positiever of juist minder positief terug op de WoesteLand-periode dan respondenten voor wie een goedkope vakantie geen beweegreden is. Ook voor de zes andere motieven blijkt geen relatie met de mate waarin de respondent zijn deelname aan WoesteLand als positief heeft ervaren.

Wellicht liggen samenhangen genuanceerder. Nagegaan is of er een verband is tussen het motief en de mate waarin respondenten zeventien voorgelegde kenmerken als typerend voor WoesteLand zien.

Tabel 3.7 laat zien dat respondenten in grote lijnen vergelijkbare opvattingen hebben over de kenmerken die zij associëren met WoesteLand, ongeacht hun motief. Voor een aantal kenmerken zien we wel samenhangen met het motief. Hoewel significant zijn alle correlaties zwak, zo laten de coëfficiënten zien. Het motief nieuwe mensen leren kennen laat de meeste samenhangen zien. Hoe belangrijker dit motief, des te meer associëren respondenten WoesteLand met (a) op plekken komen waar je anders niet zou komen, (b) vriendschappen voor het leven opdoen en (c) moe zijn na afloop. Moe zijn na afloop correleert ook met fysiek bezig zijn: een groter belang van het motief fysiek bezig zijn gaat samen met de grotere associatie van moe zijn na afloop aan WoesteLand. Blijkbaar kunnen deelnemers die actief in de natuur willen zijn, ook hun ei hierin kwijt.

Tabel 3.7 Significante relaties motieven en mate waarin kenmerken als typerend worden gezien (n=140).

Kenmerken	Motieven om actief te blijven						
	Goedkope vakantie	Vrienden gingen mee	Nieuwe mensen kennen	Gelijk-gestemden	Leren over natuur	Fysiek bezig zijn	Leven naar idealen
Buiten zijn	-	-	-	-	-	-	-
Zwaar werk doen	-	-	-	-	-	-	-
Op nieuwe plekken komen	-	-	0,255**	-	-	-	-
Nuttig werk verrichten	-	-	-	-	-	-	-
Unieke natuurervaringen	-	-	-	-	-	-	-
Geaccepteerd worden	-	-0,166*	-	-	-	-	-
Je thuis voelen	-	-	-	-	-	-	-
Andersoortige mensen	-	-	-	-	-	-	-
Vriendschappen voor het leven opdoen	-	-	0,210*	-	-	-	-
Vrijheid ervaren	-	-	-	-	-	-	-
Groepsgevoel ervaren	-	-	-	-	-	-	-
Voor en door jongeren	-	-	-	-	-	0,219**	-
Doen wat thuis niet mag	0,168*	-	-	-	-	-	-
Moe na afloop	-	-	0,235**	-	-	0,212*	-
Voldaan gevoel na afloop	-	-0,180*	-	-	-	-	-
Gedegen organisatie	-	-	-	-	0,186*	-	-
Goede opleiding	-	-	-	-	0,187*	-	0,177*

** significant op 0,01-niveau; * significant op 0,05-niveau

In tabel 3.7 is verder een interessante bevinding te zien dat de associatie van WoesteLand met een gedegen organisatie en goede opleiding meer speelt voor respondenten die willen leren over natuur, dan voor respondenten die minder aan dit motief hechten. Uit deze positieve samenhang kan worden opgemaakt dat respondenten die willen leren over natuur ervaren dat in de organisatie en de opleiding van begeleiders aandacht is voor het overbrengen van kennis over natuur. Het motief 'mijn vrienden gingen ook mee' correleert negatief met twee kenmerken. Geaccepteerd worden om wie je bent én een voldaan gevoel na afloop wordt als meer typerend gezien wanneer het vriendenmotief minder speelt. Tot slot valt op dat doen wat thuis niet mag als meer typerend wordt gezien door respondenten die een groter belang hechten aan goedkope vakantie.

Tot slot hebben we gekeken naar mogelijke samenhangen tussen motieven en het belang dat aan ieder van de kenmerken wordt gehecht. Zoals verwacht is het beeld van tabel 3.8 deels vergelijkbaar met tabel 3.7. Respondenten die willen leren over natuur, vinden een gedegen organisatie en goede opleiding niet alleen meer typerend, maar hechten hier ook meer belang aan. Uit tabel 3.8 blijkt verder dat naarmate het belang van het motief leren over natuur toeneemt, ook meer belang wordt gehecht aan de natuurgerelateerde kenmerken (a) het gevoel dat je nuttig werk verricht, (b) unieke natuurervaringen opdoen en (c) een voldaan gevoel na afloop. Ook de positieve samenhang van het motief fysiek bezig zijn met het belang dat gehecht wordt aan nuttig werk verrichten en moe zijn na afloop valt op, net als de positieve samenhang van het motief goedkope vakantie en het belang van doen wat thuis niet mag. Het zijn verbanden die logischerwijs samenhangen, en die richting kunnen geven aan gedifferentieerd beleid per doelgroep. Bij de bespreking van onderzoeksvraag 5 gaan we hier nader op in (paragraaf 3.5).

Tabel 3.8 Significante relaties motieven en het belang dat wordt gehecht aan mogelijke kenmerken (n=140).

Kenmerken	Motieven om actief te blijven						
	Goedkope vakantie	Vrienden gingen mee	Nieuwe mensen kennen	Gelijk-gestemden	Leren over natuur	Fysiek bezig zijn	Leven naar idealen
Buiten zijn	-	-	-	-	-	-	-
Zwaar werk doen	-	-	-	-	-	-	-
Op nieuwe plekken komen	-	-	-	-	-	-	-
Nuttig werk verrichten	-	-	-	-	0,199*	0,199*	-
Unieke natuurervaringen	-	-	-	-	0,241*	-	-
Geaccepteerd worden	-	-0,168	-	-	-	-	-
Je thuis voelen	-	-	-	-	-	-	-
Andersoortige mensen	-	-	0,167*	-	-	-	-
Vriendschappen voor het leven opdoen	-	-	-	-	-	-	-
Vrijheid ervaren	-	-	-	-	-	-	-
Groepsgevoel ervaren	-	-0,199*	-	-	-	-	-
Voor en door jongeren	-	-	-	-	-	-	-
Doen wat thuis niet mag	0,201*	-	-	-	-	-	-
Moe na afloop	-	-	0,181*	-	-	0,170*	-
Voldaan gevoel na afloop	-0,168*	-	-	-	0,172*	-	-
Gedegen organisatie	-	-	-	0,166*	0,309**	-	-
Goede opleiding	-	-	-	-	0,183*	-	-

** significant op 0,01-niveau; * significant op 0,05-niveau

3.5 Huidige levensinstelling

Vraag 4: Hoe staan de oud-deelnemers nu in het leven? Zijn zij nog actief binnen de natuur- en milieuwereid, hebben zij een 'groen beroep'? Wat is hun houding/gedrag voor natuur en milieu? Welke waarden geven zij hun kinderen mee in het leven? Hoe staat het met hun gezondheid/welzijn?

Hoe staan de oud-deelnemers nu in het leven?

Respondenten kenmerken zich door een overwegend sterke binding met natuur (tabel 3.9). Gemiddeld genomen komen zij (bij mooi weer) redelijk vaak (gem. 5,3 op schaal 1-7) in de natuur. Dit is overigens vergelijkbaar met de frequentie waarmee zij als kind natuurlijke omgevingen bezochten.

De binding met natuur uit zich ook in lidmaatschappen van natuurorganisaties. Circa 85% van de respondenten is lid van een natuurorganisatie. Veruit de meeste aanhangers heeft Natuurmonumenten (47% van de respondenten), daarna volgt IVN met 31% aan leden. Andere organisaties die relatief veel respondenten als lid hebben zijn Greenpeace, Milieudefensie en de provinciale landschappen.

Specifiek in relatie tot het lidmaatschap van moederorganisatie IVN is gevraagd naar de wijze van betrokkenheid bij het IVN. Circa 45% van deze respondenten is passief betrokken, als donateur. Actief betrokken in de huidige rol van begeleider bij WoesteLand zegt 23% te zijn. Buiten WoesteLand om is nog eens 25% betrokken als vrijwilliger bij het IVN.

Tabel 3.9 Responsverdeling naar vraag 'Op welke wijze ben je op dit moment betrokken bij IVN' (n=44) Meer antwoorden waren mogelijk.

		Respons	
		Aantal	%
Als vrijwilliger		11	25
Als betaalde kracht		4	9
Als vrijwilliger bij WoesteLand		10	23
Als betaalde kracht bij WoesteLand		0	0
Als donateur/passief lid		20	45
Anders, namelijk:		4	9

Zijn zij nog actief binnen de natuur- en milieuwereid, hebben zij een 'groen beroep'?

Circa 80% van de respondenten heeft een opleiding gevolgd die in ieder geval enige raakvlakken heeft met natuur en milieu. Voor 31% van de respondenten geldt dat hun opleiding veel (11%) tot zeer veel (31%) raakvlakken met natuur- of milieu heeft. Van hen (n=59) geeft 40% aan dat deelname aan WoesteLand niet bepalend is geweest voor de opleidingskeuze. Omgekeerd blijkt WoesteLand voor ruim 60% een beetje tot zeer bepalend te zijn geweest voor wat betreft de keuze voor de natuur- of milieugerichte opleiding (zie tabel 3.10).

Tabel 3.10 Responsverdeling naar vraag 'In hoeverre is je deelname aan de WVK/WoesteLand bepalend geweest voor je keuze voor een natuur- of milieugerichte opleiding?' (n=59).

		Respons	
		Aantal	%
Niet		21	36
Een beetje		4	7
Enigszins		11	19
Aanzienlijk		13	22
Zeer bepalend		10	17
Totaal		59	100

Het beeld voor het huidige (of laatste) beroep is enigszins vergelijkbaar met dat van opleiding: voor

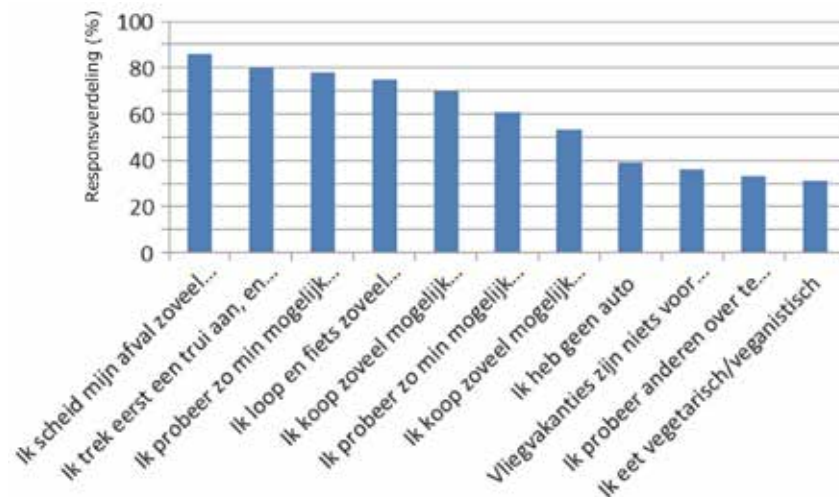
circa 75% van de respondenten heeft zijn (laatste) beroep raakvlakken met het onderwerp natuur en/of milieu, en 35% van de respondenten ziet veel tot zeer veel raakvlakken. Hen (n=43) is gevraagd in hoeverre de deelname aan WoesteLand bepalend is geweest voor de keuze van het natuur- of milieugerichte beroep. Tabel 3.11 laat zien dat voor acht respondenten dit niet meespeelde, daarentegen is voor meer dan de helft van deze respondenten WoesteLand van aanzienlijke tot zeer bepalende invloed geweest op hun beroepskeuze.

Tabel 3.11 Responsverdeling naar vraag 'In hoeverre is je deelname aan de WVK/WoesteLand bepalend geweest voor je keuze voor een natuur- of milieugericht beroep?' (n=43)

Keuze beroep door deelname aan WoesteLand	Respons	
	Aantal	%
Niet	8	19
Een beetje	3	7
Enigszins	9	21
Aanzienlijk	13	30
Zeer bepalend	10	23
Totaal	43	100

Wat is hun houding/gedrag voor natuur en milieu?

Over het algemeen kenmerkt een milieubewuste levensstijl de respondenten. In totaal elf stellingen zijn voorgelegd die blijken geven van milieubewust gedrag. Vrijwel alle respondenten maken afwegingen in hun gedrag ten voordele van het milieu. Meest genoemd (figuur 3.5) is het scheiden van afval (86%), en het bewust omgaan met energieverbruik (verwarming (80%), OV-vervoer (75%), water (61%)). Ook kiest een meerderheid bewust in relatie tot voeding voor milieuvriendelijke opties: biologisch eten (70%), lokaal geproduceerd voedsel (53%) of vegetarisch/veganistisch eten (31%). Circa 40% van de respondenten heeft geen auto, en een vergelijkbaar aantal mensen kiest ervoor geen vliegvakantie te boeken (36%).

Figuur 3.5 Responsverdeling naar uitspraken over levensstijl (n=137). Voor een volledige omschrijving van de uitspraken, zie Bijlage 2, p. 76.

Welke waarden geven zij hun kinderen mee in het leven?

Bijna 60% van de respondenten heeft (één of meer) kinderen. Van hen geeft maar liefst 95% aan dat de deelname aan WoesteLand van invloed is geweest op de manier waarop de kinderen worden opgevoed. Het grootste deel van deze respondenten (67%) ervaart een sterke tot zeer sterke invloed van WoesteLand. Uit de toelichtingen van respondenten blijkt dat de invloed tot uiting komt in (1) het (voorbeeld)gedrag: diverse respondenten geven aan hun kinderen van jongs af aan mee naar buiten te hebben genomen. Op deze manier hebben zij (a) bewustwording over de schoonheid en het leuke van natuur bijgebracht: natuurbeleving, ontdekken, niet erg wanneer je vies wordt. Naast waarden en normen (b) hechten respondenten ook aan het bijbrengen van kennis over de natuur aan hun

kinderen. Ook de voorbeeldfunctie in relatie tot (2) milieuvriendelijk gedrag wordt veelvuldig aangehaald, en dan meer specifiek het zuinig omgaan met energieverbruik en gezond eten.

Verder blijkt dat de invloed van WoesteLand binnen de opvoeding niet beperkt is tot de onderwerpen natuur of milieu. Ook de bredere bewustwording over (3) de sociale omgang met elkaar wordt genoemd:

Open blik naar anderen/open staan voor ideeën van anderen.

Iedereen is gelijk. Natuur en milieu. Niet de ik-cultuur.

Het geeft niet dat je anders bent: op een gegeven moment ontmoet je mensen net als jij.

Tot slot wordt meerdere malen genoemd (3) het kinderen bewust maken van hoe de wereld werkt:

Midden in de wereld willen staan, niet alles voor zoete koek slikken wat je wordt verteld, zijn allen rode draad in mijn opvoeding.

Hoe staat het met hun gezondheid/welzijn?

Aan respondenten is gevraagd hun gezondheid te beoordelen, en wel om na te kunnen gaan in hoeverre verschillen in welzijn tussen respondenten samenhangen met ervaringen tijdens WoesteLand.

Respondenten beoordelen hun gezondheid over het algemeen als goed tot uitstekend. Een kleine 10% spreekt van een slechte of matige gezondheid. Hoewel in grote lijnen positief over hun gezondheid, heeft een aanzienlijke groep onlangs te kampen gehad met stress. Circa 35% spreekt van gemiddelde stress, bij ruim 20% gaat het om zware tot zeer zware stress. De meeste respondenten kunnen evenwel redelijk tot goed omgaan met stress (73%). Eén op de vier respondenten 'handelt' stress matig of slecht. Tot slot is gevraagd naar gevoelens van eenzaamheid. Bijna de helft van de respondenten (44%) voelt zich wel eens eenzaam. In het verlengde daarvan geeft circa de helft van de respondenten aan soms behoefte te hebben aan meer sociale contacten. Voor een kleine groep (4%) speelt deze behoefte heel erg.

Vraag 5: In hoeverre is er sprake van het bestaan van subgroepen van (oud-)deelnemers die samenhangen met hun redenen/motieven om betrokken te zijn bij WoesteLand? Indien subgroepen kunnen worden onderscheiden, wat valt er dan te zeggen over de omvang van de groepen? En hoe zijn de groepen te typeren: doen zich verschillen voor tussen groepen in hun ervaringen met en herinneringen aan WoesteLand, en in de manier waarop (oud-)deelnemers nu in het leven staan?

In hoeverre is er sprake van het bestaan van subgroepen van (oud-)deelnemers die samenhangen met hun redenen/motieven om betrokken te zijn bij WoesteLand?

Uit de bespreking van de eerste vier onderzoeksvragen blijkt dat de WoesteLand-periode over het algemeen als zeer positief wordt ervaren en voor velen invloedrijk is geweest op het verdere leven. Onduidelijk is of deze ervaringen vergelijkbaar zijn voor alle deelnemers. Signalen uit de workshops (hoofdstuk 2) doen vermoeden dat er verschillen bestaan in de betekenis die WoesteLand heeft voor deelnemers die meer sociaal georiënteerd zijn en een andere groep die zich vooral laat leiden door de affiniteit met natuur. Het bestaan van mogelijke subgroepen (bijvoorbeeld sociale mensen versus natuurmensen) is een interessante vraag met het oog op de toekomststrategie van WoesteLand. Immers, is het inderdaad zo dat deze (of andere) subgroepen kunnen worden onderscheiden, dan biedt dat aanknopingspunten voor gedifferentieerd doelgroepenbeleid, wat betreft de communicatiestrategie en mogelijk ook in relatie tot het kampaanbod.

Hierna wordt het bestaan van subgroepen nader onder de loep genomen. Nagegaan wordt of hier sprake van is, en zo ja: wat hun omvang is en hoe zij zich laten typeren, onder meer in relatie tot ervaringen en levenshouding. Welke verschillen tussen (subgroepen van) oud-deelnemers doen zich voor en hoe moeten we deze interpreteren?

Omdat er een vermoeden is van het bestaan van een groep sociale mensen en een groep natuurmensen, leent de motievenvraag zich voor nadere bestudering. In totaal zeven motieven zijn aan respondenten voorgelegd. Drie daarvan hebben een sociale dimensie: (a) mijn vrienden gingen ook mee, (b) ik wilde nieuwe mensen leren kennen en (c) ik was op zoek naar gelijkgestemden. Voor twee motieven is natuur de insteek: (i) ik wilde meer over de natuur leren en (ii) ik wilde fysiek bezig zijn. Daarnaast zijn twee andere motieven bevraagd: (x) WoesteLand als goedkope vakantie en (y) ik wilde leven naar mijn eigen idealen. Verwacht wordt dat de sociale motieven onderling samenhangen, en dat een vergelijkbaar samenhangend patroon ook zichtbaar is in relatie tot de twee natuurgerelateerde motieven.

Tabel 3.12 laat zien dat deze samenhangen zich inderdaad voordoen. Tegelijkertijd valt op dat er ook relaties zijn met andere motieven. Zo is er een positieve samenhang tussen het motief nieuwe mensen leren kennen en leren over natuur, wat kan duiden op een achterliggend groter motief in de trant van het aangaan van nieuwe uitdagingen. Interessant is ook de samenhang tussen het op zoek zijn naar gelijkgestemden en leren over natuur. Blijkbaar is het zoeken naar gelijkgestemden (in ieder geval deels) ingegeven door de interesse in natuur. De twee hiervoor genoemde samenhangen zijn beide tussen een sociaal- en een natuurgeoriënteerd motief. Dit maakt duidelijk dat de verbanden tussen motieven complexer zijn dan het bestaan van enkel een sociale dimensie naast een natuurdimensie. Ook de correlaties met goedkope vakantie en leven naar de eigen idealen geven blijk van de complexiteit. Een factoranalyse kan meer zicht geven op de onderlinge samenhangen.

Tabel 3.12 Significante relaties motieven en het belang dat wordt gehecht aan mogelijke kenmerken (n=140).

Kenmerken	Motieven om actief te blijven						
	Goedkope vakantie	Vrienden gingen mee	Nieuwe mensen kennen	Gelijk-gestemden	Leren over natuur	Fysiek bezig zijn	Leven naar idealen
Goedkope vakantie	1	0,187*	0,304**	-	-	0,234**	-
Vrienden gingen mee	0,187*	1	0,257**	0,243**	-	-	0,174*
Nieuwe mensen kennen	0,304**	0,257**	1	0,370*	0,249**	0,209*	-
Gelijkgestemden	-	0,243**	0,370**	1	0,380**	-	0,556**
Leren over natuur	-	-	0,249**	0,308**	1	0,495**	0,383**
Fysiek bezig zijn	0,234**	-	0,209*	-	0,495**	1	-
Leven naar idealen	-	0,174*	-	0,556**	0,383**	-	1

** significant op 0,01-niveau; * significant op 0,05-niveau

Aan de hand van een factoranalyse is nagegaan of de motieven gereduceerd kunnen worden tot een kleiner aantal die de oorspronkelijke het beste samenvatten. Hiertoe zijn de bevraagde motieven in onderling verband tegelijkertijd geanalyseerd, via de Principale Componentenanalyse met Varimax-rotatie. Uiteindelijk zijn drie samenvattende dimensies van motieven onderscheiden. De drie dimensies verklaren tezamen 68% van de totale variantie van de variabelen. Tabel 3.13 geeft de correlatie tussen de bevraagde motieven en de onderscheiden dimensies weer.

Tabel 3.13 Correlatie (factorlading) tussen bevraagde motieven en dimensies (Rotated Component Matrixa).

Motief	Component		
	1	2	3
Het was een manier om goedkoop op vakantie te gaan	-.312	.722	.254
Mijn vrienden gingen ook mee	.313	.663	-.187
Ik wilde nieuwe mensen leren kennen	.221	.691	.201
Ik was op zoek naar gelijkgestemden	.813	.258	.108
Ik wilde meer over de natuur leren	.374	-.001	.783
Ik wilde fysiek bezig zijn	.010	.181	.850
Ik wilde leven naar mijn eigen idealen	.831	-.018	.192

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

*Rotation converged in 6 iterations.

Op deze manier kan iedere dimensie beschreven worden. Voor de beschrijving zijn de hoge correlaties (>0,6) meest relevant. Deze zijn vetgedrukt weergegeven. Wat opvalt is dat alle zeven motieven van belang zijn voor de beschrijving van de dimensies én dat ieder motief slechts relevantie heeft voor één dimensie. Verder is in het oog springend dat het zoeken naar gelijkgestemden niet samengaat met de andere twee sociale motieven, maar een eigen dimensie vormt met het motief leven naar mijn eigen idealen. De tweede dimensie combineert de twee sociale motieven met een goedkope manier om op vakantie te gaan. In de derde dimensie komen de twee natuurmotieven samen.

Samenvattend zijn de dimensies als volgt te typeren:

- 1 Motief Gedeelde idealen
- 2 Motief Gezelligheid voor een leuke prijs
- 3 Motief Eén met natuur

Het naar voren komen van drie dimensies wil niet zeggen dat respondenten één-op-één gekoppeld kunnen worden aan een dimensie. Nog steeds kan het voorkomen dat voor een respondent meerdere dimensies sturend zijn voor zijn motivatie om actief te zijn voor WoesteLand. Of subgroepen kunnen worden onderscheiden gerelateerd aan de dimensies én hoe groot deze groepen zijn, is op grond van factorscores van respondenten op de drie dimensies niet te beantwoorden. Ook een clusteranalyse laat geen bevredigende groepen zien. De groepen die de clusteranalyse onderscheidt, kenmerken zich door hun relatief lage dan wel hoge score op alle dimensies, ofwel: respondenten met een uitgesproken oordeel op alle dimensies vormen een cluster, net als respondenten met een gematigder oordeel over het belang van de dimensies. Dat is niet waar wij op zoek naar zijn.

Indien subgroepen kunnen worden onderscheiden, wat valt er dan te zeggen over de omvang van de groepen?

Om een idee te krijgen van de omvang van subgroepen, moeten we terug naar de gegeven oordelen op de oorspronkelijke motiefvragen. Op grond van de resultaten van de factoranalyse zijn drie nieuwe scores per respondent berekend. Iedere score drukt de betekenis van een dimensie voor een respondent uit, en is bepaald door het gemiddelde te berekenen van het respondentoordeel op de voor de desbetreffende dimensie relevante motiefvragen. Bijvoorbeeld: een respondent die een belang van 7 (op schaal 1-7) toekent aan het motief 'ik wilde meer leren over natuur' en een belang van 4 aan het motief 'ik wilde fysiek bezig zijn' geeft, scoort op de dimensie 'één met natuur' een 5,5.

Op grond van de drie scores is vervolgens nagegaan of sprake is van een dominante dimensie. Een dimensie is als dominant aangemerkt, wanneer de score minimaal één vol punt afwijkt van beide andere dimensies. Dit betekent dat slechts één dimensie dominant kan zijn. Indien voor een individu twee van de drie belangrijk zijn, dan wordt het individu niet in een subgroep ingedeeld. Op basis van de analyse van dominante dimensies, kunnen vier groepen worden onderscheiden, waarbij n staat voor het aantal respondenten:

- 1 Subgroep Gedeelde idealen: n=51
- 2 Subgroep Gezelligheid voor een leuke prijs: n=6
- 3 Subgroep Eén met natuur: n=19
- 4 (Sub)groep Combinatie van motieven: n=61

De omvang van de groepen verschilt aanzienlijk. De subgroep *Gezelligheid voor een leuke prijs* is met slechts zes respondenten klein. De grootste groep kenmerkt zich door de combinatie van motieven. De subgroep met als leidend motief gedeelde idealen is ook omvangrijk. In hoeverre deze groep homogeen is op typen idealen (persoonlijk, sociaal, natuur, etc) is niet duidelijk. Met clusteranalyse op de oorspronkelijke motievvraag is bekeken of de groep met *Gedeelde idealen* nog verder kon worden onderverdeeld in subgroepen, maar dit bleek niet zo te zijn.

En hoe zijn de groepen te typeren: doen zich verschillen voor tussen groepen in hun ervaringen met en herinneringen aan WoesteLand, en in de manier waarop (oud-) deelnemers nu in het leven staan?

Om de vier eerder onderscheiden subgroepen nader te kunnen typeren zijn we nagegaan in hoeverre de groepen onderling verschillen op hun ervaringen met en herinneringen aan WoesteLand, hun

Foto: Piet Jan Wippo

denkbeelden omtrent natuur, hun gedrag en op hun achtergrondkenmerken. Op veel aspecten zijn de groepen vergelijkbaar. Zo doen zich geen verschillen voor in de mate waarin de groepen WoesteLand als positief hebben ervaren. Ook voor het belang ervaren van WoesteLand destijds en het effect op het verdere leven onderscheiden de groepen zich niet van elkaar. Ook zien we geen verschillen in de interesse voor natuur op jonge leeftijd: respondenten uit alle subgroepen waren in vergelijkbare mate als kind in de natuur te vinden, en ook doen zich geen verschillen voor tussen de groepen in de mate waarin de ouders de interesse voor natuur stimuleerden.

Voor de twee meest genoemde andere groene organisaties waar respondenten lid van waren (scouting en NJN) is nagegaan of de groepen van elkaar verschillen. Voor NJN doen zich geen significante verschillen voor, voor scouting daarentegen wel (zie verderop). Verder blijken er geen verschillen tussen de groepen in raakvlakken die de opleiding of het beroep heeft met natuur. Ook komen de verschillende (leeftijds)generaties in gelijke mate terug in de vier groepen, en zijn er geen significante verschillen tussen de groepen in de beoordeling van het eigen vermogen om met stress om te gaan en gevoelens van eenzaamheid. De groepen onderscheiden zich wel significant van elkaar op hun denkbeelden over natuur en milieu (alle vragen over offerbereid laten significante verschillen tussen de groepen zien), en de kenmerken die zij belangrijk vinden in relatie tot WoesteLand. Ook doen zich verschillen voor in relatie tot de beoordeling van de eigen gezondheid. De onderstaande omschrijving is hierop gebaseerd.

Subgroep Gedeelde idealen

Dit is een relatief grote groep: ruim een derde van de respondenten hoort hiertoe. Zowel sociale als natuurmotieven zijn duidelijk herkenbaar. Mensen in deze groep hechten het meest belang aan de WoesteLand-kenmerken 'geaccepteerd worden om wie je bent' en 'je thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling'. Ook valt hun offerbereidheid voor natuur en milieu op: bescherming van natuur is voor hen van groot belang en daar willen ze graag aan bijdragen, ook als dat kosten en een lagere levensstandaard voor henzelf betekent. Ook zijn zij het minst eens met de stelling dat economische groei een voorwaarde is voor bescherming van natuur. Aan het doen van zwaar werk (fysieke inspanning) hechten zij het minst. Opvallend is dat zij als kind aanzienlijk minder vaak lid waren van scouting. Deze groep beoordeelt zijn huidige gezondheid het hoogst. Deze groep kijkt ook het meest positief terug op de ervaringen bij WoesteLand. Dit lijkt een groep die zich niet geaccepteerd of in ieder geval anders voelde binnen de omgeving waarin zij opgroeide, en binnen WoesteLand uiteindelijk jongeren ontmoet waarmee zij zich kan vereenzelvigen.

Subgroep Gezelligheid voor een leuke prijs

Het betreft een relatief kleine groep: circa 5% van de deelnemers aan het onderzoek hoort hiertoe. Vriendschappen voor het leven opdoen is belangrijker voor hen dan voor de andere groepen. Respondenten uit deze subgroep hebben samen met de Subgroep *Gedeelde idealen* het minst op met het leveren van fysieke inspanning en ook hun offerbereidheid voor natuur is het laagst. Wellicht is dit de groep die de meeste overeenkomsten heeft met mainstream jongeren.

Subgroep Eén met natuur

Voor deze niche (circa 15% van de respondenten) is bezig zijn in de natuur het belangrijkste. De groep lijkt in veel opzichten niet op de subgroep *Gedeelde idealen*. Het geaccepteerd worden en zich thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling speelt voor de mensen met een focus op natuur aanzienlijk minder, net als vriendschappen voor het leven opdoen. De beoordeling van de eigen gezondheid van deze groep is het laagst. Opvallend is verder de relatief lage offerbereidheid: natuurmensen zijn het minst van alle groepen bereid om een hoge prijs voor consumptiegoederen te betalen wanneer dat het milieu ten goede komt. Het lijkt een groep te zijn die graag in en met de natuur bezig is, maar niet vanuit een intrinsieke waarde van natuur. Dat zit veel meer bij de subgroep *Gedeelde idealen*. Het gaat deze groep vooral om het plezier dat zij er zelf aan beleven. Op basis van voorgaande lijkt dit een groep te zijn die – zoals vernomen tijdens de workshops – de afkorting IVN gekscherend uitlegt als 'Ik Verniel Natuur'.

Groep Combinatie van motieven

Dit is de grootste groep: 45% van de respondenten. De groep heeft de meeste overeenkomsten met de subgroep *Gedeelde idealen*, voor onder meer offerbereidheid en hun visie over de spanning tussen natuur en economie. Belangrijk verschil met hen is dat voor de combigroep het leveren van fysieke inspanning wel belangrijk is, en zelfs het meest van belang ten opzichte van alle groepen. Voor deze groep is de sleutel tot het succes van WoesteLand meest eenduidig de combinatie van zowel natuuractiviteiten als sociale activiteiten.

4 Motivaties van jongeren

4.1 Introductie

Voor hun Academic Consultancy Training (ACT) hebben zeven MSc-studenten van Wageningen University gedurende acht weken een eigen onderzoeksvraag uitgewerkt naar de motieven van jongeren om al dan niet deel te nemen aan (zomer)kampen van WoesteLand. Deze onderzoeksvraag bouwt voort op suggesties van de begeleidingscommissie van het onderzoek om recente oud-deelnemers aan de WoesteLand-kampen te betrekken in de studie. De studenten zijn inhoudelijk begeleid door het onderzoeksteam van Alterra. In dit hoofdstuk schetsen we de hoofdlijnen van de opzet en resultaten van deze deelstudie. Voor een uitgebreidere beschrijving verwijzen we naar het zelfstandig leesbare Engelstalige ACT-rapport van de studenten (Van den Berg *et al.*, 2011).

4.2 Achtergrond, doel en opzet

WoesteLand is geïnteresseerd in de motieven van jongeren om deel te nemen aan de kampen die zij organiseert. Met het inzicht hierin wil zij voorkomen dat er grote schommelingen plaatshebben in de jaarlijkse deelnemersaantallen van haar activiteiten, zoals het geval was in de jaren negentig van de vorige eeuw. Toen werd de organisatie geconfronteerd met onverwachte grote dalingen in aanmeldingen (WoesteLand, 2011¹⁰). Een beter begrip van motieven kan een effectieve basis zijn voor beleid om nieuwe jongeren aan te trekken én de al betrokken jongeren gemotiveerd te houden als deelnemer of als begeleider, en daarmee om het voortbestaan van WoesteLand te verzekeren en in het verlengde daarvan de positie van WoesteLand binnen moederorganisatie IVN te versterken.

Het doel van de deelstudie luidt dan ook als volgt:

Inzichtelijk maken van de motieven van deelnemers en begeleiders bij WoesteLand-kampen in de afgelopen vijf jaar, teneinde de WoesteLand-organisatie handvatten te geven voor beleid om meer jongeren aan te trekken en te behouden.

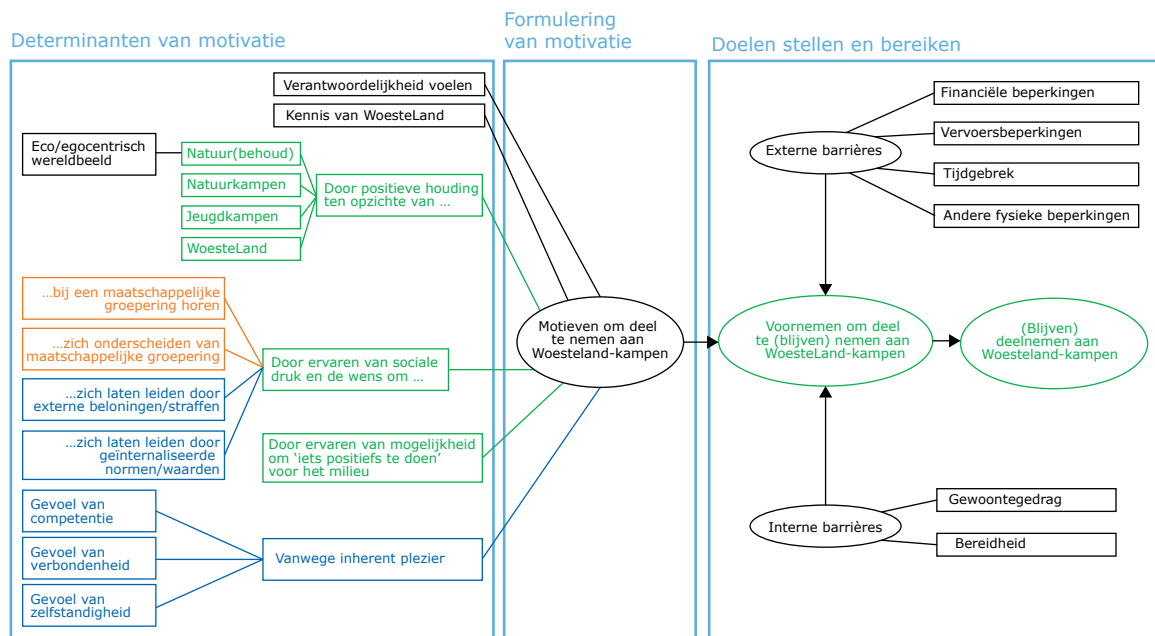
Gekozen is voor een kwalitatieve opzet, met semi-gestructureerde interviews als dataverzamelingsmethode. Om een breed én diepgaand inzicht te krijgen in motieven zijn vier groepen jongeren onderscheiden. Huidige begeleiders van de kampen vormen de eerste groep. De tweede groep bestaat uit jongeren die in de afgelopen vijf jaar aan minimaal één WoesteLand-kamp hebben deelgenomen. Een derde groep wordt gevormd door jongeren die in de afgelopen vijf jaar het opleidingstraject tot begeleider (deels) hebben gevolgd, maar op enig moment zijn afgehaakt: zij hebben aan de organisatie te kennen gegeven niet (meer) inzetbaar te zijn als begeleider. Een vierde groep jongeren, de referentiegroep, kenmerkt zich doordat zij niet bekend is met de activiteiten van WoesteLand. De referentiegroep is op de kenmerken geslacht en leeftijd vergelijkbaar met de overige drie groepen. In totaal zijn 32 interviews afgenomen: zes interviews met respectievelijk deelnemers, begeleiders en afhakers (voormalige begeleiders), en 14 interviews met jongeren uit de referentiegroep. Aan de basis van de interview lag een interviewschema dat voor ieder van de vier groepen verschilde. De grondslag voor deze schema's vormt een conceptueel raamwerk dat op grond van literatuurstudie is ontwikkeld. Figuur 4.1 geeft het conceptueel raamwerk weer.

De 'Theory of Planned Behaviour' (TPB) van Ajzen (1985) is gebruikt als algemene structuur voor het raamwerk (groene tekst). Het onderscheidt het getoonde gedrag en de intentie om een bepaald gedrag uit te voeren van elkaar, waarbij intentie wordt beïnvloed door drie groepen factoren:

10 De verwijzingen in dit hoofdstuk zijn overgenomen uit de ACT-publicatie.

- attitudes: de verwachting dat het gedrag tot gewenste uitkomsten leidt;
- subjectieve sociale normen: wat men denkt dat anderen ervan vinden dat je het gedrag uitvoert;
- waargenomen gedragscontrole: de verwachting dat het nieuwe gedrag effectief kan worden uitgevoerd.

In relatie tot WoesteLand zijn relevante attitudes de positieve verwachtingen omtrent natuur (en natuurbehoud), natuurkampen en jeugdkampen in zijn algemeenheid en meer specifiek de kampen van WoesteLand. In relatie tot subjectieve sociale normen zijn behoeftentheorieën van belang: het behoren tot een groep vormt één van de basisbehoeften van de mens. Een tweede basisbehoefte is om een uniek individu te zijn. Los van de behoefte ergens bij te willen horen, hebben subjectieve sociale normen ook betrekking op het verlangen om een externe beloning te krijgen en een externe straf te vermijden of – met andere woorden – de door een individu gevoelde druk van de omgeving om zich aan te passen aan de normen van de groep. Naast deze 'external rewards' zijn tot slot 'internalized norms' relevant: wanneer een individu de normen van de groep heeft overgenomen en er zijn identiteit aan ontleent, zal de gehechtheid aan de groep beleefd worden als een interne beloning (zie ook de Zelf Determinatie Theorie van Deci & Ryan, 1985). Waargenomen gedragscontrole gaat in relatie tot WoesteLand over het vertrouwen van jongeren in hun capaciteiten om barrières te overwinnen die belemmeren tot deelname aan een WoesteLand-kamp (de barrières zelf zijn beschreven in het rechtervenster van figuur 4.1).

Figuur 4.1 Conceptueel raamwerk.

Een laatste algemene motivatiefactor is afkomstig van de eerder aangehaalde Zelf Determinatie Theorie: 'inherent pleasure'. Inherent plezier staat voor de intrinsieke motivatie om iets te ondernemen. Om intrinsiek gemotiveerd te kunnen zijn, moet een individu volgens de Zelf Determinatie Theorie: (1) zich competent voelen om het gewenste gedrag te vertonen; (2) de autonomie hebben om keuzes te maken om bepaald gedrag wel of niet te vertonen; en (3) een gevoel van steun van belangrijke personen in zijn omgeving krijgen (relatedness). Tot slot zijn op grond van literatuur omtrent jongeren en ruimtelijk gedrag de factor 'feeling of responsibility' en 'knowledge about WoesteLand' toegevoegd aan het raamwerk. De eerste lijkt relevant, in relatie tot de tendens van een afnemend verantwoordelijkheidsgevoel onder jongeren afneemt. Kennis van WoesteLand is ook van belang: wanneer jongeren niet op de hoogte zijn van haar activiteiten, zullen zij er logischerwijs ook geen gebruik van maken.

Wanneer de motivatie daar is, zijn er nog verschillende barrières die in de weg kunnen staan om daadwerkelijk aan een kamp deel te nemen. Externe belemmeringen zijn interessant om zicht op te krijgen, omdat WoesteLand de mogelijkheid heeft om deze te overkomen door aanpassingen in het aanbod. Interne barrières zijn moeilijker om aan te pakken, maar niettemin ook interessant.

4.3 Verschillende profielen

Op basis van codering van de interviewverslagen kon een profiel van ieder van de onderzoeksgroepen worden opgesteld.

Begeleiders

Deel uit maken van een groep met gelijkgestemde mensen en het gevoel van de vrijheid springen eruit als de twee aspecten waar de geïnterviewde kampbegeleiders het meest van genieten. Hun mening over de activiteiten van WoesteLand is positief en zij waarderen de werkzaamheden in de natuur. De voorkeur gaat uit naar weekkampen boven weekendkampen. Het brede natuurbeeld en het wildernisnatuurbeeld zijn populair bij de geïnterviewde begeleiders; zij associëren WoesteLand met natuureducatie. Mogelijke belemmeringen voor begeleiders om zich in te zetten voor WoesteLand liggen op het vlak van een te groot aantal deelnemers, en het niet kunnen combineren met werk of studie en relaties. Het beeld dat de omgeving van begeleiders heeft is dat van hippies, boomknuffelaars, geitenwollensokkentypes en alternatievelingen. Het interne beeld van de begeleider kan worden omschreven als leuk, plezier, buiten, liefdes, bomen omhakken, werken in de natuur, energiek, entertainen, hippies, vegetariërs, low budget en 'autistisch', het laatste refererend naar de soms beperkte sociale vaardigheden. De gemiddelde leeftijd van de (zes) geïnterviewde begeleiders is 24 jaar; ze groeiden overwegend op in een landelijke omgeving.

Deelnemers

Deelnemers kenmerken zich door een relatief hoog opleidingsniveau. Zij hangen het brede natuurbeeld aan. Zij waarderen WoesteLand vanwege het sociale aspect, de goede sfeer, aardige mensen, gevoel van saamhorigheid, het groepsgevoel en het gevoel jezelf te kunnen zijn. De meeste deelnemers hebben een positief beeld van WoesteLand-activiteiten, maar ervaren ze soms als kinderachtig. De voorkeur gaat uit naar weekkampen. De bijdrage die WoesteLand levert aan natuur bestaat uit het verhogen van milieubewustzijn en veranderen van de 'mind-set'. Eventuele belemmeringen die kunnen optreden om af te zien van toekomstige deelname zijn: te weinig deelnemers, werk, relaties, studies, tijd en locatie. Het interne beeld van WoesteLand is van leuk, samen zijn, werken in de natuur, organisch, buitenactiviteiten en leren. Deelnemers hebben niet een duidelijk extern beeld van WoesteLand, maar denken dat WoesteLand gezien wordt als ietwat saai. De gemiddelde leeftijd van de geïnterviewde WoesteLand-deelnemers is 23 jaar; de meesten groeiden op in een stedelijke omgeving.

Afhakers (voormalige begeleiders)

De meeste geïnterviewde afhakers hebben een breed natuurbeeld. Ze waarderen WoesteLand om de ontspannen sfeer, het ontbreken van sociale druk en de acceptatie van elkaar. De mening over WoesteLand-activiteiten is positief, vooral werken in de natuur en reizen naar onbekende plekken worden gewaardeerd. Weekkampen hebben de voorkeur. Verhogen van het milieubewustzijn en de veranderende 'mind-set' zien zij als de belangrijkste bijdragen van WoesteLand aan de natuur. Redenen om te af te haken liggen in de andere prioriteiten (studie, werk, sport), persoonlijke relaties, leeftijd, te weinig deelnemers, en het afhaken van vrienden. De afhaker beleeft WoesteLand als gezellig, een beetje gek en sociaal. Zijn externe beeld is van een geitenwollensokkenclub. De geïnterviewde WoesteLand-afhaker is gemiddeld 23 jaar oud en groeide op in een stedelijke omgeving.

Niet betrokken jongeren ('referentiegroep')

De houding ten opzichte van natuur van de geïnterviewde jongeren die tot de referentiegroep behoren en dus nooit aan WoesteLand hebben deelgenomen, is positief. Het esthetische natuurbeeld overheerst bij deze groep: de natuur is om te ontspannen en te recreëren. De activiteiten van WoesteLand zijn goed, maar deze groep voelt weinig voor het werken in de natuur, dat eigen is aan de kampen. De voorkeur van niet-betrokken jongeren gaat uit naar weekendkampen. Ze beschouwen verhogen van het milieubewustzijn als belangrijkste bijdrage van WoesteLand aan natuur. Het beeld dat zij van WoesteLand hebben is dat van een geitenwollensokkenclub, actief, gezellig en plezier. Belemmeringen voor de niet-betrokken jongeren om deel te nemen aan de activiteiten van WoesteLand liggen in de perceptie dat het te veel werk is, het ontbreken van vrienden bij WoesteLand, gebrek aan belangstelling, gebrek aan informatie over WoesteLand en het ontbreken van tijd. De gemiddelde leeftijd van

de geïnterviewde niet-betrokken jongere lag op 24 jaar, de meesten groeiden op in een landelijke omgeving, en hebben een relatief hoog opleidingsniveau.

Samengevat

Het voorgaande overziend valt een aantal bevindingen op:

- Gevoelens van saamhorigheid wordt door een overgrote meerderheid van de ondervraagden genoemd.
- De ervaring van het behoren tot een groep, groepscohesie, aangename groeps sfeer, gezelligheid, acceptatie en plezier worden als zeer typerend voor WoesteLand beschouwd.
- WoesteLand lijkt ook in bepaalde opzichten uniek, enig in zijn soort te zijn; geïnterviewden refereren dan naar het beeld dat buitenstaanders hebben van WoesteLand van 'hippies' of een 'eco-minded' groep.
- Het sociale aspect bleek de belangrijkste reden te zijn waarom jonge mensen deelnemen aan de activiteiten van WoesteLand en ook terug blijven komen naar de kampen.
- Aan de andere kant kan een sterk familiegevoel van saamhorigheid onder de 'ervaren' kampgangers het lastig maken voor nieuwe deelnemers om een gelijkwaardige plek te veroveren. Dit kan een negatief effect hebben op hun motivatie om opnieuw deel te nemen.
- Een andersoortige belangrijke component van WoesteLand zijn haar activiteiten op milieugebied. Milieubewustzijn wordt door de geïnterviewden gezien als WoesteLands meest belangrijke bijdrage aan de natuur.
- De activiteiten in de natuur worden beschouwd als de tweede belangrijkste reden voor jonge mensen om deel te nemen aan WoesteLand en ook weer terug te komen.

4.4 Conclusies en aanbevelingen

4.4.1 Reflectie op de methode

Aan de gevolgde methode van onderzoek kleven een aantal beperkingen die effect kunnen hebben op de kwaliteit van de bevindingen. Ten eerste zijn alleen jongeren geïnterviewd die toestemden in opname van het gesprek op tape. Ten tweede had de ACT-groep geen toegang tot het databestand, waardoor de steekproeftrekking van deelnemers en afhakers is uitgevoerd door de opdrachtgever. Interviews met deelnemers en afhakers werden meestal uitgevoerd per telefoon of Skype, en niet face-to-face. Tot slot zijn de geïnterviewde niet-betrokken jongeren geselecteerd uit de onmiddellijke sociale kring van de onderzoekers, van wie de meesten hoger onderwijs volgen in Wageningen, en dus een 'groene' achtergrond hebben.

4.4.2 Zichtbaarheid van WoesteLand

Plaatsing van de bevindingen in het licht van de huidige PR-strategieën van WoesteLand, maakt duidelijk dat deze strategieën nogal zwak zijn. Promotionele materialen zijn van onvoldoende kwaliteit en kwantiteit; ze kunnen niet de duidelijke boodschap over het profiel van WoesteLand overbrengen, bieden geen heldere informatie over de typen activiteiten en benadrukken niet de sterkste 'selling points' van de organisatie. Bovendien wordt er geen onderscheid gemaakt in promotiemateriaal voor verschillende doelgroepen. WoesteLand is momenteel sterk afhankelijk van mond-tot-mondreclame en het vertrouwen dat 'een goed product zichzelf verkoopt'. Deze benadering werkt tot op zekere hoogte, maar heeft een beperkte aantrekkingskracht: mensen uit dezelfde sociale kring waar ook reeds betrokkenen bij WoesteLand zich in begeven. In dat opzicht is het een gemiste kans dat WoesteLand weinig investeert in samenwerking met andere organisaties binnen hetzelfde groene interesseveld; immers dat zou toegang kunnen geven aan het bereiken van nieuw publiek. Het potentieel van internet en haar reikwijdte om publiciteit te genereren, denk aan de sociale netwerken als Facebook en YouTube, is onderbenut. De zichtbaarheid van WoesteLand op populaire jeugdfestivals is laag en zou verbeterd kunnen worden. Geconcludeerd kan worden dat PR een grote zwakte is binnen de WoesteLand organisatie: deze moet verbeterd worden om haar positie te versterken en jongeren aan te trekken en te behouden.

Foto: Mariët Botman

Gelet op het voorgaande zijn een aantal algemene aanbevelingen geformuleerd, alle verband houdend met PR. Het zijn algemene aanbevelingen in de zin dat zij in de praktijk worden gebracht, ongeacht de koers die WoesteLand in de toekomst zou willen inslaan (zie scenario's, paragraaf 4.4.3):

- Verhoog de omvang van het bestaande promotiemateriaal (ansichtkaarten, posters, website, video's).
- Verbeter de kwaliteit van het promotiemateriaal (ansichtkaarten, posters, website, video's):
 - Geef aandacht aan de heldere boodschap over het profiel van WoesteLand.
 - Geef duidelijke informatie over de inhoud van de activiteiten.
 - Benadruk de sterkste 'selling points': het 'familiegevoel' en de aard van de activiteiten.
 - Differentieer in promotiemateriaal voor verschillende doelgroepen.
- Ontwikkel een structureel PR-beleid en formuleer een heldere strategie.
- Investeer in relatie tot mond tot mond-methoden in zo doeltreffend mogelijke kanalen: gebruik het potentieel van internet (sociale netwerken).
- Zoek samenwerking met andere organisaties binnen hetzelfde groene interesseveld met het oog op toegang tot nieuw publiek.
- Vergroot de zichtbaarheid tijdens populaire jeugdfestivals en andersoortige bijeenkomsten waar de doelgroep op afkomt.

4.4.3 Toekomstige scenario's

De belangrijkste motieven zijn gebruikt als scenario-thema's: gevoelens van saamhorigheid, en – in iets mindere mate relevant – uniciteit, acceptatie, activiteiten in de natuur en het verhogen van milieubewustzijn. Uit deze thema's zijn trends afgeleid die de basis vormen van de ontwikkeling van toekomstscenario's voor WoesteLand.

Het gevoel van saamhorigheid en het gevoel van acceptatie zijn samengevat in de eerste trend, waaraan de naam 'familiegevoel' is gegeven. Familiegevoel heeft betrekking op de ervaring van deelnemers geaccepteerd te worden om wie ze zijn in de 'familie' die WoesteLand is, en het ervaren van een gevoel van saamhorigheid tijdens het kamp.

De tweede trend houdt verband met activiteiten op het vlak van natuur en milieu en het daarmee verbonden unieke karakter van de kampen, en is omschreven als '*differentiatie van activiteiten*'. De trend heeft betrekking op de positie die WoesteLand beoogt om een zeer gedifferentieerd scala aan activiteiten aan kampdeelnemers aan te bieden, of dat zij gaat voor slechts een zeer beperkte keuze in activiteiten voor deelnemers om uit te kiezen.

De twee trends zijn vertaald naar twee assen voor de ontwikkeling van toekomstscenario's. Voor de trend familiegevoel geldt dat de bovenzijde van de verticale as een hoog familiegevoel vertegenwoordigt en de onderkant van de as een laag familiegevoel. Vergelijkbaar hiermee vertegenwoordigt de linkerkant van de horizontale as weinig activiteitsdifferentiatie, de rechterkant vertegenwoordigt een veel activiteitsdifferentiatie. Op deze manier ontstaat een assenstelsel met (vier) kwadranten, zie figuur 4.2.

Figuur 4.2 Scenarioraster gebaseerd op de trends familiegevoel en differentiatie van activiteiten.

Huidige situatie

WoesteLand is momenteel gesitueerd in het kwadrant rechtsboven van het scenarioraster (aangegeven met X). Zonder de huidige koers radicaal te veranderen, kan WoesteLand de doeltreffendheid van haar positie laten toenemen. Onderstaand worden aanbevelingen voor de twee trends onderscheiden die WoesteLand zou kunnen inzetten om haar huidige positie te versterken.

Aanbevelingen voor het verhogen van familiegevoel:

- **Leeftijdsgroepdifferentiatie:** activiteiten worden door oudere deelnemers soms ervaren als kinderachtig en raar. Dit zou kunnen samenhangen met de brede leeftijdsgroep van de doelgroep: 12-30 jaar. WoesteLand zou kunnen kiezen voor differentiatie in leeftijd door het opsplitsen van de doelgroep in meerdere leeftijdscategorieën met eigen kampen. Het is aannemelijk dat deelnemers hierdoor sneller gelijksoortige mensen treffen in de zin van een vergelijkbare levenssituatie. Een mogelijke indeling in leeftijdscategorieën zou zijn: 12-17 jaar, 18-25 jaar en 25-30 jaar.
- Maak gebruik van netwerken van vrienden en familie van deelnemers om nieuwe deelnemers aan te trekken. Dit kan in de praktijk worden gebracht via het organiseren van 'familie'-dagen of bijvoorbeeld een 'neem-een-vriend-mee-barbecue'.
- Inventariseer de mogelijkheden om mond-tot-mondbenaderingen effectief in te zetten voor PR-doelstellingen. Maak bijvoorbeeld meer gebruik van sociale netwerken (Facebook, Youtube, Hyves,...).
- Voorkom dat het hoge familiegevoel een belemmering voor nieuwkomers wordt om aansluiting te vinden in de groep. WoesteLand zou een breder scala aan kampen kunnen aanbieden, waarbij ook rekening wordt gehouden met het onderscheid tussen nieuwkomers en de 'harde kern'.

Aanbevelingen voor het verhogen van differentiatie van activiteiten:

- **Variëer tussen kampen:** kenmerkend voor WoesteLand is de focus op natuureducatie en activiteiten in de natuur. Toch zou de differentiatie aan activiteiten verbeterd kunnen worden. WoesteLand zou kunnen kiezen voor kampen met specifiek aandacht voor het werken in de natuur, educatie, vrije tijd of een andere specifieke focus.
- **Variëer binnen een kamp:** een andere manier om meer differentiatie in te brengen is differentiatie in het programma van een kamp, zodat deelnemers meer keuze in activiteiten hebben om aan deel te nemen.
- **Variëer in de kamplocatie:** kampen zouden op plekken kunnen worden georganiseerd die ver van de bewoonde wereld af liggen. Ook meer keuze in kampen in het buitenland zou een nuttige aanvulling zijn.
- **Variëer in het voorzieningsniveau:** verscheidenheid in faciliteiten tijdens kampen is een ander mogelijk punt om op te differentiëren.

Foto: Piet Jan Wippo

Naast de huidige situatie van WoesteLand zijn drie toekomstige scenario's geïdentificeerd. Onderstaand worden deze besproken. Daarbij zijn aanbevelingen geformuleerd voor WoesteLand die helpen bij het bereiken en versterken van deze koers.

Scenario 1: Sterk familiegevoel, weinig verschillende activiteiten

In het eerste scenario blijft familiegevoel een centraal onderdeel van de WoesteLand-kampen, maar wordt alleen een zeer smalle waaier aan activiteiten aangeboden. Een kans voor WoesteLand is te investeren in de bestaande familie- en vriendennetwerken. Deelnemers hebben meestal vrienden en families die dezelfde belangen hebben. Een andere kans voor WoesteLand is dat een mindere mate van diversificatie van activiteiten minder stress zal geven onder begeleiders, wat kan doorwerken in een meer duurzame betrokkenheid van begeleiders. Een bedreiging is dat mensen over het algemeen zoeken naar nieuwe ervaringen. Vasthouden aan een beperkt aantal activiteiten kan resulteren in ervaringen van verveling, waar nieuwe activiteiten juist worden gezien als spannend en positief. Een zwakte is verder dat het bieden van slechts een beperkt aantal activiteiten kan leiden tot demotivatie onder de deelnemers.

Aanbevelingen voor scenario 1:

- Zorg ervoor dat het 'standaard kampaanbod' voldoende sociale activiteiten omvat om de groepscohesie te creëren.
- Houd (potentiële) begeleiders gemotiveerd, nu zij minder mogelijkheden hebben om zich via activiteiten te onderscheiden. Zorg voor andere mogelijkheden om zich te uiten. Kies bijvoorbeeld voor een 'standaard activiteitenprogramma' met ruimte voor het creëren van een nieuwe activiteit.
- Om te voorkomen dat deelnemers van bepaalde leeftijden c.q. levensfasen weinig feeling met WoesteLand hebben, zal het PR-materiaal verschillende leeftijdsfasen moeten reflecteren. Dit kan potentiële oudere deelnemers het idee geven dat de kampen niet alleen voor tieners bedoeld zijn, maar in feite voor alle jongeren (tussen 12-30 jaar).
- WoesteLand zou zich moeten profileren als uniek in vergelijking tot concurrerende groene kamporganisaties. Hiermee voorkomt zij dat (potentiële) deelnemers makkelijk overstappen naar het concurrerend kampaanbod.
- Binnen het kamp moet al het mogelijke worden gedaan om nieuwkomers te laten integreren in de bestaande 'familie'.

Scenario 2: Laag familiegevoel, veel activiteiten

Dit scenario kenmerkt zich door een grote diversiteit aan activiteiten, en een laag familiegevoel. Een voordeel in dit scenario is dat de motivatie van huidige deelnemers behouden zal blijven door de hoge diversiteit aan activiteiten, en zelfs nieuwe deelnemers zal aantrekken. Het creëert mogelijkheden van het aantrekken van een groot aantal deelnemers uit een meer gevarieerde groep. De verscheidenheid aan activiteiten zal ook ruimte geven aan begeleiders om nieuwe activiteiten op te zetten, een aspect dat momenteel zeer wordt gewaardeerd. Bovendien past binnen dit scenario meer samenwerking met andere natuur- en jongerenorganisaties, wat een andere bron voor het realiseren van meer nieuwe deelnemers kan zijn. Een mogelijk risico van deze aanpak is echter dat de gezelligheid en saamhorigheid die momenteel ervaren wordt zal afnemen. Dit kan een negatieve invloed hebben op het plezier dat deelnemers aan het kamp beleven, en daarmee op de motivatie om zich opnieuw in te schrijven.

Aanbevelingen voor scenario 2:

- Ontwikkel kampen met speciale thema's. Denkbaar zijn een boomhakkamp, een zeilkamp en een 'natuurbeheerkamp over de grenzen'.
- Creëer een aanbod aan activiteiten dat deelnemers van verschillende leeftijd aanspreekt, zoals een 'strijd tussen de geslachten' voor jongere deelnemers, en 'aardewandelingen' voor oudere deelnemers.
- Verhoog het aantal deelnemers per kamp, zodat een diversiteit aan activiteiten redelijkerwijs mogelijk is, zonder het risico te lopen dat iedereen individueel zijn eigen ding gaat doen.
- Om de druk op de begeleiders te verlagen zouden deelnemers betrokken moeten worden in het proces van het creëren van nieuwe activiteiten en het uitvoeren van deze. Dit is ook een manier om nieuwe begeleiders aan te trekken.
- Maak de verschillen tussen kampen en doelgroepen expliciet in PR-materiaal. Maak helder dat de activiteiten divers zijn en de verschillende leeftijdsfasen (tussen 12 -30 jaar) aanspreken.
- Geef deelnemers een keuze in activiteiten waaraan zij kunnen deelnemen en geef hen de mogelijkheid om te komen met nieuwe ideeën, die zij kunnen uitvoeren kunnen als andere deelnemers interesse tonen.

Scenario 3: Laag familiegevoel, weinig verschillende activiteiten

Dit scenario duidt op weinig diversiteit aan activiteiten en een laag familiegevoel. Dit scenario wordt voor WoesteLand niet nader uitgewerkt, omdat het wordt beschouwd als een stap terug ten opzichte van de huidige situatie. Daarom is de algemene aanbeveling aan WoesteLand om deze richting niet op te gaan.

5 Conclusies en aanbevelingen

Het hoofddoel van het onderzoek is inzicht verkrijgen in de langetermijnevolgen van deelname aan WoesteLand-zomerkampen voor het welzijn en de levenshouding van deelnemers. Een ander doel is om inzicht te verkrijgen in de motieven die de afgelopen vijftig jaar een rol hebben gespeeld in de beslissing van jongeren om deel te nemen aan de kampen. De inzichten kunnen worden benut om effectief met potentiële deelnemers te communiceren. Ook geeft het onderzoek inzicht in de herinneringen en ervaringen van de oud-deelnemers: wat maakte de kampen voor hen speciaal, wat vonden ze er, en wat is ze bijzonder bijgebleven? Ook inzicht daarin geeft aanknopingspunten voor de communicatie met potentiële deelnemers. Effectieve communicatie helpt om er ervoor te zorgen dat de belangstelling voor WoesteLand de komende jaren op peil blijft. Het verkennen van verschillende toekomstscenario's biedt inspiratie voor de toekomstige koers van WoesteLand, zowel voor de inhoud en opzet van de kampen als voor de communicatiestrategie.

Vooraf zijn twee kanttekeningen op hun plaats. Ten eerste bestaat er de mogelijkheid dat de resultaten gekleurd zijn door zelfselectie, een bekend probleem bij het afnemen van enquêtes (zoals in ons onderzoek de 'online survey'. Het kan zijn dat alleen deelnemers met positieve ervaringen en herinneringen de internetvragenlijst hebben ingevuld. Hierdoor kunnen de resultaten vertekend en niet representatief zijn. Een tweede hieraan gerelateerd maar nog wat fundamenteeler probleem is dat mensen die kiezen om mee te doen aan WoesteLand er waarschijnlijk al een bepaalde milieu-vriendelijke/alternatieve levensstijl op nahouden. Ook dit zou hun huidige levensinstelling kunnen verklaren, deelname aan WoesteLand hoeft hier geen causale invloed op gehad te hebben. Het gaat in dit onderzoek dus niet om causale relaties, maar om de interpretatie van de deelnemers zelf: hoe hebben zij WoesteLand ervaren en hoe beoordelen zij zelf de invloed van WoesteLand op hun leven. Ook waar statistische samenhangen zijn nagegaan, kunnen deze niet oorzakelijk worden geïnterpreteerd.

Invloed van WoesteLand op de lange termijn

Voor vrijwel alle respondenten is WoesteLand belangrijk geweest. Sommigen spreken zelfs van een levenswending. Het effect verloopt grofweg via vier richtingen: (1) persoonlijke groei, (2) sociale netwerk, (3) milieubewust handelen en (4) groene carrière. Persoonlijke groei slaat op het vormende karakter dat betrokkenheid bij WoesteLand heeft gehad, met name in de periode van actief zijn als groepsleider. Sommige deelnemers groeiden uit van onzekere, stille en teruggetrokken jongeren, naar persoonlijkheden die moeiteloos voor een groep durfden te staan en mensen geboeid konden houden. Dit werkte door in de professionele carrière: de opgedane vaardigheden en de passie voor het werken met mensen vormden het zetje om ook in het beroepsleven keuzes in deze richting te maken. In sociaal opzicht was het kamp ook van belang: vrienden voor het leven werden gemaakt en opvallend veel deelnemers vonden hun levenspartner tijdens een kamp. Milieubewust handelen heeft betrekking op het bewust maken van keuzes in het leven, en voor sommigen ook in het weinig belang hechten aan materiële zaken.

De meeste WoesteLanders hebben een sterke binding met natuur en hebben een levensstijl waarin natuur en milieu belangrijk zijn. Gemiddeld genomen komen ze redelijk vaak in de natuur. Ze zijn ook veel vaker lid van natuurorganisaties dan de gemiddelde Nederlander. Hoewel de meesten voor Natuurmonumenten hebben gekozen, is ook een relatief groot deel lid van het IVN. Bij behoorlijk veel respondenten heeft deelname aan WoesteLand invloed gehad op de opleidingskeuze en beroepskeuze. Ook hebben zij een overwegend milieubewuste levensstijl, en geven die ook door aan hun kinderen: maar liefst 95% geeft aan dat de deelname aan WoesteLand van invloed is geweest op de manier waarop de kinderen worden opgevoed. WoesteLanders geven kennis over natuur en natuurervaringen door aan hun kinderen.

Herinneringen en topervaringen

In de herinnering van de respondenten staan de WoesteLand-kampen voor plezier, gezelligheid en humor. Men voelt zich er veilig en gewaardeerd. Men was onder gelijkgestemden, en voor sommigen had dat een grote impact: voor het eerst in hun tienertijd hadden zij het gevoel zichzelf te kunnen zijn, geaccepteerd te worden om wie ze waren. Dat in combinatie met het werken in de natuur en de bijzondere locaties van de kampen, maakte deelname aan WoesteLand tot een indrukwekkende ervaring.

Circa de helft van de respondenten benoemde een topervaring, opgedaan tijdens een WoesteLand-kamp, veelal op het eerste kamp. Het natuurbeheerwerk kon een gebeurtenis tot topervaring maken, met name vanwege de intensiteit van het opgaan in de natuur. Ook gevoelens van schrik, angst en spanning die omsloegen in plezier maakten gebeurtenissen tot topervaringen. De intensiteit van topervaringen blijkt groot: het waren verpletterende en overweldigende ervaringen.

Beweegredenen om mee te doen

Grofweg zijn er drie typen motieven:

- natuur;
- gezelligheid & sociale contacten;
- prijs.

Belangrijke redenen om voor de voor de eerste keer mee te gaan met WoesteLand zijn: meer over de natuur leren, werken in de natuur, nieuwe mensen leren kennen, op zoek zijn naar gelijkgestemden en fysiek bezig zijn. Soms speelde ook de pragmatische reden: 'het was een goedkope vakantie'. Vaak waren ouders de drijvende kracht achter de eerste deelname aan WoesteLand. Maar ook was WoesteLand voor veel deelnemers een goede gelegenheid om voor het eerst zonder ouders op vakantie te gaan. Bij tweede (of meer) keer deelname zien we verschuivingen in redenen. Het op zoek zijn naar gelijkgestemden blijkt nog belangrijker, daarnaast zijn 'het willen leven naar eigen idealen', en 'mijn vrienden gingen ook mee' nog belangrijker geworden. Kennelijk zijn de vriendschappen die ontstaan zijn tijdens WoesteLand belangrijk geworden als reden om te blijven deelnemen.

Samenhang tussen motieven en ervaringen

De volgende bevindingen zijn interessant voor de communicatiestrategie:

- Respondenten die willen leren over natuur hechten sterker aan een gedegen organisatie en goede opleiding van begeleiders dan respondenten die minder aan dit motief hechten.
- Hoe sterker het motief leren over natuur bij een respondent aanwezig is, des te belangrijker zijn de natuurgerelateerde kenmerken (a) het gevoel dat je nuttig werk verricht, (b) unieke natuurervaringen opdoen en (c) een voldaan gevoel na afloop.
- Het motief fysiek bezig zijn hangt positief samen met het belang dat een respondent hecht aan nuttig werk verrichten en moe zijn na afloop.
- Het motief goedkope vakantie hangt positief samen met het belang dat een respondent hecht aan doen wat thuis niet mag.

Er kunnen vier subgroepen worden onderscheiden:

1 *Gedeelde idealen* (n=51)

Mensen in deze groep hechten het meest belang aan de WoesteLand-kenmerken 'geaccepteerd worden om wie je bent' en 'je thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling'. Zij hebben een hoge offerbereidheid voor natuur en milieu. Het element fysieke inspanning speelt bij deze groep minder sterk dan bij andere groepen.

2 *Gezelligheid voor een leuke prijs* (n=6)

Vriendschappen voor het leven opdoen is belangrijker voor hen dan voor de andere groepen. Respondenten uit deze subgroep hebben samen met de Subgroep Gedeelde idealen het minst op met het leveren van fysieke inspanning en ook hun offerbereidheid voor natuur is het laagst.

3 *Eén met natuur* (n=19)

Voor deze groep is bezig zijn in de natuur het belangrijkste. Sociale motieven spelen veel minder sterk. Opvallend is verder de relatief lage offerbereidheid: natuurmensen zijn het minst van alle groepen bereid om een hoge prijs voor consumptiegoederen te betalen wanneer dat het milieu ten goede komt. Het gaat deze groep vooral om het plezier dat zij er zelf aan beleven.

4 *Combinatie van motieven* (n=61)

De groep heeft veel overeenkomsten met de subgroep Gedeelde idealen, behalve op het punt van het leveren van fysieke inspanning. Voor deze groep ligt de sleutel tot het succes van WoesteLand in de combinatie van natuuractiviteiten en sociale activiteiten.

Toekomstscenario's

Twee trends samenhangend met de motieven van respondenten om mee te doen aan WoesteLand vormden de basis voor toekomstscenario's: 'familiegevoel' en 'differentiatie van activiteiten'. Familiegevoel refereert aan de ervaring geaccepteerd te worden om wie ze zijn in de 'familie' die WoesteLand is en het ervaren van een gevoel van saamhorigheid tijdens het kamp. De tweede trend houdt verband met activiteiten op het vlak van natuur en milieu en het daarmee verbonden unieke karakter van de kampen. Beide trends kunnen op een hoog en laag niveau zitten, waardoor vier verschillende combinaties ontstaan, ofwel vier scenario's. De huidige situatie kenmerkt zich door een hoog familiegevoel en een lage differentiatie in activiteiten. Leerpunten uit de scenario's zijn:

Familiegevoel

Het sterke familiegevoel is een sterk punt dat goed benut kan worden in de communicatiestrategie, maar voorkomen moet worden dat het een belemmering voor nieuwkomers vormt om aansluiting te vinden in de groep. Binnen het kamp moet al het mogelijke gedaan worden om nieuwkomers erbij te betrekken.

Differentiatie

WoesteLand zou kunnen kiezen voor differentiatie in leeftijd door het opsplitsen van de doelgroep in verschillende leeftijdscategorieën met eigen kampen, bijvoorbeeld 12-17 jaar, 18-25 jaar en 25-30 jaar. Creëer een aanbod aan activiteiten dat deelnemers van verschillende leeftijd aanspreekt, zoals een 'strijd tussen de geslachten' voor jongere deelnemers, en 'aardewandelingen' voor oudere deelnemers. WoesteLand kan ook op inhoud differentiëren, door te kiezen voor kampen met specifiek aandacht voor het werken in de natuur, educatie, vrije tijd of een andere specifieke focus. Denkbaar zijn een boomhakkamp, een zeilkamp en een 'natuurbeheerkamp over de grenzen'. Geef deelnemers een keuze in activiteiten waaraan zij kunnen deelnemen en geef hen de mogelijkheid om te komen met nieuwe ideeën, die zij kunnen uitvoeren kunnen als andere deelnemers interesse tonen. Een andere manier om meer differentiatie in te brengen is differentiatie in het programma van een kamp, zodat deelnemers meer keuze in activiteiten hebben om aan deel te nemen. Of varieer in de kamplocatie: kampen zouden op plekken kunnen worden georganiseerd die ver van de bewoonde wereld af liggen. Een andere mogelijkheid is om meer kampen in het buitenland te organiseren.

Effectieve communicatie naar potentiële deelnemers

Op basis van de inzichten uit het onderzoek kunnen we verschillende suggesties geven voor een effectieve communicatiestrategie, gericht op het werven van deelnemers:

- Buit het sterke familiegevoel uit. Maak gebruik van netwerken van vrienden en familie van deelnemers om nieuwe deelnemers aan te trekken. Dit kan in de praktijk worden gebracht via het organiseren van 'familie'-dagen of bijvoorbeeld een 'neem-een-vriend-mee-barbecue'.
- Inventariseer de mogelijkheden om mond-tot-mondbenaderingen effectief in te zetten voor PR-doeleinden. Maak bijvoorbeeld meer gebruik van sociale netwerken (Facebook, Youtube, Hyves,...).
- Verruim het aanbod van het bestaande promotiemateriaal (ansichtkaarten, posters, website, video's) en verbeter de kwaliteit ervan, en differentieer in promotiemateriaal voor verschillende doelgroepen.
- Zoek samenwerking met andere organisaties binnen hetzelfde groene interesseveld met het oog op toegang tot nieuw publiek.
- Vergroot de zichtbaarheid tijdens populaire jeugdfestivals en andersoortige bijeenkomsten waar de doelgroep op afkomt.
- Geef een heldere boodschap af over het profiel van WoesteLand en geef duidelijke informatie over de inhoud van de activiteiten.
- Benadruk de sterkste 'selling points': het 'familiegevoel', het gezamenlijk werken in de natuur, de bijzondere locaties... en wellicht ook de goedkope vakantie.
- Vermijd het 'geitenwollensokken' imago.

-
- Voor de meeste deelnemers is WoesteLand niet alleen een puur-natuur ervaring, maar juist ook een hele belangrijke sociale ervaring.
 - WoesteLand spreekt verschillende typen deelnemers aan. Spits de communicatie toe op de combinaties van motieven en ervaringen bij verschillende subgroepen:
 - Gedeelde idealen: gelijkgestemden ontmoeten en offers brengen voor natuur
 - Gezelligheid tegen leuke prijs: vrienden voor het leven maken.
 - Eén met de natuur: lekker bezig zijn in de natuur.
 - Combinatiegroep: gelijkgestemden ontmoeten en lekker bezig zijn in de natuur.
 - Benadruk de gedegen organisatie van WoesteLand en goede opleiding van de begeleiders in de communicatie die gaat over leren van natuur.
 - Koppel fysiek bezig zijn aan nuttig werk verrichten en moe zijn na afloop.
 - Koppel leren over natuur aan nuttig werk verrichten, unieke natuurervaringen opdoen en een voldaan gevoel na afloop.
 - Koppel de goedkope vakantie aan doen wat thuis niet mag.
 - Topervaringen blijven een leven lang bij. Buit 'de verpletterende ervaring' uit in de communicatie.
 - Vergeet de ouders niet: een deel van de deelnemers komt WoesteLand op het spoor via de ouders.

Tot slot

De respondenten zijn heel positief over hun ervaringen met WoesteLand. Dat is een sterke troefkaart. IVN heeft met WoesteLand goud in handen. Het enthousiasme van WoesteLanders weerlegt de stelling, die vaak wordt gehoord, dat jongeren van deze leeftijd geen belangstelling hebben voor natuur. WoesteLand biedt naast de natuurervaring ook een sociale ervaring, en die combinatie werkt goed bij deze doelgroep. De resultaten van het onderzoek kunnen ook worden gebruikt om IVN te laten zien hoe enthousiast WoesteLanders zijn, en welke impact WoesteLand heeft (gehad) op hun verdere leven: Ze hebben en houden hart voor de natuur. Dit uit zich in opleidings- en beroepskeuze, in levensstijl en in de opvoeding die zij hun kinderen geven. Daarmee werkt het door naar de volgende generaties. Een relatief groot deel van WoesteLanders wordt lid van een natuurorganisatie. Daarmee is WoesteLand een mooie kweekvijver voor vrijwilligers voor natuur, ook voor IVN.

6 Literatuur

Van den Berg, A.E. & E. de Hek (2009). Groene kansen voor de jeugd: stand van zaken onderzoek jeugd, natuur en gezondheid. Alterra-brochure. Alterra Wageningen UR, Wageningen. 60 pp.

Van den Berg, M., T. Hofmeester, L. Margaryan, L. Oyarzum, A. Roelofs, B. Stikvoort & B. Wondmagegn (2011). *WoesteLand Nature Youth Camps; a study into motivations of young people to participate in WoesteLand*. Academic Consultancy Training Report YMC-60809. Wageningen University, Wageningen. 76 pp.

Bijlage 1

Programma workshop natuurervaringen

Workshop natuurervaringen: wat doet dat met je?

Doel

Het doel van deze workshop is met elkaar te praten over de impact van jeugdervaringen met natuur op je verdere leven. De workshop bestaat uit zes gespreksrondes, waarin je herinneringen ophaalt over je jeugdervaringen met natuur en je activiteiten bij de WVK/WoesteLand.

Ronde 1: Introductie

Iedereen stelt zichzelf kort voor en beantwoordt de volgende vragen over de rol van de natuur in zijn/haar kinder- en tienerjaren.

- *Hoe heet je, wat is je leeftijd, en waar ben je opgegroeid?*
- *Hoe zag de omgeving waar je bent opgegroeid eruit: landelijk of stedelijk, was er veel/weinig groen/natuur, was er een tuin bij het huis?*
- *Was je een 'natuurkind', speelde je vaak buiten, of zat je liever binnen?*
- *Stimuleerden je ouders/opvoeders je om de natuur in te gaan, namen ze je mee, of was hier weinig aandacht voor?*

Ronde 2: Topervaring met natuur

In deze ronde krijg je de gelegenheid om te vertellen over een indrukwekkende ervaring in of met de natuur die je in je jeugd of jonge jaren (tot 30 jaar) hebt meegemaakt, en die je altijd is bijgebleven. De ervaring kan, maar hoeft niet, te hebben plaatsgevonden tijdens een zomerkamp van de WVK/WoesteLand.

Ga in je herinnering terug naar de ervaring, en geef een zo nauwkeurig mogelijke beschrijving van wat er precies gebeurde. Bespreek daarbij zo mogelijk de volgende aspecten:

- *Wanneer vond de ervaring plaats, hoe oud was je?*
- *Waar was het, wat gebeurde er, was je alleen, of met anderen?*
- *Hoe voelde je je, welke emoties gingen er door je heen?*
- *Was de ervaring alleen maar positief, of was het ook een beetje eng of gevaarlijk?*
- *Denk je nog vaak terug aan die ervaring? Wat voel je dan?*

Als je niet zo snel een topervaring te binnen schiet, wacht dan eerst even de verhalen van de anderen af. Wellicht maakt dit herinneringen los. Het kan ook zijn dat je echt nog nooit een topervaring in of met de natuur hebt meegemaakt. Geef dit dan gewoon aan.

Ronde 3: Kennismaking met de WVK/WoesteLand

- *Hoe ben je in aanraking gekomen met de WVK/WoesteLand? Via vrienden, ouders, of op andere wijze?*
- *Hoe vaak ben je mee geweest op zomerkamp, in welke periode was dat? Ben je nu nog actief in de organisatie?*
- *Wat waren de belangrijkste redenen om mee te gaan op zomerkamp? Ging het je vooral om het werken in de natuur, of om de gezelligheid/sociale contacten?*
- *Heb je in je jeugd/jonge jaren ook deelgenomen aan activiteiten van andere natuurorganisaties, zoals NJN of scouting? Zo ja, wat is volgens jou het verschil tussen deze organisaties en WoesteLand?*

Ronde 4: Herinneringen aan de WVK/WoesteLand

- Geef in een paar steekwoorden aan hoe jij je de zomerkampen herinnert.
- Beschrijf een gedenkwaardige gebeurtenis die plaatsvond tijdens een zomerkamp, en geef (indien mogelijk) aan waarom deze gebeurtenis voor jou een speciale plek in je herinnering heeft.
- Heb je ook negatieve herinneringen aan de zomerkampen? Zijn er zaken/elementen die je minder leuk vond?

Ronde 5: Gevolgen zomerkampen voor je verdere leven

- Hoe belangrijk is de WVK/WoesteLand voor jou (geweest)? Geef een cijfer van 1 (helemaal niet belangrijk) tot 10 (heel erg belangrijk).
- Waarom is de WVK/WoesteLand voor jou wel/niet belangrijk?
- Denk je dat je anders in het leven staat door deelname aan de WVK/WoesteLand? Zo ja, kun je dat toelichten? En: op welke manier komt dat tot uiting in de keuzes die je maakt in je dagelijkse handelen?
- Stel dat je nooit had meegedaan aan de zomerkampen, had je leven er dan anders uit gezien?
- Wat zijn volgens jou de belangrijkste 'werkzame ingrediënten' van de WVK/WoesteLand? Wat maakt dit programma tot een succes?

Ronde 6: Evaluatie workshop

- Hoe vond je het om met anderen over je persoonlijke ervaringen te spreken?
- Vond je het makkelijk of moeilijk om te doen?
- Wat prikkelde jou in het horen van de ervaringen van anderen: wat vond je herkenbaar?
- Heeft de workshop jou persoonlijk iets opgeleverd?

Bijlage 2

Online survey (Internetvragenlijst)

Aankondigingsmail, verstuurd op 17 november 2011

To: jaapsjapio@hotmail.com

Subject: Onderzoek over de WVK

From: 50jaar@woesteland.nl

Date: Thu, 17 Nov 2011 22:03:45 +0100

Beste WVKer/WoesteLander,

Het is nog steeds 2011, dus we vieren nog steeds ons 50-jarig jubileum. In mei was er de geweldige reünie met honderden mensen die de afgelopen 50 jaar actief geweest zijn. Tijdens deze reünie kwamen allerlei verhalen naar boven, bijvoorbeeld tijdens de populaire workshop 'wetenschappelijk onderzoek'. Uit deze workshops bleek al dat deelname aan WVK/WoesteLand een grote invloed kan hebben op de rest van je leven.

Het onderzoek dat we toen begonnen gaat nog verder. Daarom deze mail.

Want om meer inzicht te krijgen in wat de WVK/WoesteLand voor mensen kan betekenen, heeft onderzoeksinstituut Alterra samen met de Wetenschapswinkel van Wageningen UR een vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijst versturen we aan alle WVK-ers en WoesteLanders. Door middel van de vragenlijst proberen we een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de beweegredenen, ervaringen en de effecten die de WVK/WoesteLand op iedereen gehad heeft. Met deze informatie hopen we ook in de toekomst jonge mensen te kunnen blijven inspireren om actief te worden bij WoesteLand.

Je kunt de vragenlijst openen door te klikken op de volgende link: [vragenlijst WoesteLand](http://fppvu.qualtrics.com/SE/?SID=SV_2hFVUXCiwadEsBK)
Of door te surfen naar: http://fppvu.qualtrics.com/SE/?SID=SV_2hFVUXCiwadEsBK

Het invullen neemt ongeveer 25 minuten in beslag. Voor het onderzoek is het natuurlijk super belangrijk dat zoveel mogelijk mensen dit doen. Natuurlijk hopen we op je spontane medewerking, maar om het extra aantrekkelijk te maken verloten we onder de deelnemers een kadobon van 50 euro. Dus reageer snel! De enquête sluit eind december.

Alvast heel erg bedankt,
Onderzoeksteam WoesteLand
Alterra Wageningen UR
Wageningen UR, Wetenschapswinkel

Welkom!

Deze vragenlijst maakt deel uit van een onderzoek van Alterra en de Wetenschapswinkel van Wageningen UR naar de lange termijn gevolgen van deelname aan de de WVK (het tegenwoordige WoesteLand).

De vragenlijst bevat vragen over vijf onderwerpen:

1. Jouw betrokkenheid bij de WVK/WoesteLand
2. Jouw mening over de WVK/WoesteLand
3. De betekenis van de WVK/WoesteLand voor jouw leven
4. Natuurhouding en ervaringen
5. Persoonlijke achtergrond, welzijn en gezondheid

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 25 minuten. Nadat je de vragenlijst voor het eerst hebt geopend heb je nog een week lang de tijd om deze (op dezelfde computer) af te ronden.

Vragen met een * moeten verplicht worden beantwoord. Als het antwoord van je keuze er niet bij zit, kies dan het antwoord dat het dichtst in de buurt komt.

De antwoorden zullen strikt anoniem en vertrouwelijk worden verwerkt. De resultaten zullen via de website van WoesteLand bekend worden gemaakt. Onder de deelnemers wordt een kadobon van 50 euro verloot.

Veel succes en alvast bedankt voor je medewerking!

Deel 1: Betrokkenheid bij de WVK/WoesteLand

Hoeveel jaar ben je in totaal actief geweest bij de WVK/Woesteland?*

- 1 - 2 jaar
- 3 - 5 jaar
- 6 - 10 jaar
- meer dan 10 jaar

In welke periode ben je actief geweest bij de WVK/Woesteland? *Als je het niet exact weet, maak dan een schatting.*

Van
Tot

Hoeveel keer heb je ALS DEELNEMER meegedaan aan de volgende activiteiten? *Als je het niet exact weet, maak dan een schatting*

	0x	1x	2x	3x	4x	5x	> 5x
Zomerkampen/ werkweekenden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kaderkampen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionale activiteiten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hoeveel keer heb je ALS BEGELEIDER meegedaan aan de volgende activiteiten? *Als je het niet exact weet, maak dan een schatting*

	0x	1x	2x	3x	4x	5x	> 5x
Zomerkampen/ werkweekenden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kaderkampen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionale activiteiten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Heb je in het bestuur van de WVK/WoesteLand gezeten?*

- nee
- ja

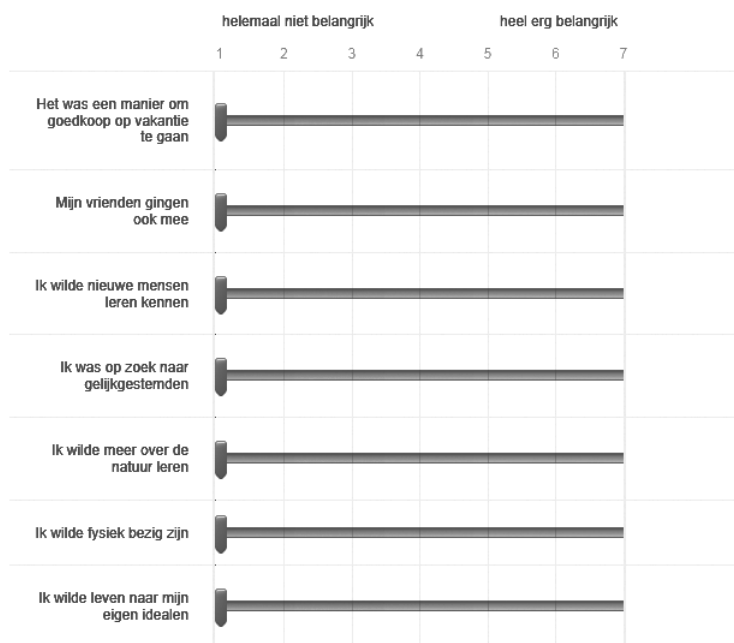
In welke periode heb je in het bestuur gezeten?

Van
Tot

Hoe ben je in aanraking gekomen met de WVK/WoesteLand?* *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Op aanraden van ouders/verzorgers
- Op aanraden van andere familieleden
- Op aanraden van vrienden/klasgenoten
- Na het zien van een poster/flyer op school
- Na het zien van een poster/flyer ergens anders, namelijk:
- Na het lezen van een artikel in krant/tijdschrift
- Na het horen van een reclamespotje op de radio
- Na het lezen van informatie op de website/internet
- Anders, namelijk:
- Kan ik me niet meer herinneren

Hoe belangrijk waren voor jou de onderstaande redenen om voor de eerste keer mee te gaan met de WVK/WoesteLand?*
Je kunt antwoorden door het schuifje te verslepen of door op de balk op de juiste plek te klikken.

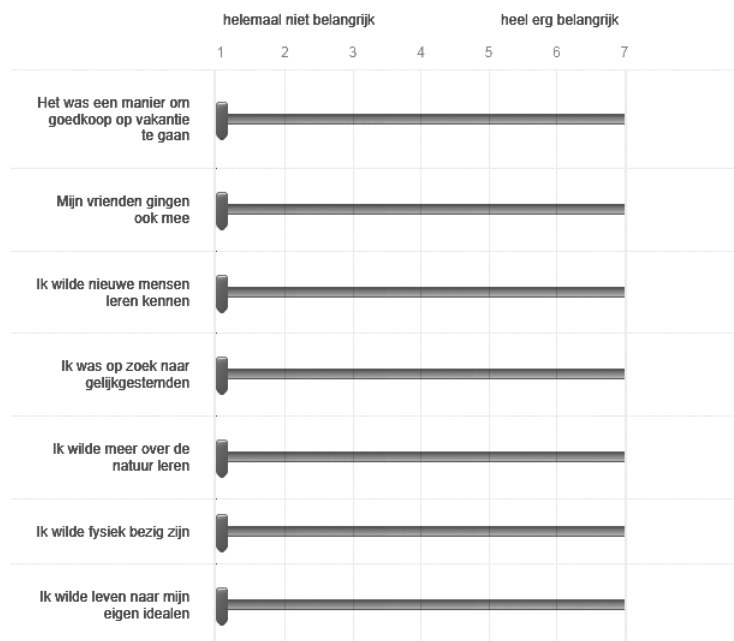

Waren er nog andere redenen om voor het eerst mee te gaan met de WVK/WoesteLand?*

- nee
- ja

Omschrijf je reden(en)

Je bent langer dan 2 jaar actief geweest bij de WVK/Woesteland. Hoe belangrijk waren voor jou de onderstaande redenen om actief te blijven bij de WVK/Woesteland?*

Omschrijf je reden(en)

Deel 2: Evaluatie WVK/WoesteLand

Hoe heb je je deelname aan de WVK/Woesteland ervaren?*

Geef van de volgende aspecten aan in hoeverre je vindt dat ze typerend zijn voor de WVK/Woesteland, en in hoeverre ze voor jou belangrijk zijn (of waren)*

	Typerend voor WVK?				Belangrijk voor jou?			
	Niet	Enigszins	Nogal	Zeer typerend	Niet	Enigszins	Nogal	Zeer belangrijk
Buiten zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fysieke inspanning leveren/zwaar werk doen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Op plekken komen waar je anders niet zou komen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het gevoel hebben dat je nuttig werk verricht	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Unieke natuurervaringen opdoen (opgaan in de natuur/ verwondering/ besef van rijkheid)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Geaccepteerd worden om wie je bent, niet om hoe je eruit ziet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

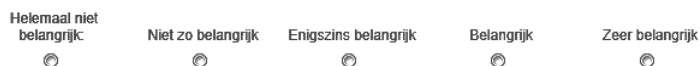
Op plekken komen waar je anders niet zou komen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het gevoel hebben dat je nuttig werk verricht	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Unieke natuurervaringen opdoen (opgaan in de natuur/ verwondering/ besef van rijkheid)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Geaccepteerd worden om wie je bent, niet om hoe je eruit ziet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen leren kennen die je anders nooit zou ontmoeten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vriendschappen voor het leven opdoen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vrijheid ervaren/relaxedheid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Groepsgevoel ervaren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voor en door jonge mensen georganiseerd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Doen wat thuis niet mag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moe zijn na afloop/ intensief	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een voldaan gevoel na afloop	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een gedegen organisatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Begeleiders worden goed opgeleid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Welke drie aspecten van de WVK/WoesteLand zijn voor jou het meest belangrijk (geweest)?* Kies de drie belangrijkste aspecten.

☐ Buiten zijn	☐ Je thuis voelen bij mensen met dezelfde levensinstelling	☐ Doen wat thuis niet mag
☐ Fysieke inspanning leveren/zwaar werk doen	☐ Mensen leren kennen die je anders nooit zou ontmoeten	☐ Moe zijn na afloop/ intensief
☐ Op plekken komen waar je anders niet zou komen	☐ Vriendschappen voor het leven opdoen	☐ Een voldaan gevoel na afloop
☐ Het gevoel hebben dat je nuttig werk verricht	☐ Vrijheid ervaren/relaxedheid	☐ Een gedegen organisatie
☐ Unieke natuurervaringen opdoen	☐ Groepsgevoel ervaren	☐ Begeleiders worden goed opgeleid
☐ Geaccepteerd worden om wie je bent, niet om hoe je eruit ziet	☐ Voor en door jonge mensen georganiseerd	

Deel 3: Effecten WVK/WoesteLand op je verdere leven

Hoe belangrijk is/was de WVK/Woesteland voor jou destijds (of momenteel als je nog steeds actief bent)?*

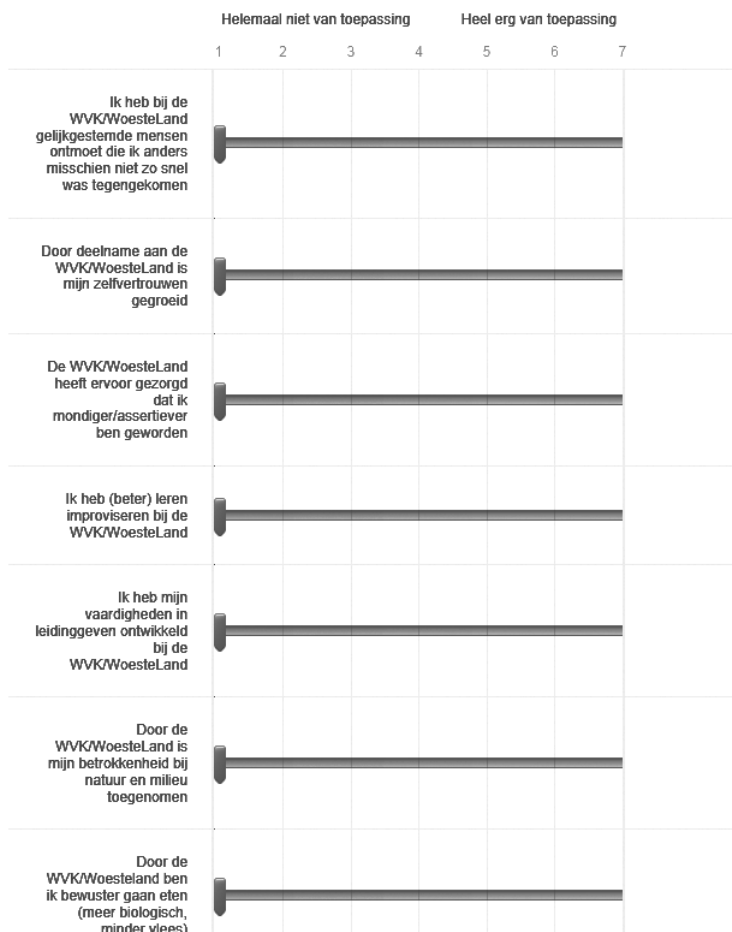
Hoe groot is het effect van de WVK/Woesteland op jouw leven geweest?*

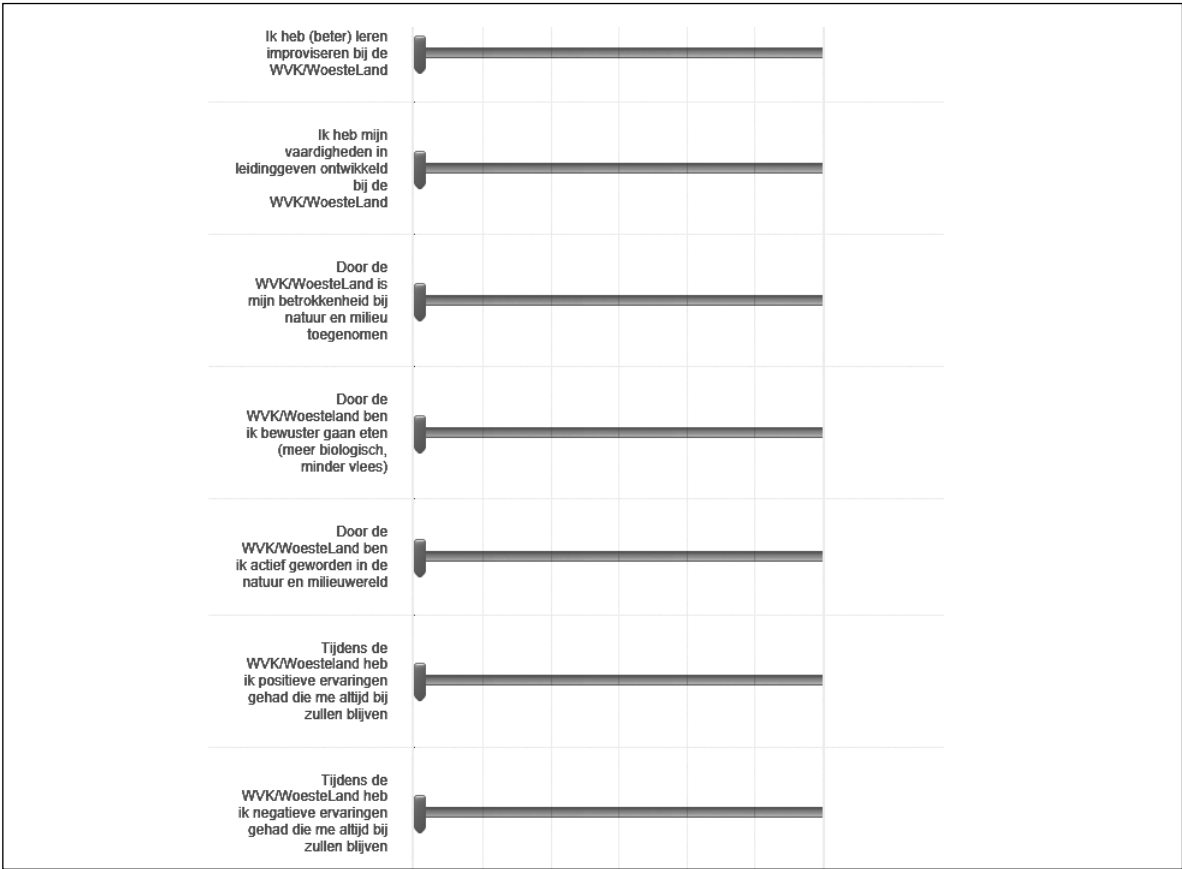

Welke van onderstaande uitspraken over de WVK/Woesteland zijn op jou van toepassing? * Meerdere antwoorden mogelijk

- Ik heb er mijn huidige partner ontmoet
- Ik heb er een vorige partner ontmoet
- Ik heb er vrienden voor het leven gevonden
- Ik ben er vegetariër geworden en/of gebleven
- Geen van deze uitspraken is op mij van toepassing

In hoeverre zijn de onderstaande uitspraken op jou van toepassing?*

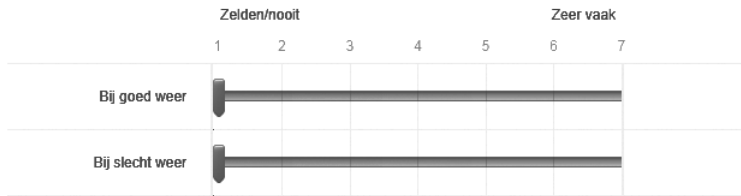

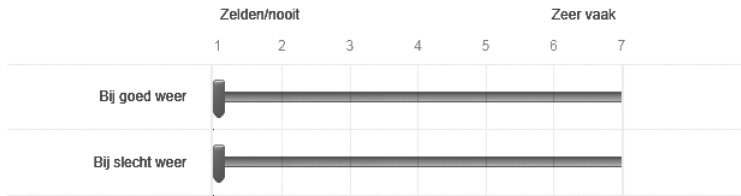
Deel 4: Natuurhouding en ervaringen

Hoe vaak was je als kind in 'de natuur' te vinden?*

Denk hierbij vooral aan de periode tussen 6 en 12 jaar. Je mag het begrip natuur breed opvatten, niet alleen bos, hei en andere natuurgebieden, maar ook weilanden, parken en de tuin bij het huis.

Hoe vaak kom je tegenwoordig in 'de natuur'?*

Werd je als kind/jongere door je (groot)ouders/verzorgers gestimuleerd in het ontwikkelen van een interesse voor de natuur?*

- Nee totaal niet
- Ja een beetje
- Ja
- Ja heel sterk

Op welke wijze stimuleerden je (groot)ouders/verzorgers je interesse voor de natuur? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Door me zo veel mogelijk buiten te laten spelen
- Door me lid te maken van een groene vereniging/ of me op natuurkampen te sturen
- Door natuurboeken in huis te halen
- Door met me te gaan wandelen/fietsen in de natuur
- Door me mee te nemen op natuurvakanties
- Door me actief te leren over de natuur
- Anders, namelijk:

Was je als kind/jongere nog lid van andere 'groene organisaties' naast de WVK/Woesteland?*

☐ Geen andere organisaties	☐ KNNV
☐ Scouting	☐ Jeugd Natuurwacht
☐ Nivon	☐ WNF Rangers
☐ NJN	☐ Greenpeace
☐ GJN/JNM	☐ Anders, namelijk:

Van welke groene organisaties ben je op dit moment lid?*

☐ Geen enkele organisatie	☐ Staatsbosbeheer
☐ Scouting	☐ Stichting Natuur en Milieu
☐ Nivon	☐ Milieudefensie
☐ KNNV	☐ Vogelbescherming
☐ WNF	☐ IVN
☐ Greenpeace	☐ Anders, namelijk:
☐ Natuurmonumenten	

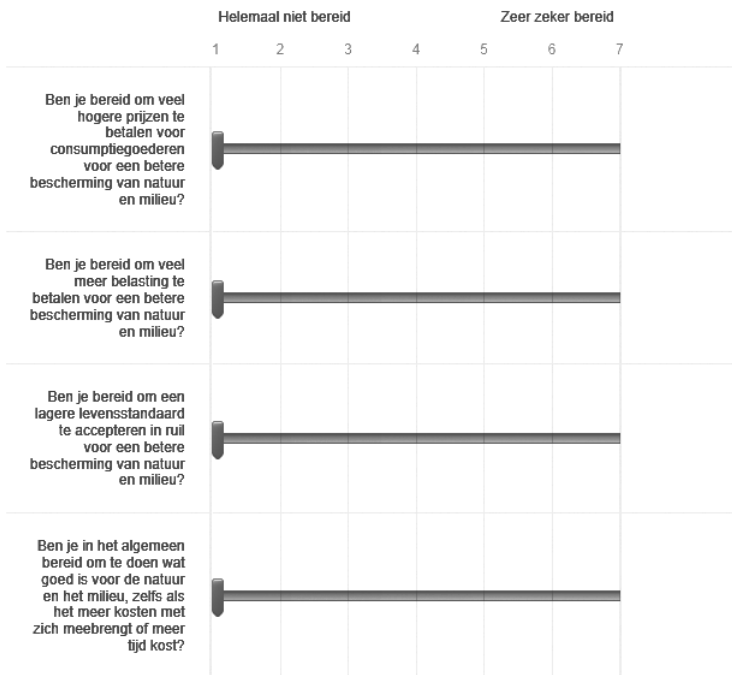
Hoeveel raakvlakken heeft je opleiding met de natuur/het milieu?*

- Geen Weinig Enkele Veel Zeer veel
-

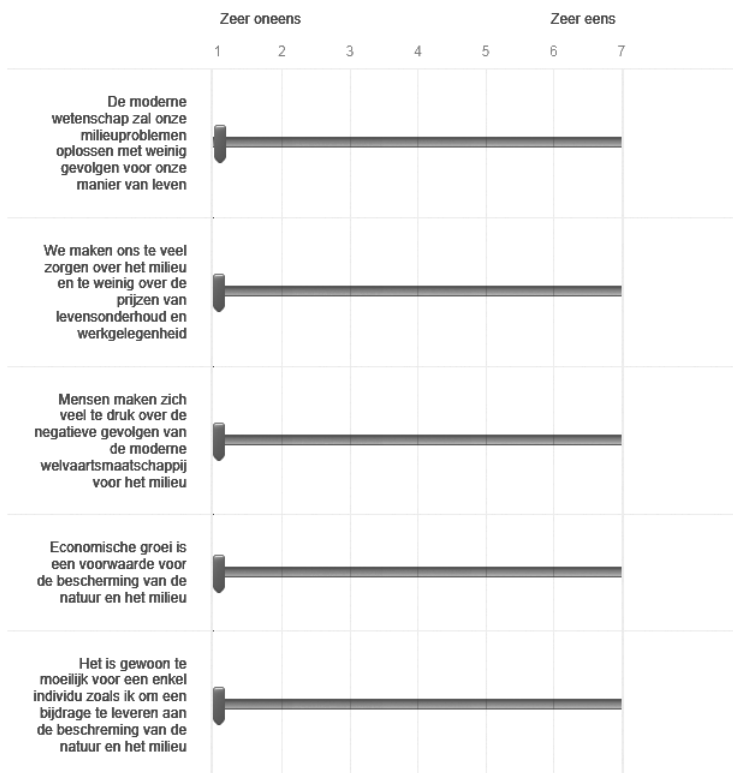
Hoeveel raakvlakken heeft je huidige (of laatste) beroep met de natuur/het milieu?*

- Geen Weinig Enkele Veel Zeer veel
-

Hieronder staat een aantal vragen over jouw bereidheid om offers te brengen voor de natuur en het milieu. Geef per vraag aan hoe groot je bereidheid is.*

In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?*

Welke van de onderstaande uitspraken over jouw levensstijl zijn op jou van toepassing?* *Meerdere antwoorden mogelijk*

☐ Ik heb geen auto	☐ Ik scheid mijn afval zoveel mogelijk
☐ Ik loop en fiets zoveel mogelijk, en voor lange afstanden maak ik vaak gebruik van het openbaar vervoer	☐ Ik trek eerst een trui aan, en pas als ik het dan nog koud vind zet ik de verwarming hoger
☐ Vliegvakanties zijn niets voor mij	☐ Ik probeer zo min mogelijk water te gebruiken
☐ Ik eet vegetarisch/veganistisch	☐ Ik probeer zo min mogelijk energie te gebruiken
☐ Ik koop zoveel mogelijk biologisch eten	☐ Ik probeer anderen over te halen om milieuvriendelijk te leven
☐ Ik koop zoveel mogelijk lokaal geproduceerd voedsel	☐ Geen van bovenstaande uitspraken is op mij van toepassing

Deel 5: Persoonsgegevens, welzijn en gezondheid

Wat is je huidige leeftijd (in jaren)?*

Wat is je geslacht?*

- Man
 Vrouw

Heb je (één of meer) kinderen?*

- Nee
 Ja

Denk je dat je deelname aan de WVK/WoesteLand van invloed is (geweest) op de wijze waarop je je kind(eren) opvoedt?*

- Nee totaal niet
 Ja een beetje
 Ja
 Ja heel sterk

Kun je in een paar steekwoorden toelichten op welke wijze jouw deelname aan de WVK/WoesteLand van invloed is (gewest) op de opvoeding van je kind(eren)?

Wat is je opleidingsniveau?*

- Lager onderwijs
- LBO/ LTS/ VMBO
- MAVO/ MULO/ MBO
- HAVO/ WVO
- HBO/ Universiteit
- Post-academisch

Als er volgende week landelijke verkiezingen zouden zijn, op welke partij zou je dan stemmen?

- CDA
- Christen Unie
- D66
- Groenlinks
- Partij van de Arbeid
- Partij voor de Dieren
- PVV
- SGP
- SP
- VVD
- Anders, namelijk

Hoe beoordeel je, in het algemeen, je gezondheid?*

- Slecht
- Matig
- Goed
- Zeer goed
- Uitstekend

Hoeveel stress heb je de afgelopen vier weken gehad (thuis en/of op het werk)?*

- Geen
- Zeer licht
- Licht
- Gemiddeld
- Zwaar
- Zeer zwaar

Hoe zou je je eigen vermogen om met stress om te gaan beoordelen?*

- Zeer slecht, stress vreet aan mij
- Slecht
- Matig
- Redelijk
- Goed
- Uitstekend, ik schud stress zo van mij af

Voel je je wel eens eenzaam?*

- Nee, zelden of nooit
- Ja, soms
- Ja, bijna altijd

Onder de deelnemers wordt een kadobon van 50 euro verloot. Om hier voor in aanmerking te komen, hebben we je e-mail adres nodig. We zullen dit adres alleen gebruiken om een eventuele prijs toe te kunnen kennen. *Vul hieronder een geldig e-mail adres als je in aanmerking wilt komen voor de prijs. Zo niet, dan kun je deze vraag overslaan.*

Dit is het einde van de vragenlijst. Enorm bedankt dat je de moeite hebt genomen om mee te doen! Heb je verder nog opmerkingen of suggesties? Zo ja, dan kun je ze hieronder invullen. Als je klaar bent klik dan nog één keer op de >> knop om de gegevens weg te schrijven.

Wij danken u voor de tijd die u aan deze enquête hebt besteed.
Uw reactie is opgeslagen.

Wageningen UR, Wetenschapswinkel
Postbus 9101
6700 HB Wageningen
T (0317) 48 39 08
E wetenschapswinkel@wur.nl

www.wageningenUR.nl/wetenschapswinkel

Wageningen UR (University & Research centre) ondersteunt met de Wetenschapswinkel maatschappelijke organisaties als verenigingen, actiegroepen en belangenorganisaties. Deze kunnen bij ons terecht met onderzoeksvragen die een maatschappelijk doel dienen. Samen met studenten, onderzoekers en maatschappelijke groepen maken wij inspirerende onderzoeksprojecten mogelijk.

